چاودێر

THE OBSERVER

Aweekly Political, Educational & Social Press

رۆژنامەیەکی سیاسی رووناکبیریی کۆمەڵایەتی هەفتانەیە

ژمارە (١٣) دووشەممە ٢٠٠٥/١/١٠

تاڵەبانی لە پەیوەندیەکی تەلەفۆنی تایبەتدا..

ئەمرۆ جەلال تاڵەبانی (سکرتێری گشتی ی.ن.ک) سەردانی بەغدا دەکاو سەبارەت بەچەندین بابەتی چارەنووسساز، لەگەڵ لێپرسراوانی باڵای حکومەتی عێراقدا کۆدەبێتەوە. لەپەیوەندییەکی تەلەفۆنیدا لەگەڵ رۆژنامەی (چاودێر)، تاڵەبانی ئاشکرای کرد: ئامانجی سەرەکی ئەم سەردانە وتووێژکردنە سەبارەت بە مەسەلەی هەڵبژاردنەکانی کۆتایی ئەم مانگە، بەتایبەت هەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی پارێزگای کەرکوک، کەهێشتا دۆخی کەرکوک ئاسایی نەکراوەتەوەو مادەی (٥٨)ی یاسای جێبەجێکردنی دەوڵەتی عێراق، بۆ قۆناغی گواستنەوە جێبەجێ نەکراوە.. هەر لەو پەیوەندییە تەلەفۆنییەدا لەگەڵ رۆژنامەی (چاودێر)، تاڵەبانی ئەوەیشی ئاشکراکرد: یەکێکی تر لەئامانجەکانی ئەم سەردانەی کەنێچیرەڤان بارزانی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان (ئیدارەی هەولێر) هاورێیەتی دەکا، وتووێژکردنە لە بارەی بودجەی تەرخانکراوی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی (٢٠٠٥)وزیادکردنی رێژەی (١٧٪)هەروەک چۆن پێشتر بریاری لەسەر دراوە. تاڵەبانی ئەوەیشی راگەیاند: سەردانەکەی بۆبەغدا چەند رۆژێک دەخایەنێو لە بەرنامەی سەردانەکەدا، لەگەڵ سەرکردەی زۆر لەپارتە سیاسییەکانی عێراقیشدا بۆ چارەسەرکردنی بەپەلەی کێشەی کەرکوک کۆدەبێتەوە، بەر لەئەنجامدانی هەڵبژاردنەکانو هەروا زیادکردنی بودجەی هەرێمی کوردستان.■

بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کەرکوکو زیادکردنی بودجەی کوردستان..

ئەمرۆ تاڵەبانی دەگاتە بەغدا

فۆتۆ: چاودێر

تازە.. کێشەی کەرکوک چارەسەر دەکرێ؟

کێشەی کەرکوک.. هێشتا بەهەڵپەسێردراوی ماوەتەوە. لەسەر ئەم کێشەیە، گەورە بەرپرسانی ئەمریکاو حکومەتی عێراقو سەرکردە سیاسییەکانی کوردستان، بەردەوام خەریکی گفتوگۆن.

ئەم بەگەرمی گرتنەی کێشەی کەرکوک، لەم کاتەدا کەهەڵبژاردنی عێراق بیست رۆژی ماوە، دەریدەخەن کەئەگەر هاتباو گروپی کوردی لەمەجلیسی حوکمو دوای ئەوەش سەرکردایەتی حیزبە کوردستانییەکان، فشارێکی زیاتریان بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کەرکوک بەکار هێنابا، دەکرا هەرئەو کاتە، بڕیاری شیاوتر سەبارەت بەکەرکوکو ناوچە تەعریب کراوەکانی دیکەی کوردستان، پەسەند کرابا. ئەو ماوەیەش دەرفەت نەدەبوو تەعریبو تیرۆریستان بیانپەرژێتە سەرخۆ رێکخستنەوەو پەیتا پەیتا کاری تیرۆریستیش. تەنانەت تەعریبەکانی کەرکوکو دەوروبەری وایان لێهاتووە کەدوای روخاندنی رژێم کەرکوکیان لێ بوبووە کونە مشک، کەچی ئێستا وایان لێهاتووە لەخۆیان رادەبینن هەرەشە لە کورد بکەنو بڵێن: هێز نییە لەکەرکوک دەرمان بکا. بەڵکو، ئەوان کورد تیرۆر دەکەنو دەرفێنن.

بینیمان.. سەرکردایەتی کورد لەو ماوەیەدا هەڵوێستی یەکخستو لیستی یەکخستو بریاری دا هەتا دۆخی کەرکوک ئاسایی نەکرێتەوە، بەشداری هەڵبژاردن نەکرێ، بینرا کەسەرۆکی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا نوێنەری خۆی ناردە لای تاڵەبانی. پاشان ئارمیتاج جێگری وەزیری دەرەوەی ئەمریکا بۆ کاروباری رۆژهەڵات، سەردانی بارزانی کردو گفتی دایە مادەی (٥٨) لەلایەن ئەمریکاوە پشتیوانی بکرێ. بەردەوامیش ئەو کێشەیە لەلایەن حکومەتی عێراقو دەوڵەتانەوە، لەگەڵ سەرکردایەتی باڵادەستی کوردستاندا، باسدەکرێ. ئەمە چی دەسەلمێنێت؟ بێگومان هەر ئەوە دەسەلمێنێت کەئەمرۆ لەعێراقدا، سەنگی کوردو هێزە سیاسییەکانی سەنگینە. هیچ بریارێکیش بەبێ کورد لە عێراقدا نادرێ. بەڵام سەرەڕای ئەو راستیانە کەزیانیان پێ گەیاندوین نەشچووە بچێ. ئەو هەڵانەی کاتی خۆی لەسەر ناوچە تەعریب کراوەکان کراوون، لەگەڵ هەڵەی بەشداری نەکردنی کوردەکانی تاراوگە لەهەڵبژاردنی پەلەمانی کوردستاندا، دەبێ ئێستا بەسووربونی کورد لەسەر چارەسەرکردنی ئەو هەڵانە، قەرەبوو بکرێتەوە. ئەمەش بەوە دەکرێ کەکورد دەستەبەرێکی یاسایی‌و سیاسی هەبێ، کەمافەکانی لەدیاریکردنی سنوری جوگرافیای کوردستانو فیدراڵو گێرانەوەی کەرکوکو خانەقینو ژەنگارو مەخمورو .. تاد، بۆ سەر کوردستان، ببرێتەوە.

ئەگەر .. لەمەجلیسی حوکمو دوای ئەوەش هەڵە کرابێو هەل لەدەست درابێت، ئەوا دەبێت دوای ئەوە هەڵە نەکرێتەوەو نابێ، سەرکردایەتی سیاسی کوردستان، بەگفتی مۆر نەکراو، پاشان جێبەجێ نەکراو، جارێکی دیکە، دەستخەڕۆ بکرێتەوە. چونکە ئەم هەلە لەدەست بچێ، هەلومەرجەکە خراپتر دەبێت! بەتایبەتی ئەمریکاو رۆژئاوا لەدوای هەڵبژاردنێ عێراقو دارشتنی دەستوری نەگۆڕ، زۆریان لامەبەستە بنەماکانی دەوڵەتی عێراف لەبەر رۆشنایی دەستوورەکە، بچەسپێنرێ. کە بنەماکانی دەوڵەتەکەو دەستوورەکەشی چەسپێنران، ئیدی ئاڵوگۆڕ لەفازانجی کوردستانو ناوچە تەعریبکراوەکان سەخت دەبێ.■

ژنە سەربازە ئەمریکاییەکان دەستدرێژی سێکسیان دەکرێتەسەر!

وەزارەتی بەرگری ئەمریکا "پەنتاگۆن" سەرەنجامی فراوانبونی پەلاماردانی سێکسی بۆ سەر ژنە سەربازە ئەمریکاییەکان، ناچار بووە رێوشوێنی دیسپلینی نوێ بۆ رێلێگرتنی ئەم دەست درێژییە دارێژێ.

ئەم دەست درێژییە سێکسییە، بەپێی راگەیاندنی وەزارەتی بەرگری ئەمریکا، لەعێراقدا ئەوەندە زیادی کردووە، وەزیری بەرگری ئەمریکا (رامسفیلد) بۆ یەکەمین جار لەمێژووی سوپای ئەمریکادا، بڕیاری داوە ئەودەست درێژییانەی لەکوێتو عێراقدا کراونەتە سەر سەربازە ژنەکان، ئامارگیری بکرێین. سەربازە ژنەکانیش ناڕەزاییان لەسەر ئەوە هەیە کەسەرەڕای ئەوهەموو دەست درێژییە بۆسەریان، کەچی بەرپرسە عەسکەرییەکانیان لەکێشەکە ناکۆڵنەوەو خزمەتی تەندروستی پێویستیش ناکرێین. ئەمە جگە لەوەی کاتێک کەشکات دەکەن لەسەر دەستدرێژی کردنە سەریان، فەرماندەکانیان ژنەکان سزادەدەن■

وەزیری بەرگری عێراق، ئێرانو سوریا تاوانبار دەکاو سەرۆکی حیزبی ئیسلامیش رەتی دەکاتەوە

لە (٢٠٠٥/١/٨)دا، وەزیری بەرگری عێراق، دوای پێشکەشکردنی شریتێکی ڤیدیۆیی کەتیایدا سەرۆکی گیراوی (سوپای محەمەد) دان بەتاوانەکانیو پشتیوانی ئێرانو سووریادا دەنێ، لەچاوپێکەوتنی تەلەفیزیۆنیدا جەختی لەسەر دەستێوەردانی سوریاو ئێران لەکاروباری عێراق کردەوەو لێبراوانەش تاوانباری کردن کەپشتیوانی تیرۆریستان دەکەن. لەهەمان کاتدا، دوای چاوپێکەوتنی سەرۆکی حیزبی ئیسلامی عێراق (موحسین عەبدولحەمید) لەگەڵ وەزیری دەرەوەی سوریا (فاروق الشرع)، سەرۆکی حیزبی ناوبراو قسەکانی وەزیری بەرگری بەدرۆ خستەوەو گوتی: بەڵگەی لێبراوی بە دەستەوە نییە بۆ تاوانبارکردنی سوریاو ئێران لەپشتیوانی کردنی تیرۆردا.■

پارێزگاری دیالە بەدزییەوە گیرا

پارێزگاری دیالە، نەک هەر لایەنگری گەرانەوەی تەعریبە بۆ خانەقین، بەڵکو دەستی پارێزگاریشی ناپاکە. پێش دوو هەفتە، بەبەڵگەوە شکاتی لێکراوە لەسەر ئەو دەست ناپاکییەی لەوەزارەتی شارەوانی‌و کاروباری گشتی، وەزارەتی ناوبراویش پشکێنەرێکی گشتییان بەناوی (موسا فەرەج) بۆ لێکۆڵینەوە لەوکێشەیە ناردووە.

سەرەنجام لێکۆڵینەوەکە سەلماندوویەتی کەپارێزگاری دیالە (٥٠) ملیۆن دیناری لاداوەو میوانخانەیەکی بۆ خۆی دروستکردووە.

جگەلەمەش (١٥١) ملیۆن دیناری لەفرۆشتنی سکرابی پارێزگاکە، بەبێ وەسڵ سەرف کردووە بەسەر دەستو پێوەندو خزمەکانی خۆیدا.

ئەنجامی لێکۆڵینەوەکە پێش هەفتەیەک خراوەتە بەردەم وەزیری شارەوانی عێراق (نەسرین بەرواری) ئەویش لەسەری نووسیوە کەپارێزگاری ناوبراو لاببرێ. بەڵام ئەنجومەنی وەزیران هێشتا بریاری لابردنی نەداوە.■

ئیسرائیل فەلەستینییەکان ئازادو عێراق دەنگدانی کورد قەدەغە دەکا!!

رۆژی ٢٠٠٥/١/٩، گەلی فەلەستین لەناوچە ئازادو داگیرکراوەکاندا، بەئازادی سەرۆکی فەلەستین هەڵدەبژێرن. فەلەستینییەکان بەشێکی زۆریان لەناوچە داگیرکراوەکانی فەلەستیندا دەژین. حکومەتی ئیسرائیلی ئازادی بەشداریکردنی هەڵبژاردنی سەرۆکی فەلەستینی بۆ دەستەبەرکردوون. لەیەکەمین ساتەکانی دەنگدانەوە، فەلەستینییەکان بەئازادی چوونەتە سەر سندووقەکانی هەڵبژاردن.

لەعێراقیشدا.. تەواوی ئەو کوردانەی لەشارە تەعریب کراوەکانی کوردستانو ناوەراستو خوارووی عێراقو بەغدای پایتەختدا دەژین، لەگەڵ تێکرای رەوەندی تاراوگەی کوردی لەهەندەران، قەدەغەیە دەنگ بۆ پەرلەمانی کوردستان بدەن.■

ژێر ئاوی (دۆلفین)ی ئیسرائیلی خزاوەتە کەنداو؟!

لەمانگی رابردووەوە، هەواڵی جۆراوجۆر لەسەر جموجوڵی ئیسرائیلی لەئاسمانو دەریاوە بڵاودەکرێتەوە. فرۆکەیەکی بێ فرۆکەوان لەئاسمانی ئێرانو ناوچەی (ئاراک) خراوەتە خوارەوە، کەکاری سەرەکی وێنەگرتنی دەزگاکانی ئەتۆمی دروستکردن بووە، کەلەو ناوچەیە گومانی بوونی لێدەکرێ. هاوکات، وا بڵاوە کەژێر ئاوێکی ئیسرائیلی بەناوی (دۆلفین) گەیشتبێتە ئاوی کەنداو بۆ هەمان مەبەست لەناوچەکانی خوزستاندا.

ئەم هەواڵانە هەموو، لەلای ئێرانەوە بەگرنگ گیراوە، بۆیە، پەیتا پەیتا کاربەدەستانی ئێرانی هەرەشەی کاردانەوەی زۆر توند دەکەن بەرامبەر ئەگەری هەر پەلاماردانێکی ئیسرائیلی بۆ سەر ئێران. هەرەشەیان گەیاندە رادەیەک کەگوایە ئیسرائیل لەسەر نەخشە دەسڕنەوە.■

(پەکەکە) لەبەردەم مەترسیدایە

مەلابەختیار

لێکدانەوەی هەواڵ – ل (٢)

سیاسەتی فارساندن لەئێران دا

ئامانج عەزیز کەندی

کوردستان سەرانسەر – ل (٥)

هەڵبژاردنو روانگەیەکی حزبی‌و دیدێکێ سەربەخۆ

رەخنەو دیالۆگ – ل (٨-٩)

رەنگدانەوەی هونەری سەرەتایی لەهونەری نوێدا

ستار قادر

هونەر – ل (١٤)

هەواڵو مەترسی!

□ ناوی کوژراو و گیراوی تیرۆریستەکان.. ئاشکرا کران

عێراق .. ناوی (٩٩) تیرۆریستی گیراوی وڵاتانی دەوروبەرو عەرەبی ئاشکرا کرد. کەلەناویاند (١٥) ئێرانی‌و (٢٧) سورین. هەروا، ناوی (١١٣) کوژراوی تیرۆریستەکانی ئاشکرا کردووە کە ئەمانیش هەر لە وڵاتانی دراوسێ‌و دەوڵەتانی عەرەبین. ئەمە لەکاتێکدا، ئەو دەوڵەتانە پەیتا پەیتا دەستێوەردان لەناو عێراقدا رەت دەکەنەوە!■

□ ئێران .. لەترسی ئیسرائیل بەرگری ئاسمانی توند تر دەکات

وكالات و مصادر متعددة ٢٠٠٥/١/٨

ئێران .. دوای ئەوەی لەسەر چاکسازی ئەتۆمی فشاری هەمە لایەنەی خراوەتە سەر، حساب بۆ ئیسرائیل زۆرتر دەکا. بەپێی سەرچاوە ئەمنییەکانی ئیسرائیل، ئێران بنکەکانی بەرگری ئاسمانی خۆی لەدەوروبەری دەزگا ئەتۆمییەکاندا بەهێزتر کردووە.■

□ بەرپرسانی تیرۆر لەکەرکوکو حەویجەو تکریت دا

لەناوچەکانی کەرکوک و حەویجەو تکریتدا، کۆنە پیاوانی رژێم سەرپەرشتی کارە تیرۆریستیەکان دەکەن. لەوانە: (ماضي ناصر العبيدي) بەرپرسیارێکی کۆنی بەعس لەکەرکوک، هەروا (ئەحمەد حەسەن کاکە) ئەندامێکی سەرکردایەتی پێشووی بەعس. ئەمانە، بەرپرسیاری رێکخستنی تیرۆریستانو جێبەجێکردنی نەخشەکانیان لەو ناوچانەدا..!■

□ دوای فەلوجە .. تیرۆریستان لەکوێن؟

دوای تێکشانیان لەفەلوجە، تیرۆریستان بڵاوبوونەتەوە بە(موسڵ، بەغداد، دیالەوبەعقوبە) هاوکارییەکی تەواویش هەیە لەناویاندا. زۆریش هاتوچۆی (رومادی) دەکەن. مزگەوتەکانی (جامع الهدی)و (جامع الصديقه)یان کردۆتە بنکەی خۆیان. سەرانیشیان (عاصی العبيدي)و (وليد تركی راشد)و (أبو عبدالرحمن)و (عراک عبيد خطيب) .. تاد. بەردەوام یەک دەبینن‌و نەخشەی نوێ بۆ تیرۆریستان دادەنێن.!■

(پەکەکە) لەبەردەم مەترسیدایە

مەلابەختیار

بڕیارە، وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاو تورکیاو عێراق، لەئەنقەرەدا کۆببنەوەو دوابڕیاری هاوبەش لەسەر چارەنووسی (پەکەکە) لەباشووری کوردستان، بدەن. هەروەکو (ریتشارد ئەرمیتاج)ی جێگری وەزیری دەرەوەی ئەمریکاش گوتویەتی: کۆبونەوە بۆ بیروڕاگۆڕینەوەو ڕێکەوتنە لەسەر شێوەیەکی یەکگرتوو بۆ کۆتاییپێهێنانی (پەکەکە) لەباکوری عێراقدا.

ئەم کۆبونەوەیە، لەبەرئەوەی ئەمریکای تیایەو عێراقیش ئامادە دەبێو لەئەنقەرەشدا دەکرێ، بێگومان کۆبونەوەیەکی گرنگ دەبێ. گرنگیەکەشی لەوەوە دێ کە ئەمریکا لەچارەسەرکردنی کێشەکەدا ڕاستەوخۆ دابەزیوەتە مەیدان. کێشەکەش، پەلوپۆی سیاسیو عەسکەری جۆراوجۆری هەیە. لەلایەکەوە، هەڵوێستی ئەمریکا سەبارەت بەکوردستانی باکوور دەخاتە ژێر پرسیارەوە. لەلایەکی دیکەشەوە، حکومەتی عێراق دەخرێتە ژێر بەرپرسیاری ئیقلیمی هەستیارەوە، هەروا، حکومەتی کوردستانیش ڕووبەڕووی ڕوداوی ئاڵۆز دەکاتەوە. بەشێوەیەک لەشێوەکان، ئێران و پاش ئێران سوریاش دەکەونە ناو دۆخێکی تازەوە، کە ناتوانن فەرامۆشی بکەن.

ئەمریکا.. (پەکەکە)ی وەکو هێزێکی تیرۆریست ناسیووە. بۆیە، لەباری داماڵینی چەکەوە، سەبارەت بە ئەمریکا، مەسەلەکە لەڕووی پرنسیپییەوە، بڕاوەتەوە. دەمێنێتەوە سەرئەوەی کە ئاخۆ ئەمریکا، لەبەر بارودۆخەکە، ڕێگەچارەسەری عەسکەری هەڵدەبژێرێ یان هەمان تاقیکردنەوەی موجاهیدینی خەڵکی ئێران لەعێراقدا. ئەگەر ڕێگەچارەسەری عەسکەری، دەستبەجێ هەڵبژێرێ، پێمان وایە ئەمەیان زەنگێکی مەترسیدارە سەبارەت بەکوردو ناوچەکەش. چونکە پەنابردنە بەر چەک دژی هێزێکی کوردستانی، هەر ناسنامەیەکی سیاسیو عەسکەری هەبێ، ڕەنگدانەوەی سیاسی خراپی لەناو ڕای گشتی کوردستانو دۆستانی کوردستاندا، لێدەکەوێتەوە، تەنانەت کاردانەوەشی لێ ڕەچاودەکرێ. خۆ ئەگەر چارەسەری سیاسیش بۆ چارەسەرکردنی کێشەی (پەکەکە) لەلایەن ئەمریکاوە بکرێتە بنەمای کۆبونەوەکەی ئەنقەرە، هەنگینێ، دۆخەکە هێمنتر دەبێو ڕێگەچارەسەریش، نەک هەر بۆ هێزی چەکداری (پەکەکە) بەڵکو بۆ مەسەلە سیاسیەکانی باکووری کوردستانیش لەئایندەدا، ئاسانتر دێتەبەرچاو.

هەڵبەتە، ئەنقەرە، فشاری عەسکەری لا مەبەستە. چونکە ڕێگەچارەسەری عەسکەری، هەم بۆ سەنگی تورکیا گرنگەو هەم بۆ فشارخستنەسەر، باشووری کوردستانیش، لەڕوانگەی تورکیاوە، سودی هەیە. بەڵام ئەگەر ئەمریکا چارەسەری عەسکەری ڕەتبکاتەوە، بێگومان بڕیاری داماڵینی چەکی (پەکەکە)ش لەدوا ئاکامدا، هەر لەقازانجی تورکیایە. لەم حاڵەتەدا ئەگەر ئەمریکا سوربێ لەسەر چارەسەری سیاسی، تورکیاش ناچاردەبێ قبوڵی بکا.

هەڵبەتە، ئەنقەرە، فشاری عەسکەری لا مەبەستە. چونکە ڕێگەچارەسەری عەسکەری، هەم بۆ سەنگی تورکیا گرنگەو هەم بۆ فشارخستنەسەر، باشووری کوردستانیش، لەڕوانگەی تورکیاوە، سودی هەیە. بەڵام ئەگەر ئەمریکا چارەسەری عەسکەری ڕەتبکاتەوە، بێگومان بڕیاری داماڵینی چەکی (پەکەکە)ش لەدوا ئاکامدا، هەر لەقازانجی تورکیایە

دەمێنێتەوە سەر (پەکەکە) لەبەرامبەر دۆخێکی وادا چی دەکا؟ بەرەنگاری چکدارانە هەڵدەبژێرێ، یان چارەسەری سیاسی؟ وێدەچێ ڕێگەی سێهەم لەبەردەم (پەکەکە)دا نەمێنێ.

(پەکەکە) هێزێکی هیلاکە. هیلاکیەکەشی لەوەوە نەهاتووە کە شۆڕشی چەکداری درێژەی خایاندووەو سەرکەوتنێکی ئەوتۆیان بەدەست نەهێناوە. نەخێر، هیلاکیەکە لەمەدا نییە. بەڵکو لەوەدایە کە ئەم هێزە چەکدارە کوردستانییە، لە (١٥) ساڵی ڕابوردودا، ڕوداوەکانی سەردەمو ئاڵوگۆڕەکان فشاری سیاسیو فەلسەفیو ئایدیۆلۆژی بۆ دەبەنو (پەکەکە)ش لەبەرامبەر فشارەکەدا نەیتوانیووە گۆڕنکاری هەمەلایەنە بەسەر خۆیدا بهێنێو خۆی لەگەڵ ئاڵوگۆڕەکاندا، بگونجێنێ.

ئایدیۆلۆژیەت.. لەسەردەمو قۆناغێکی ئەوتۆدا ئەگەر یارمەتیدەر بێ، بەڵام کە قۆناغو سەردەم گۆڕان، بەڵام ئایدیۆلۆژیەتی هێزێکی بەرپرسیار نەگۆڕێ، بێگومان، ئەو ئایدیۆلۆژیەتە نەگۆڕاوە لەحاڵەتی وادا دەبێتە مایەی قەیرانی قوڵی حیزبیو جەماوەریو تەنانەت دەرونیش. بەڵکو دەشبێتە هۆی بڕیاری هەڵەو ڕەنگە هەڵدێری گەورەش بقەومێنێ. (پەکەکە) ئێستا لەو قەیرانەدا دەژی کە پێش گرتنی سەرۆکی حیزبەکەشیان نەیانتوانی چارەسەر بۆ قەیرانەکە بدۆزنەوە. دوای گرتنیشی، لەترسی سەرۆکەکەیان ناوێرن دەستکاری ستراتیژەکەیان بکەن.

ئەمەش کاری کردە سەریانو حیزبەکەیانی دوچاری جیابونەوەش کرد. دەتوانین بڵێین: (پەکەکە) و پارتیزانە ماویستەکانی فیلیپینو نیپاڵ، تاقە سێ هێزی بەرهەڵستکارن لەدەهەونیوی ڕابوردوی گۆڕانکاریەکانی سەردەمدا، نەگۆڕاوون.

هەرچی چۆنێ بووە (پەکەکە) ڕۆژگاری بردۆتەسەرو بۆی چۆتەسەر. پرسیار ئەوەیە، ئەمریکا بەهێزی خۆیەوە دابەزێتە مەیدان، عێراق (پەکەکە) قەدەغەبکا.

لەناوچەکەدا.. دەرەتانێکی عەسکەری بۆ (پەکەکە) کە بتوانێ پشتی پێببەستێ بۆ دەربازبوون لەبەرامبەر ئەو ڕێکەوتنەدا، یان هەر ئەگەرێکی دیکەی لەم چەشنە، کە ئەمریکاو تورکیاو عێراق لەسەری ڕێک بکەوون، شک نابرێ. ناشکرێ ئومێدی سەرکەوتن بەچەند بنکەیەکی شاخاوی ببەسترێ کە بەدزەکردنو دزیەوە، هاتوچۆی سنوورەکان بکرێ

سنووری ئێرانو سوریاش زۆرتر چاودێری بکرێ، تورکیاش بەهەموو توانایەکەوە بکەوێتەکارو حکومەتەکانی کوردستانیش ناچار بکرێن هەڵوێست وەربگرن، لەحاڵەتی وادا ئایە ئەم حیزبە چارەنوس هەستیارە، بەهەمان سیاسەتی دۆگمی جاران بڕیار دەدا؟ ئەگەر وابکا، بێگومان زیانێکی گەورەی پێدەکەوێ (ئەگەر شکستێکی گەورەش نەبێ). خۆ ئەگەر وانەکاو بتوانێ ڕێگەچارەسەری سیاسی بدۆزێتەوە، پێمان وایە ئەمەیان لەقازانجێتی. هەم لەکوردستاندا لەقازانجێتیو هەم لەناو ڕای گشتی ئۆروپادا. دووریش نییە ڕێگەچەرەسەری سیاسی یارمەتی (پەکەکە) بدا جەماوەری باکوری کوردستانیش باشتر هانبدا ڕێبازی دیموکراتیو مەدەنیخوازی بگرنەبەر بۆ داواکردنی مافەکانیان. لەم حاڵەتەدا، ئەمریکاش بۆی هەیە وەکو ئێستای ڕۆژئاوا سیاسەتێکی ڕۆشنتر بگرێتەبەر بەرامبەر باکووری کوردستان.

لەناوچەکەدا.. دەرەتانێکی عەسکەری بۆ (پەکەکە) کە بتوانێ پشتی پێببەستێ بۆ دەربازبوون لەبەرامبەرئەو ڕێکەوتنەدا، یان هەر ئەگەرێکی دیکەی لەم چەشنە، کە ئەمریکاو تورکیاو عێراق لەسەری ڕێک بکەوون، شک نابرێ. ناشکرێ ئومێدی سەرکەوتن بەچەند بنکەیەکی شاخاوی ببەسترێ کە بەدزەکردنو دزیەوە، هاتوچۆی سنوورەکان بکرێ. ئەم جۆرە دزەکردنو بەدزیەوە کارکردنە، بۆ شەڕی پارتیزانی هەتاڕادەیەک شیاوە، بەڵام بۆ جەنگی بەرەیی، نەگونجاوە. جەنگی بەرەیی، لەبەرامبەر تەکنەلۆژیای ئەمریکاو تورکیاو کارئاسانی عێراقدا، توانایەکی لۆجستیکی عەسکەری لەڕادەبەدەری دەوێ.

بەتایبەتی بنکەکانی (پەکەکە) دیارن. لەباری عەسکەریەوە، بۆ شۆڕشی پارتیزانی، بنکەی دیار، بەرگەی جەنگی بەرەیی لەبەرامبەر دوو دەوڵەتی گەورەی پڕ قودرەتی عەسکەریدا، بەبێ پشتیوانی ستراتیژی، مەحاڵە. بەڵکو خۆکوشتنیشە. چونکە هێزی پارتیزانی، هێزی هەڵمەتو هەڵێیە، نەک هێزی جەنگی بەرەیی درێژخایەن کە دەوڵەتانیش زۆرجار بەرگەی ناگرن.

ئەگەر لەباری تاکتیکیشەوە سەیری کێشەکەی بکرێ، هێزەکانی (پەکەکە) ڕوبەری جوگرافی مانۆڕو گەڕانیشیان بەرتەسکە. بۆیە، ئەگەر ئەو بڕیارەی ئەمریکاو تورکیاو عێراق بگاتە ڕێکەوتنی عەسکەریو پاشان شەڕی عەسکەری، بۆ (پەکەکە) مەترسیەکی گەورەی هەیە. ئەگەر لەناویشیان نەبا، زیانێکی گەورەی پڕ لەشکستی بۆ (پەکەکە) دەبێ.■

کشانەوەی ئەمریکا لەعێراق

ئازاد عەلی

دوای ئەوەی ئەمریکا سەنگی عەسکەری خۆی خستۆتە مەیدانی عێراقەوە، بۆ دوو ساڵ دەچێ کۆنترۆڵی عێراق نەبەئەمریکاو، نە بە بریتانیاو، نە بەو بەتالیۆنە بچوکانەی وڵاتانی هاوپەیمانی ئەمریکا، نەکراوە. ئەمەش، جگە لە زیانە گیانیو مادییەکەی، بەرەبەرە خەریکە زیانی دەرونیو سەرەنجامیش، سەرەتای بێمتمانەیی بەسەرکەوتنی ئەمریکا لەعێراقدا، دەردەکەوێ. بەتایبەتی کاتێک دەبینرێ ئەمریکا ڕۆژانە قوربانی دەداو تیرۆریستەکانیش ڕۆژانە کار تیرۆریستی ئەنجام دەدەن.

ئەو دۆخە عەسکەریو سیاسییە، مقۆمقۆی شکستی ئەمریکا لەناو لێکۆڵەرانو پسپۆڕانی ئەو وڵاتەو، وڵاتانی دیکەش، هێناوتەوە ئاراوە. هەر لەم هەفتەیەدا، (جۆن سکوکرۆفت) وەک یەکێک لە دیارترین داڕێژەرانی سیاسەتی دەرەوەی ئەمریکا، ڕایگەیاند کەوا ڕەشبینیەکی زیاتر لەسەر جێگیریو سەرکەوتنی دیموکراتی لەعێراقدا، دایگرتووە. ئەم بیروڕایەش، لەناو هەردوو حیزبە باڵادەستەکەی ئەمریکادا، دەردەبڕدرێ. سکوکرۆفت، لەسیمنارێکدا: مەترسیەکانی دوا هەڵبژاردنی لەعێراقدا زەقتترکردو گوتویەتی:

پێشبینی دەکەم دوای هەڵبژاردنی عێراق جیابونەوە لەنێوان سوننەو شیعەدا زیاتر پەرەبسەنێ. هەروا گوتویەتی: درێژەکێشانی مانەوەی ئەمریکا لەعێراقدا، ڕقوکینە لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا پەنگ دەداو زیان بەهەوڵە دژە تیرۆرەکانی ئەمریکاش دەگەیەنێ.

هەر لەم بارەیەوە، برجنسکی، هەروا (جیفری کیمب) بەڕێوەبەری ئاساییشی نەتەوەیی بۆ کاروباری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەسەردەمی (ریگان)و (ویلیام کریستۆل) سەرۆکی فەرمانبەرانی جێگری سەرۆکی پێشوتری ئەمریکاو، (ئەنتۆنی کوردسمان) یەکێک لەبەرپرسەکانی پێشووی پەنتاگۆن.. تاد هەر هەموویان جەختیان لەسەر خراپی دۆخی ئەمریکا لەعێراقدا کردووە.

ئەو بۆچونانە، لەمانگەکانی ڕابوردودا، هەتا هاتووە زیاتر بڵاوبۆتەوەو پەیتاپەیتاش دەخرێتە سەر ڕۆژنامەکان. ئەمانەش هەموو دەیسەلمێنن کەوا: پسپۆڕانی سیاسیو عەسکەری لەئەمریکادا (کە بێگومان لەبەر ڕۆشنایی زانیاری وردی ئەوهەڵوێستانە گەڵاڵە دەکەن) گەیشتۆتە ئەو باوەڕە کە ئەمریکا بەم زووانە دژی تیرۆر سەرناکەوێ. بەڵکو پێشیان وایە لەهەڵبژاردندا شیعەگەراکان دەیبەنەوەو دەورانێکی خوێناویتری شەڕی ناوخۆش بەڕێوەیە. بیروڕای ئەم پسپۆڕانە، بەهای خۆیان لەناوەندەکانی لێکۆڵینەوەو داڕێژەرانی سیاسەتی ئەمریکا، هەروا، لەناو ڕای گشتی ئەمریکاشدا هەیە. کەوابێ:

کوردیش.. هەقوایە، لەبەرامبەر ئەگەرێکی ئاوای

مەترسیداردا، کە شکستی ئەمریکایە لەشەڕی دژەتیرۆردا، بێداربێو بکەوێتە سەر هەست. ناکرێ بۆچونی ئەوهەمووپسپۆڕە، کەلەئەمریکادا حسابیان بۆ دەکرێ، لەناو کورددا هیچ حسابێکیان بۆنەکرێ. لایەنی کەم، هەقوایە لایەنە سیاسییەکانی کوردستانو ناوەندەکانی لێکۆڵینەوە لەدەرەوەو ناوەوەی کوردستاندا، ئەم کێشەیە بکەنە تەوەری لێکۆڵینەوەیەکی تێروتەسەلی سیاسیو عەسکەری، هەتا بەرچاوی سیاسەتی کوردستانی ڕۆشنتربێ بۆ ئایندە.

لەم سەردەمەداکە سەردەمی شۆڕشی زانیاریەکانە، ناشێ گەلەکەمان لەناکاو بکەوێ بەسەر ڕوداوێکی لەوچەشنە کە ئەمریکا دان بەشکستی عەسکەری خۆیدا بنێ. یان بیر لە سیناریۆیەکی سیاسیو عەسکەری ئەوتۆ بکا، کە پێش شکست پێکهێنانی تیرۆریستان، عێراق تەسلیمی ئەو هێزە لاوازە بکا کە بەناوی سوپاو پۆلیسی عێراقەوە دامەزراوون. دانپیانانی شکستی ڕاستەوخۆ، یان وێنەکێشانی هەر سیناریۆیەکی سیاسیو عەسکەری پاشەکشە، ڕوداوێکە ناکرێ لەحساباتی ئەگەرە سیاسییەکانی لەمەودوا، تاوتوێ نەکرێ. ڕاستە لەئاسۆگەی سیاسەتی ئێستادا، بڕیاری وا لەئەمریکا ڕەچاو ناکرێ. بەڵام لەدونیای سیاسەتو لەم چەشنە ڕووبەڕووبوونەوەیەدا، لەگەڵ تیرۆرو ڕەشەکوژیدا، تایبەت لەدۆخێکی ئیقلیمی وەکو ئەمەی دەوروبەری عێراق، پێویستە ئەگەری مەترسیداری کشانەوەی ئەمریکا، یان پینەوپەڕۆی عەسکەری لەعێراقدا، فەرامۆش نەکرێ. یان نەدرێتە دەستی ڕۆژگار! چونکە ڕۆژگاری سیاسەتو شەڕ (مێژو وادەڵێ!!) زۆرجار، ڕوداوە چاوەڕوانکراوەکانی زۆرتر لەڕوداوە چاوەڕوانەکراوەکانی، هاتونەتەدی. کەم لا هەبوو چاوەڕێی وەستانی جەنگی (عێراق - ئێران)ی کردبێ، کەچی جەنگەکەش ڕاگیرا.

ئەمریکاش.. عێراق یەکەمین وڵات نییە داگیردەکا. لەسەدەی نۆزدەهەمەوە ئەمریکا لەدەرەوەی خۆیدا پەلاماردەداو دەشکێ. تەنها لەیوگوسلافیای جاراندا کە دژی حکومەتی ناسیۆنالیستی سلافیەکان، بۆبەرگریلێکردنی گەلانی ئەو وڵاتە، هێزی بەکارهێنا، ئەمریکا نەشکاوە. یەکەمین جارە بەم سەنگو ئاڕاستە عەسکەرییە، ئەمریکا لەڕۆژهەلاتی گەورەدا، لەکاتێکدا پرۆژەی دیموکراتیزەکردنی لەڕۆژهەڵاتدا هەیە، بەسوپایەکی گەورەوە لەئەفغانستانو عێراقدا جەنگی دژەتیرۆری ڕاگەیاندووە. پێشتر لەجەنگی سویسدا (١٩٥٦) لە (عدوانی پلاپی)دا بەشداریکردو شکستی خوارد. لەناوەڕاستی هەشتاکانیشدا، لەسەردەمی ریگاندا، پاپۆڕە جەنگیەکانی ئەمریکا لەلوبناندا سوپایان داگرتو لەکارێکی تیرۆریستی کۆمەڵکوژیدا دەیان سەربازی ئەمریکایی کوژرانو پاشەکشەیان کرد. ڕاستە سەردەمەکە گۆڕاوە. بەڵام جەنگەکەشو زیانە مادیو بەشەرییەکانیشی، دیاردەی تازەن بەنیسبەت ئەمریکاوە. لێکدانەوەی ڕوداوەکانو پێشبینی ئەنجامەکانی، زۆر زۆر گرنگە. خۆشباوەڕی.. لەسیاسەتدا، کارێکی نائەقڵانییە!■

ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستەقینەو دەسەڵاتو هەڵبژاردن

ن: ئەوین

کەسێتی مرۆڤی کورد، گەلێک ڕاوبۆچوونی جیاواز لەخۆ دەگرێت، گرنگترینیان کەقسەی لەسەر بکرێت ئەوەیە: ئایا ئەم کەسێتییە لاوازە یاخود بەهێزە؟ تاچەند توانای بەرهەمهێنانی هێزی کۆمەڵایەتیو سیاسیی هەیە؟ بێگومان، هەر کۆمەڵێکیش، توانای بەرهەمهێنانی پێویستییەکانی خۆیو پەرەسەندنی کۆمەڵەکەی بەپێی سەردەمەکان نەبێت، ئەو کۆمەڵە ئەگەر نەمرێ، زۆر دوادەکەوێ.

داگیرکەرانی کوردستان، هەمیشە بەوئاقارە کاریان کردووە، کەکار لەکەسێتی کورد بکەنو نەهێڵن بەسروشتی گەشە بکاتو هەمیشە گیانی دووبەرەکیو ئاژاوەیان لەنێوماندا چاندووە، بۆ لەبیربردنەوەی پرسە سەرەکییەکەی خۆمان، بەتایبەتی ڕژێمی ڕووخاوی بەعس، بەبەرنامەی ووردو هەڵرشتنی سەرمایەی بێ شومار لەو پێناوەدا تارادەیەک کاریگەری خۆی هەبووە، ئەم کاریگەرییە لەسەر کەسێتیی کورد، لەناوچە تازە ئازادکراوەکاندا، زەقتر هەست پێدەکرێ. تەنانەت لەدوای ڕزگاربوونی بەشێکی زۆری کوردستان دوای ڕاپەڕینی (١٩٩١)یشەوە. بەپێی بەڵگەنامەکان، ئەو ڕژێمە دەستی سەرەکی لەهەڵگیرساندنی شەڕی نێوخۆدا هەبووە.

گرنگی تێپەڕاندنی قۆناغێک بۆ قۆناغێکی تر، لەوەرگرتنی دەسەڵاتدا، لەوەدا خۆی دەبینێتەوە کەدەسەڵات بتوانێت لەلایەک ئاسەواری ڕژێمی پێشوو بسڕێتەوە، لەلایەکی ترەوە بنیات بنێت. بەڵام بەداخەوە لێرەش دسەڵاتی کوردی لەهەردوو بوارەکەدا کورتی هێناوە.. ڕاستە حیزبەکانی کوردستان بەتایبەتی (یەکێتی نیشتمانی کوردستان) پایەو پێگەی توندیان هەیە، بەڵام پرسیارەکە لێرەدایە، بۆچی لەبەرامبەر ئەم دوو حیزبە دەسەڵاتدارەی کوردستان هێزی بەهێزی سێیەم (کەلێرەدا مەبەستی نوسینەکەی منە بەمانای ئۆپۆزیسیۆن) دروست نەبووە.

لەژیانی سیاسیدا چەمکی نەگۆر (الپوابت) بەهیچ پێوەرێک ناخوێنرێتەوە واتە لەکاتێکدا بەنمونە (یەکێتی نیشتمانی) گەورەترین ئۆپۆزیسیۆنی سەر ساحەی سیاسیی عێراق بووە، بەگژ دەسەڵاتی بەعسدا چۆتەوەو چەندین نەبەردی تۆمارکردووەو خاوەنی دەیان هەزار شەهیدو تێکۆشەرە، تەنانەت وای لەبەعس کرد دانوستانی لەگەڵدا بکات، بەڵام ئەمەهەق بەیەکێتی نادات بەچەمکەکانی هاوچەرخی سیاسی مامەڵە لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆندا نەکا. نەخێر، یەکێتی دەبێت بەو مۆدێلە سیاسییە بیربکاتەوەو قبوڵی ئۆپۆزیسیۆن بکات کەبەچەمکی دیموکراسی هاوچەرخ ئەو ئۆپۆزیسیۆنە وەکو هێزی پارسەنگی پێویست لەکوردستاندا، نشونما بکاو کاریش لە ڕووداوەکان بکا. ئەو ئۆپۆزیسیۆنە پێویستە لەکایەی سیاسیدا، وەک بوارێکی گشتی، واتە بەرهەمهێن، گوتارێکی سیاسی ڕەخنەیی بەتوانا بێت بۆ کۆکردنەوەی تواناکانی میللیو ئامادەکردنیان بۆ جەنگە کۆمەڵایەتییە کراوەکان لەگەڵ دەسەڵاتی سیاسیدا. دەبێت ئۆپۆزیسیۆن لەم حاڵەدا، بەمانا چەکداریەکەی نەبێت، بەڵکو خۆی بەبەشێک لەیاساو دەوڵەت بزانێت؛ ئالێرەدا ئۆپۆزیسیۆن بەمانا دیموکراسیو ڕاستەقینەکەی دەردەکەوێت. ئەم مانا ڕاستەقینەیەش بۆ هێزێکی ئۆپۆزیسیۆنی کارا، تەنها لەوەدا بەرجەستە دەبێت کەباش کار لەسەر چەمکە هاوچەرخەکانی ئۆپۆزیسیۆنی دیموکرات بکەنو کایەی ئازادیو مەدەنیو قبوڵکردنی یەکدی، زیرەکانە کار پێبکەن.

ئەم ڕوان بینینەش، لەدوای هەڵبژاردنەکانی عێراقو پەرلەمانی کوردستان، واتایەکی فراوانتر دەبەخشێت، چونکە لەمەودوا هەموو وڵاتەکان ڕوو لەوە دەکەن کە ئیدی سندووقەکانی دەنگدان سەنگی مەحەکی بڕیاری خەڵکی کوردستان بن. خەڵکی کوردستانیش لەناو پرۆسەیەکی پڕ لەگۆڕانکاری ڕۆژهەڵاتی گەورەدا، لەهەزارەی سێیەمدا، دەتوانن بچنە ناو بازنە جوانەکانی دیموکراتی. دیموکراتیو هەڵبژاردنی دیموکراتیانەش مەحاڵە، ئەگەر ئۆپۆزیسیۆنێکی دیموکراتی کارا لەئارای سیاسەتدا، لەئارای گۆڕینی دەسەڵاتدا، لەئارای ڕای گشتیو میدیای ئازاد دا نەبن.■

کورتیلە باس

□ فڕینەوەی فڕۆکەکانی عێراقو داخورپانی دڵی کورد!!

لە٦/ی کانوندا، یەکەمین پۆلی فڕۆکەکانی عێراق، لەدوای دامەزراندنەوەی سوپاو هێزی ئاسمانی عێراق، بەئاسمانی عێراق دا فڕین. فڕینی فڕۆکەکانی عێراق، لەیادی دامەزراندنی سوپای عێراقدا، چەند بۆ عەرەب لەعێراقدا مایەی سەربەرزیە، هێندەش بۆ کورد، داخورپانی دڵە. ئەمەش لەبەرئەوەی کەسوپای عێراق هەر لەسەرەتاوە کە دامەزراوە، یەکەمین عەمەلیاتی عەسکەری دژی کورد ئەنجام داوە. کەیەکەمین پۆلی فڕۆکەی هێزی ئاسمانی عێراقیش دابین کراوە، دیسان بۆ بوردومان کردنی کوردستان بەکارهێنراوە. ئێستاش کاتێک لەیادی ئەو سوپایەدا، فڕۆکەی عێراق دەفڕێتەوە، کورد ناهەقی نیی پێش ئەوەی مافەکانی لەدەستوردا بچەسپێ و کەرکوک و خانەقین و ژەنگارو ناوچە تەعریب کراوەکان، بگەڕێنەوە سەرکوردستان، لەترسی فڕینی فڕۆەکان دڵی دابخورپێ.

کورد.. نەتەوەیەکی مارانگازە. فڕۆکەش بەدرێژایی مێژوو هەر بەڵا بووە بۆ سەر کوردستان. نەک هەر یەکەمین فڕۆکەی عێراقو تورکیاو ئێران کوردستانیان بۆردومان کردووە، بەڵکو یەکەمین ژنە فڕۆکەوانی تورکیاش لەدۆڵی (زیلان)دا، توانای فڕۆکەوانی خۆی دژی هەزاران کورد بەکارهێناوە، ئەو مێژووە، کوردیی فێر کردووە کەلەگەڵ فڕینی هەر فڕۆکەیەکدا، دڵی دابخورپێ. چی بکا سایکۆلۆژیەتی کرود وای لێکراوە!!.

□ ملیۆنێک دەنگی هاندەرانو دەنگ نەدانی کورد!

عێراقیو کوردستانیەکانی دانیشتوی هەندەران، ڕێژەیان دەگاتە یەک ملیۆن دەنگدەر. لەئەمریکاوە بۆ ئوستراليا، هەتا دەگاتە سوریاو ئێران، هەموو عێراقیو کوردستانیەک، بۆی هەیە دەنگبدا. ئەم بڕیارە، دوو کەموکوڕی گەورەی تیایە.

یەکەمیان: کوردی هەندەران بۆیان نییە دەنگ بەپەرلەمانی کوردستان بدەن. دووەمیشیان: لەناو ئێرانو سوریاشدا، دەنگ دەدرێ.

سەبارەت بەخاڵی یەکەمیان، هەڵەیەکی گەورەیە خەڵکی سەر بەگەلێکی ئازادی خواز، ئازادی دەنگدانی لێ زەوت دەکرێ بۆ دەنگ دان بەپەرلەمانی نیشتمانو نەتەوەکەی ئەگەر هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان یاسایيو رەوایە، ئەی دەنگدانی ئەو کوردانەی هەندەران بۆ قەدەغەیە؟ ئەم مەسەلەیە لێک دانەوەی زۆر هەڵناگرێ. زەق زەق دیارە کە گروپی کوردی هەڵەیەکی گەورەیان کردووە کە ئەم بڕیارەیان لەکۆمۆسیۆنی باڵای هەڵبژاردنیان قبوڵ کردووە.

دەربارەی خاڵی دووەمیش (سوریاو ئێران) کێ هەیە لەکاربەدەستانی عێراق نەزانێ سوریاو ئێران داڵدەی تیرۆرو تیرۆریستانی بەعسیەکانو ئیسلامییە توندڕەوەکانیان داوە. پەیتا پەیتاش کاربەدەستان ئەمە دوپات دەکەنەوە. دەشزانرێ زۆربەی بەعسییە هەڵهاتووەکان لەسوریادا خۆیان مڵاس داوە. ئێرانیش پارەیەکی زۆری هەڵڕشتووە دەنگدەر بکڕێ. سەرەڕای زانینی ئەم راستیانە، کەچی دەبینین سوریاو ئێرانیش بونەتە دوو ناوەندی دەنگدان.

کەبێگومان، ئەم دوو دەوڵەتە، هەموو توانایان دەخەنە کار بۆئەوەی کاریگەر بن لەسەر ئەو دەنگدەرانەی لەوێوە دەنگ دەدەن. لەهەردوو وڵاتەکەشدا دەنگ بۆ شیعەگەرا توندڕەوەکان دەدرێ. هەتا دەسەڵاتی شیعە سەربکەوێو شەری ئەهلی بقەومێ.

سەیرە.. کۆمۆسیۆنی باڵای هەڵبژاردن، رێگە نادا کوردی تاراوگە، دەنگ بەپەرلەمانی کوردستان بدەن، بەڵام رێگە دەدا، کۆنە بەعسیو تیرۆریستەکان کەسەدان بەڵگەیان لەسەرە، لەسوریاو ئێرانەوە چییان بۆ کراوە، دەنگ لەناو سوریاو ئێرانیش بدەن. شیکردنەوەی ئەم جۆرە بڕیارو بەرنامەیە، گومانێکی زۆر دەخاتە سەر راستگۆیەتیو پاکێتی بەشێک لەئەندامە دەست رۆیشتوەکانی کۆمۆسیۆنی باڵای هەڵبژاردن، بەتایبەتی کاتێک ئەوەش بیر بخیەنەوە کەئەم کۆمۆسیۆنە، ئێستاش سوورە لەسەر ئەوەی پێش ئاسایی کردنەوەی دۆخی کەرکوک، هەڵبژاردن لەناو پارێزگای کەرکوکیشدا، بسەپێندرێ، واتا: تەعریبەکانی کەرکوکیش بۆیان هەبێ ببنە حاکمی کەرکوک، لەباتی ئەوەی بەپێی مادەی (٥٨) دەربکرێن لەکەرکوک!!.

□ شەرمێکی گەورەی کرینی دەنگدەر!!

سەرۆک کۆماری عێراق، لەچاوپێکەوتنی تەلەفزیۆنی (الحره)دا جەختی لەسەر ئەوە کردەوە کە دەستێوەردانی هەندێک وڵاتی ئیقلیمی (شەرمێکی گەورەیە کە دامانگیری کەرامەتی مرۆڤی عێراق بووە). لەدرێژەی قسەکانیدا، سەرۆک کۆماری عێراقی فیدراڵی ئاماژەی بەوە کرد کە: دەوڵەتانی ئیقلیمی پارە هەڵدەڕێژن بۆکڕینی دەنگی هاوڵاتیان.

ئەم قسانەی سەرۆکی عێراق، دەری دەخەن کەوا لەناوچەکەدا دەست تێوەردان هەمەلایەنەیە: داڵدەدانی تیرۆر، پشتیوانی لێکردنی تیرۆر، تێکدان.. کەئەمانە سودیان نەبووەو هەڵبژاردنەکە هەر ئەنجام دەدرێ، ئێستا وڵاتانی ئیقلیم خەریکی ئەوەن سەرەنجامی هەڵبژاردنەکە لەقازانجی دەستو پەیوەندەکانیان بشکێتەوە، بۆ ئەمەش پارە بۆکڕینی دەنگی هاووڵاتیان هەڵدەڕێژن.

لەعێراقدا.. شیعە زۆرینەن. هەر شیعەش سوربون لەسەر ئەوەی لەم هەلومەرجەدا کەتیرۆریستان لەوپەڕی هەوڵی کوشتنو تێک داندان، هەڵبژادرن بەزوترین کات بکرێ، ئێستاش.. هەواڵەکان وا دەگەیەنن کەوا ئێران پارەیەکی زۆری بۆ شیعەکان هەڵڕشتووە دەنگ بکڕن. کەوا بێ: بەرنامەومەرامێکی شاردراوە لەپشتی سیناریۆی ئەم هەڵبژاردنەدا هەیە. هەربۆیە، لەهەلومەرجی هەستیاری عێراقدا هەڵبژاردن لەژێر فشاری شیعەو پشتیوانەکانیان ئەنجام درا. پارەکەش کەدەنگی پێ دەکڕن زۆر زۆرە. کاتێکیش عەقیدەو مەزهەبو پارەو هەلومەرج یەکدەگرنەوە، بێگومان، دەبێ چاوەڕوانی مەترسیەکی گەورە لەئەنجامی هەڵبژادرنەکە بکرێ، بەڵکو لەدوای هەڵبژاردنەکەش نەخشە هەیە کەدۆخی عێراق خراپتر تێک بدرێ. تاقە پارسەنگی ئەم دۆخە نالەبارە کەمەترسی سەرخستنی شیعەکان زەق دیارە، سەرکەوتنی لیستی هاوبەشی کوردستانییە. بەتایبەتی بەشێکی سونیەکان کشاونەتەوە و مەیدانیان بۆ شیعەکان چۆڵ کردووە، کەشەرعیەتی پەرلەمان و حکومەتی عێراق بگرنە دەست. لیستی کوردستانی، سەرەڕای هەڵەی حیزبە کودستانیەکان، بەلانسێکی سیاسی باشە بۆچەسپاندنی پرنسیپی (توافق) ودابەشکردنی دەسەڵات و دەستەبەری دەستووری.■

پەیوەندی کوڕو کچ
لەنێوان دابو نەریتی کۆمەڵو سەردەمی عەولەمەدا؛ بەرەو کوێ؟

بەدواداچونی: ئاکۆ دوکانی

هەموو ئەو حەزو ئارەزووە ناسکو هەستیارانەی کەخوای دلۆڤان لەناخی مرۆڤدا هەوێنی کردووەو بوون بە بەشێک لەژیانی مرۆڤایەتی، هێواش هێواش بەپێی زیادبوونی تەمەنی مرۆڤەکان نەشونما دەکەنو گەورە دەبن. دواتر دەخوازێت ئەو حەزو خەونە بەهەشتیانەی کە لەدنیای خەیاڵیدا بوونیان هەیە بیانهێنێتە دنیای راستیو لەخەیاڵەوە بیانگووازێتەوە بۆ واقع.

نەوەی ئێستای کۆمەڵگەی کوردی رووبەڕووی دوو نەریتی دژ بەیەک بۆتەوە، نەوەی ئێستا لەدابو نەریتی باوو باپیرانیو تەوژمی بەهێزی کەلتوری بیانیدا راماوە، نازانێت بڕیار لەسەر کامیان بداتو کامیان هەڵبژێرێت، ئەمیش لەدوای ئەو کرانەوە خێرایەی کوردستانەوە دێت بەڕووی جیهاندا.

ئەوەی لێرەدا مەبەستمە رەهەندێکی تایبەتی کۆمەڵناسی دەروونزانییە ئەویش پەیوەندی نێوان کوڕو کچی نەوەی دوای راپەڕینە.

کەئایا لەکۆمەڵگەی ئێمەدا پەیوەندی نێوان کوڕو کچ پەیوەندیەکی هاوڕێیەتی یان خۆشەویستی یان بێ متمانە بوونە بەیەکتری؟ ئەو بۆشایی زۆرو بەربەستە پۆڵاینەی نێوان کوڕو کچ دەبێ هۆکارو فاکتەرەکانی چی بن؟ کە کوڕو کچ دوچاری ئەو لێک دابڕانو دورکەوتنەوەیە دەکەن؟. باشە گەنجی وڵاتی ئێمە بۆچی ئەوەندە برسین بۆ رەگەزی بەرامبەرەکانیان؟ دەبێ گەنجەکانی وڵاتانی ئێمە لەسەدا چەندی مێشکیان بۆ بیرکردنەوە بێت لەڕەگەزی بەرامبەرو لەسەدا چەندی تریشی تەرخان کرابێت بۆ کاروچالاکیو فێربوونەکانی تر لەژیانی رۆژانەیاندا؟ ئەگەر ئەم هەموو تەرخان کردنە زۆرەی مێشک بۆ بیرکردنەوە لەڕەگەزی بەرامبەر قەیران نەبێت دەبێ چی بێت؟ یان دەبێ هۆکاری ئەو دیاردەیە چی بێت کە لەکاتی نزیک بوونەوەی دوو رەگەزی بەرامبەر باری دەرونیان تێک دەچێتو شڵەژان روویان تێ دەکات؟ ئایا راپەڕینو کرانەوەی کۆمەڵگەی کوردی بەڕووی جیهاندا چ گۆڕانێکی بەسەر جۆری پەیوەندیەکەدا هێنا؟

تۆ بڵێی ئەو شەڕانگێزیو توندوتیژیەی لەکۆمەڵگەی ئێمەدا دروست دەبێت بەشێکی نەگەڕێتەوە بۆ کەبتی ئەو حەزە ناسکو هەستیارانەی کەکۆمەڵگە رێی نەداون بەسروشتی بێنە دەرەوەو ئێستا لەڕێگەی کارە ناهەستیەکانمانەوە هەڵدەقوڵێنو بەشێوەیەکی توندو رەقەوە گوزارشتیان لێ دەکەین.؟ ئەگەر بە بەردەوامی تەلیسمی ئەم حەزانە دەربرینیان قەدەغە بێت دەبێ ئەو مرۆڤە لەئاییندەدا مەترسی چی لێ بکرێت؟.

عەبد عارف – تەمەن (٣٧) ساڵ، خوێندکاری ماستەر پێی وایە بارودۆخی ئەم سەردەمە بواری زیاتری بۆکوڕانوکچان رەخساندووە تا پەیوەندی هاوڕێیەتیو دواتریش پەیوەندی خۆشەویستی بونیاد بنێن، ئەمە لەکاتێکدا لەبارودۆخی پێش راپەڕینو ساڵەکانی حەفتادا ئەم دەرفەتە بەڕاستی نەڕەخسا بوو، چونکە سانسۆری کۆمەڵایەتیو پەروەردەی وشک هەبوو کەئێستا گۆڕانێکی نەوعی بەسەردا هاتووە **عەبد عارف**/ پێی وایە کەبارودۆخی ئێستا گونجاوترە بۆ دروست بوونی پەیوەندی لەچاو جاراندا، بەڵام مانای ئەوەش ناگەیەنێت کە هەموو لایەنە کۆمەڵایەتیو دەروونیو پەروەردەییەکان رەخساوو ئامادەباشن بۆ پەیوەندی نێوان هەردو رەگەز.

بەڵکو هێشتا کاریگەری زۆری بەجێ هێشتووە لەسەر دڵو دەروونی هەموو گەنجێکی پەروەردەکراو بەدابو نەریتی ئەو گەورانەی کەلێوان لێون بەو نەریتە کۆمەڵایەتیە پێشینە. بۆیە دەبێ گەنجی ئێستا خۆی بەمومارەسەو بەردەوام بوون ئەو گرێ دەروونیو ترسو دڵەڕاوکێیە تێپەڕێنێتو هەوڵی نزیک بوونەوە بدات بۆ ئاشنابوون بەدنیای رەگەزی بەرامبەر، بەتایبەت لەناوەندە گشتیەکاندا تا ئەو پەیوەندییە ئاسایی بێتەوە، چونکە تا ئەم دوو رەگەزە دوورەپەرێز بن گرفتەکە چارەسەر ناکرێتو وەکو خۆی دەمێنێتەوە.

بەتایبەت گەنجانی خوێندنی باڵا دەبێ زیاتر بەم مەسەلەیە هۆشیار بن بەمومارەسەی دیالۆگو گۆڕینەوەی رای یەکترو ناسینی ئەوی بەرامبەر تا لەداهاتوودا بتوانن بڕیاری سەلیم بدەن لەسەر داهاتووی خۆیانو ئەوتەلیسمەوسنورو بارە کۆمەڵایەتیە بێ مانایە بشکێنن. پێویستە گەنجان باجی ئەم مەسەلە هەستیارانە بدەنو خۆیان بکەنە قوربانیو دژایەتی هەمووئەوکارە تەقلیدیانە بکەن کەهیچ بنەمایەکی زانستیو لۆژیکییان نییە.

عەبد عارف پێی وایە ئەو بارە دەروونییە شڵەژاوەی کە لەساتی بەیەک گەیشتنی کوڕو کچێک لەکاتی گفتوگۆدا روودەدات دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کەلتوورو سنوورە بەردینانەی کۆمەڵگە کە لەگەڵ خۆیدا هێناویەتیو دووبارە دەرخواردی لاوەکانی ئەم جیلە ئەدرێنەوە، بۆیە هەردوو رەگەز چاوەکانیان لەئاست یەکدا ئەتروکێنو دەستەکانیان دەلەرزێنو ئارەقە دەکەن، ئەمە هەمووی کەلتوری نەخۆشی کۆمەڵگە فێری دەکات.

بەڵام گەنجی ئێستا دەتوانێت پرسیار بکات لەو هۆکارانەو هۆشیار بێت، بەدواداچونی هەبێت بۆ ئەو جووڵە وردانەی کە بۆ نمونە لەشاشەی تەلەفزیۆنەوە بابەتی رۆمانسی دەبینێت دەبێ سەرنج لەو حاڵەتانە بداتو بزانێت چۆن زاڵ دەبێتو بتوانێت ئەو سنورە بشکێنێتو فاکتەرەکان دیاری بکات.

عەبد عارف پێی وایە ئەو لێکدابڕانە گەورەیەی نێوان کوڕو کچی ئەم کۆمەڵگەیە پەیوەندی بەدابو نەریتی کۆمەڵگەو پەروەردەی خوێندنو دایکو باوکو تێڕوانینی دایک بۆ کچانەوە هەیە، هەروەها پەیوەندی پتەوی بەخوێندنو ئاینەوە هەیە، پەیوەندی بەهەموو ئەونەریتەگەندەڵانەوە هەیەکەگەنجی بەوحاڵە دژوارەدا بردووە. هەروەها دیوێکی تری ئەم نەریتە خراپە ئەوەیە کاتێک کوڕو کچێک گفتوگۆ دەکەن ئەوەندەی لۆژیکی کۆمەڵگە کاردەکات ئەوەندە لۆژیکی خۆیان کارناکات.

ئەو پێی وایە مرۆڤ دوو جۆر جورئەتی هەیە، مرۆڤی ئازا لەسەر بنەمای گرێی دەروونیو مرۆڤێکی تری ئازا لەسەر بنەمای عەقڵانیەت. ئێمە لەم سەردەمەدا پێویستیمان بەمرۆڤی ئازای عەقڵانی هەیە، بێزاربووین لەمرۆڤی ئازای گرێی دەروونی، پێویستە ئیتر بەواقعی کاربکەین.

ئیتر دەبێ خۆمان پێوەری زۆر ورد دابنێین بۆ ژیانو داهاتووی خۆمان، ئیتر بەسادەییەوە بەسەر شتەکاندا نەڕۆین، رۆڵبینیەکی ورد لەسەر بەرژەوەندی داهاتووی خۆمان ببینین.

ئەو پێی باشە گەنجی ئەم سەردەمە ئاگاداری هەمووئەوگۆڕانکاریە گەورەو بچوکانە بێت کە لەدەوروبەری خۆمانو جیهاندا روودەداتو بزانێت ژیان چۆن دەگوزەرێت تا لەو بیر تەسکیەی کە کۆمەڵگەی ئێمە هەیەتی لێی دەربچێت.

ئیتر سەرپێی بەسەر شتەکاندا بڕۆینو واز لەتەقلیدگەرانی بهێنینو متمانەمان بەئیرادەی خۆمان هەبێت.

عەبد عارف: ئەو بارە دەروونییە شڵەژاوەی کە لەساتی بەیەک گەیشتنی کوڕو کچێک لەکاتی گفتوگۆدا روودەدات دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کەلتوورو سنوورە بەردینانەی کۆمەڵگە کە لەگەڵ خۆیدا هێناویەتیو دووبارە دەرخواردی لاوەکانی ئەم جیلە ئەدرێنەوە

رۆمان عومەر تەمەن (٢٦) ساڵ، خوێندکاری خوێندنی باڵا

پێی وایە لەبەرئەوەی دابونەریت بەپلەی یەکەم پێوەرە بۆ هەموو کارەکانی ئێمە بۆیە ئێمە هەموومان بەبێ ئەوەی بەخۆمان بزانین لەژێر کاریگەری ئەو نەریتە کۆمەڵایەتیە ناتەندروستەداین، کە بەمیراتی بۆمان بەجێ ماوە.

رۆمان عومەر: بۆیە پەیوەندی کوڕو کچ لەوڵاتی ئێمەدا ئەو باسە ترسناکەیە کەبەهیچ شێوەیەک بواری گفتوگۆو دان پیانان نیە لەلای گەورەکانمان، ئێمە هەر لەمناڵییەوە فێری ترس دەکرێین لەڕەگەزی بەرامبەر، کەبت دەکرێین، تێکەڵ بوونمان لەگەڵ کوڕان لەزەینماندا ناشیرین دەکرێت

بۆیە پەیوەندی کوڕو کچ لەوڵاتی ئێمەدا ئەو باسە ترسناکەیە کەبەهیچ شێوەیەک بواری گفتوگۆو دان پیانان نیە لەلای گەورەکانمان، ئێمە هەر لەمناڵییەوە فێری ترس دەکرێین لەڕەگەزی بەرامبەر، کەبت دەکرێین، تێکەڵ بوونمان لەگەڵ کوڕان لەزەینماندا ناشیرین دەکرێت، ئەمە وای کردووە بەمردوی زەمەن پەیوەندی کوڕوکچ وەکودووپارچە راستەهێڵی یەکترپڕ هەر لەیەک دوور دەکەونەوەو دورەپەرێز ببن، ئێمە هەر لەمناڵییەوە ئەوە لەزەینماندا دەچەسپێنین کەتێکەڵی کوڕان بەدرەوشتییە.

رۆمان پێی وایە ئەو برسێتییە کەهەردوو رەگەز بۆ یەکتریان هەیە دەگەڕێتەوە بۆ بازدانی پێش وەخت کەهێشتا وەختی نەهاتووە، واتە کوڕێک پێش ئەوەی کچ بناسێت دەیەوێت بگات بەو مەبەستەی کە هەیەتیو لەڕاستیشدا قۆناغی تری لەپێشە، لەلایەکی ترەوە کۆمەڵگەی داخراوی ئێمە کەزۆر بەخێرایی بەڕووی جیهاندا کرایەوە، ئەمە وای کرد گەنجان تووشی هەڵپەببن، کاتێک لەڕێگەی سەتەلایتەوە ئەو تێکەڵیو حاڵەتە رۆمانسیانە دەبینن کە ئەوان بەساڵانێکی زۆرو هەوڵێکی زۆر گەیشتوون بەو ئەنجامەی ئێستاو زۆریش ئاسایی بۆتەوە لەلایان بەڕادەیەک بۆتە ژیانێکی سادەو رۆژانە، لەبەرامبەرئەمەداگەنجانی ئێمە دەیانەوێ بەکاتێکی کەم ئەم قۆناغە درێژانە ببڕن، کەچی لەواقعدا ناتوانن بەئاسانی پێی بگەنو سنورەکان بەئاسانی تێک ناشکێن لەبەرئەوە دوچاری هەڵپەو برسێتی دەبنەوە.

رۆمان پێی وایە هۆکاری راستەوخۆی ئەم برسێتیو دیوارە ئەستورە بگەڕێتەوە بۆ دین، بەڵکو پێش ئەوەی کۆمەڵگەی کوردی ئیسلامیش ببێت ئەم دابو نەریتەی هەبووەو هەر خۆی ئاستی هۆشیاری لاواز بووە، کەزۆر هۆکار هەیە ئێمەی بەم ئاقارەدا بردووەو ئێستا لەو قەیرانەدا دەژین.

هەروەها تێکچونی باری دەرونیش دەگەڕێتەوە بۆ بێ تفاقی ئاستی هۆشیاریو رۆشنبیری کەسەکان بۆ تێگەیشتن لەڕەگەزی بەرامبەرو بۆرابردووی کۆمەڵگەکەوسادەییوبیرتەسکی خودی کەسەکە خۆی دەگەڕێتەوە، بێجگە لەوەی کەچەپاندن کاریگەری خراپی هەیە، چونکە دەبێتە هۆی لادانو سەرەرۆیی لێ بەرپا دەبێ.

چەپاندن مرۆڤێک دەشکێنێتوکۆمەڵگە فەساد دەکاتو دوای دەخات. چەپاندن شەرقی خولقاندووە بۆ هەردوورەگەز. دواتریش مرۆڤی ناسروشتی دەردەچێتو ئەو مرۆڤە لەداهاتوودا شل دەردەچێت، لەبەرئەوە بەپێویستی دەزانم بۆئەوەی مرۆڤ دکتاتۆرو برسی نەبێت با بەمانای کەلیمە ئازاد بێت.

لاوەند نەوزاد – تەمەن (٢٧) ساڵ، رۆژنامەنووس

پێی وایە پەیوەندی لەوڵاتی ئێمەدا جۆراوجۆرە چ هاوڕێیەتییان خۆشەویستی یان بێ متمانەبوونو گوماناوی بێت، هەروەها بەپێی ناوچەکانیش دەگۆڕێت، لەشارێکەوە بۆ شارێکو لەقەزایەکەوە بۆ قەزایەکو گوندەکانیش بەهەمان شێوە. کە هەریەکەیان جۆرە تایبەتمەندیەکی خۆی هەیە بۆ تێڕوانین لەپەیوەندی نێوان کوڕو کچ. لەهەندێ شوێن پەیوەندی خۆشەویستییەو لەهەندێ شوێنی تردا هاوڕێیەتیو بەوشێوەیە، ئەویش دەگەڕێتەوە بۆ تابعی ئاستی رۆشنبریو عەشایەری کۆمەڵگەی ئێمە.

دابو نەریت لەوڵاتی ئێمەدا بۆتە یاساو دەستورو لادان لێی تاوانو سەرپێچییە لەبەرئەوە زۆر قورسە کچو کوڕێکی گەنج بتوانن پەیوەندیان هەبێت.

لەپەیوەندی نێوان کوڕو کچدا ئەوەندەی کەشو هێزی کۆمەڵگە کاریگەری لەسەر ئەو دوانە دروست دەکات ئەوەندە هێزی دەروونی خۆیان کار ناکاتو تەوژمی کۆمەڵگە بەهێزترە.

لەکۆمەڵگەی باوک سالاری ئێمەدا باوک ئەوەی بەلاوە گرنگ نییە کچەکەی کێی خۆش دەوێ بەڵکو ئەوەی بەلاوە گرنگە خەڵک چی دەڵێن سەبارەت بەئەو: وەکو دەڵێن (قسەی خەڵک لەعەزابی قەبر ناخۆشترە) باوک لەوڵاتی ئێمەدا هەموو شتێک بەخت دەکات لەپێناو مانەوەی رجولەتو ناوداری خۆیدا بەهەر نرخێک بێت.

لاوەند پێی وایە رێژەیەکی زۆری گەنجو لاوەکانی کۆمەڵگەی ئێمە مێشکیان داگیرکراوە بەبیرکردنەوە لەڕەگەزی بەرامبەر بەشێوەیەک کە کاریگەری لەسەر ژیانیان دروست کردووە کەزیان بەلایەنەکانی تری ژیانیان دەگەیەنێت بەهۆی ئەو لێک دابڕانە گەورەی نێوانیان. ئەمە سانسۆرە زیاتر لەسەرکچ هەیە.

ئێمە پێویستیمان بەشۆڕشێکی مەعریفی پەروەردەیی گەورە هەیە، نەوەک بەکودەتایەکی سەربازی، گۆڕانێکی تەدریجی ریشەیی، من کوڕی سەردەمی باوکم نیم، کوڕەکەم هی سەردەمی من نابێ، لەبەرئەوە دەبێ پێمان قبوڵ بکرێ.■

لاوەند نەوزاد: رێژەیەکی زۆری گەنجو لاوەکانی کۆمەڵگەی ئێمە مێشکیان داگیرکراوە بەبیرکردنەوە لەڕەگەزی بەرامبەر بەشێوەیەک کە کاریگەری لەسەر ژیانیان دروست کردووە کەزیان بەلایەنەکانی تری ژیانیان دەگەیەنێت

کاریگەری ڕووداوەکان لەسەر تاکی کورد لە ساڵی ٢٠٠٤ دا

ئا/ ژینۆ عەبدوڵڵا

ساڵێک لەتەمەنی خۆمانو... تەمەنی ساڵەکانی دوای ڕاپەڕین تێپەڕین.. خۆشیو ناخۆشیەکان وەک هەر میللەتێکی سەر ڕووی ئەم زەمینە ڕووی تێکردین.. لەخۆشیەکاندا گۆرانیمان بۆ ئازادیو پێکەوەژیانو ئاشتی دەچڕیو لەناخۆشیشدا ئاهەکانمان هەڵدەفڕینو ئێمەش دەسەوەسان.

ساڵ تێپەڕی (٢٠٠٥) یش هاتە پێش ئاخۆ لەساڵی ڕابردوودا بەچ شێوەیەک ڕووانیبێتمانە ڕووداوەکانی ڕۆژگار؟ بێگومان دەیان ڕووداوی جۆراوجۆر لەکوردستانو وڵاتانی دراوسێو جیهاندا ڕویاندا.. ئاخۆ گرنگترین ئەو ڕووداوانە لای تاکی کورد چۆن کەوتونەتەوە؟.. ئاخۆ تاچ ڕادەیەک ئاسودەبووین یاخود بەپێچەوانەوە.

کەواتە دەپرسین: چ ڕووداوێک بەپلەی یەکەم کاریگەری هەبووە؟ تۆ دەڵێی چی؟

×**پێشڕەو کەمال** (فەرمانبەر): "لیستی هاوپەیمانیەتی کوردستان گەورەترین ڕووداوی سیاسی بوو".

ئەو فەرمانبەرە دەڵێ: "چونکە ئەو لیستە هەڵوێستی کوردی یەکخست بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی دوا پێشهاتو گۆڕانکاریەکانو ئەگەرە چاوەڕوان نەکراوەکان بەتایبەت لەم قۆناغە ناسکو هەستیارەی ئێستا وڵاتەکەمان پیایدا تێدەپەڕێ و تا ئێستاش مەسەلەی ناوچە تازە ئازادکراوەکان یەکلایی بۆتەوەو چارەسەر نەکراوەو هەڕەشەی عەرەبی شۆڤێنی لەسەر گەلی کورد بەردەوامە، لەبەرئەوە ئەو لیستە هاوپەیمانیەتیە بەڕای من گەروەترین ڕووداوی سیاسی بوو لەساڵی ڕابردوودا".

×**مژدە حسێن** (مامۆستا) : پتەوبوونی هاوپەیمانیەتی سەرکردایەتی کوردستانو ئەمریکاو هاوپەیمانان بەگەورەترین ڕووداوی سایی ٢٠٠٤ وەسف دەکاتو ئاماژە بەوە دەدات لەبەرئەوەی بۆ یەکەمجارە لەمێژووی میللەتەکەماندا بەڕەسمیو بەئاشکرا لەگەڵ وڵاتانی زلهێزا هاوپەیمانیەتی دەبەستینو ئەمەش بەگۆڕانکارییەکی پۆزەتیف دادەنرێ لەخەباتی ڕزگاریخوازی گەلەکەمانداو هەوڵدان بۆ گەیشتن بەمافی چارەنوسی خۆمان.

×**تاڤگە فائق** لە"دەزگای چاپو پەخشی سەردەم" ڕۆژی مرافعەکردنی مافەکانی گەلی کورد لەئەنجومەنی پێشوی حوکمدا لەلایەن مام جەلال-ەوە بەڕۆژێکی گرنگ دادەنێو ئەو پێیوایە لەو ڕۆژەدا سکرتێری گشتی بۆ دۆستو دوژمنی گەلەکەمانی ڕونکردەوە کە گەلی کورد مافی ڕەوای خۆیەتی مافەکانی خۆی بەدەستبهێنێو هەروەها بە بەڵگەوە ڕوونکردنەوەی مێژووی کوردستان بوونی کەرکوک ئەوەندەیتر ئەو ڕۆژەی گرنگ کرد بەشێوەیەک ئەندامانی ئەنجومەنی پێشوی حوکمی سەرسام کرد.

×**ڕێبوار ئەمین** (نوسەر) : دامەزراندنو پێکهێنانی حکومەتی کاتی عێراق بەگرنگ دادەنێ ئەویش لەبەرئەوەی ئەو ڕووداوە جێگەی خۆی لەقەوارەی سیاسیو کۆمەڵایەتی گەلانی عێراقدا کردەوەو پێکهێنانی ئەو حکومەتە کاتیەش خۆی لەخۆیدا گوزارشت بوو لەنەمانو ڕووخاندنی بەعس. سەرهەڵدانی ئاسۆیەکی ڕوون لەعێراقی نوێدا بەتایبەت وەرگرتنی پۆستی جێگری سەرکۆمارو جێگری سەرەک وەزیرانو چەند پۆستێکی وزاری تر بۆ کورد هەرچەندە لەچاو خۆیدا کەمە بەڵام ئەو ڕاستیەی سەلماند کەچیتر گەلی کورد برا بچوک نیە لەعێراقدا.

×**سالار حەمید** خوێندکاری ئامادەیی: ڕۆژی کردەوە تیرۆریستیەکەی یەکی شوبات بەگرنگ دادەنێ، چونکە لەو ڕۆژەدا تیرۆریستان سەلماندیان کەدوژمنی هەموو گەلی کوردنو جیاوازی ناکەن لەنێوان هیچ لایەکو حیزبێکی سیاسی کوردا، هەر بۆیە پێویستە بەردەوام هێزە سیاسیەکانی گەلی کورد بەیەک دەستی پۆڵاینو یەکگرتوویەوە ولەیەک بەرەی دژە تیرۆردا بنەبڕی ئەندامانی باندوو گروپە تیرۆریستەکان ببنەوە.

"بەدور لەڕووداوە سیاسیەکان بەچاکمان زانی گرنگترین ڕووداوی بوارەکانی ڕۆشنبیریوکلتوریو فەرهەنگیوکۆمەڵایەتیوئابوریی.. هتد وەرگرین".

×**سەرهەنگ فەرەج** (٢٦ ساڵ): پێدانی پێشینەی گۆڕینی ئۆتۆمبێلە کۆنەکانو پێشینەی خانووبەرە بەگەورەترین ڕووداوی ئابوری دەزانێ، ئەو هێما بۆ ئەوە دەکات ئەو جۆرە بڕیارانە خۆی لەخۆیدا بێجگە لەوەی هەنگاوێکی گرنگە بۆ بوژانەوەی ژێرخانی ئابوریو خۆشگوزەرانی هاوڵاتیان بڕیارێکی شارستانیەو تاکی کوردی هەست دەکات کە حکومەت خەمخۆریەتیو لەهەوڵی فەراهەمکردنی دابینکردنی پێداویستیەکانی ڕۆژانەیدایە، خۆزگە بڕیاری هاوشێوەی لەوجۆرە زیاتر دەربکرایەو سود لەئەزموونی وڵاتە پێشکەوتووەکان وەرگیرایە.

×**سیروان جەلال** لەکەناڵی کوردسات: سەردانی تیپی ئۆرکسترای نیشتمانی عێراق بۆ سلێمانی بەگەورەترین دەسکەوتی ڕۆشنبیری مەزەندە دەکاتو دەڵێ "گرنگیەکە لەوەدایە تیپی ئۆرکسترای نیشتمانی عێراق لەسەر بانگهێشتی کەناڵی کوردسات سەردانی سلێمانی کرد کە لەدوای ساڵی (١٩٧٨)ەوە تائێستا سەردانی سلێمانیو لەسەرەتای دامەزراندنیەوە لەساڵی ١٩٥٨ ئەو تیپە سەردانی هیچ شارێکی عێراقی نەکردوەو هەروەها بە بەشداری ژمارەیەک هونەرمەندی کوردو بەسەرپەرشتی م. عەبدوڵڵا جەمالو لەسەر بانگهێشتی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا ئەو تیپە سەردانی ئەو وڵاتەی کردو لەگەورەترین هۆڵی ئەمریکاو بەئامادەبوونی (جورج بوش) وژمارەیەک بەرپرسانی ئیدارەی کۆشکی سپی کۆنسێرتێکی گەورەیان ئەنجامدا.

×**شەماڵ ئەکرەم** (وێنەگر): لەبواری کلیپی گۆرانیدا گۆرانی (ئای لەمینە)ی گۆرانیبێژ "سوارە محەمەد" بە باشترین کلیپ دادەنێ چونکە هەم سیناریۆکەی جوانە هەم تەکنیکی نوێی تیا بەرهەمهێنراوە لەسەر شێوازێکی نوێی سیناریۆوکلیپ کاریان کردووە.

×**شنە ئازاد** خوێندکاری زانکۆ: چاپ کردنو بڵاوبوونەوەی ژمارەیەکی زۆر لەکتێبو بڵاوکراوە بەڕووداوی گرنگی بواری فەرهەنگی دادەنێوئەوکچە خوێندکارە ڕۆشنایی دەخاتە سەر ئەوەی تا بڵاوکراوە زۆر بێت خزمەتی زیاتر بەبواری زمانو فەرهەنگی گەلەکەمانو دەوڵەمەندی ئەو بوارە گرنگەی ژیان دەکات کەهەموو پێشکەوتنی وڵات بەندە بەو مەسەلەیەوە.

"سەبارەت بەڕووداوە جیهانیەکانیش زۆربەی ئەو کەسانەی کەقسەیان بۆ کردین کارەساتە تراژیدیاکەی بومەلەرزەی وڵاتانی باشوری ڕۆژهەڵاتی ئاسیایان بەگرنگترین کارەسات دادەنا".■

کێشەو گرفتی خوێندنگەی (ڕێژین)ی کچان

داوا دەکەین: لایەنی پەیوەندیدار کێشەی خوێندکارانی ناوەندی (ڕێژین)ی کچان چارەسەر بکات..

ڕیپۆرتاژ/ محەمەد ڕەزا

خوێندنگەی ناوەندی (ڕێژین)ی کچان، یەکێکە لەو خوێندنگەیانەی کە کۆمەڵێک کێشەو گرفتی تیا بەدی دەکرێتو دەکەوێتە خوار شیرینی تابانەوە لەگەڕەکی ئاشتی، ئەم خوێندنگەیە وێڕای ئەوەی دوو دەوامی ناوەندی تێدایە لەهەمانکاتیشدا دەوامێکی سەرەتاییش لەهەمان بینای ئەم خوێندنگەیەدا ڕۆژانە دەوام دەکەن، لەپشتەوەی ئەم خوێندنگەیە کۆڵانەکان هەر لەبەردەمیەوە تا دەگاتە نزیک پارکی ئازادی لەکاتی باران باریندا، دەبێتە قوڕو چڵپاوو قوتابیانو خوێندکارانی بێزار کردووە، ئەگەرچی لایەکی ئەم گەڕەکە، کە خوێندنگەکەی لەسەرە قیرتاوکراوە بەڵام دوولای بەڕێژەیەکی بەربڵاوماوەو جگە لەوەی چەندین کێشەی تر لەم خوێندنگەیەدا بەدیەکرێت کە ئەوە هەڵدەگرێت، یان دەهێنێت قسەو باسی لەسەر بکرێتو شارەوانی سلێمانیو وەزارەتی پەروەردە وەک هەر خوێندنگەیەکی تری ئەم شارە لایەکیان لێ بکەنەوە، بەگەشتێکی ڕۆژنامەوانی سەردانمان کردن، زۆربەی کێشەکانیان لەنزیکەوە لێی بەئاگابوینو ئەم ڕیپۆرتاژەمان لەسەر ئامادەکرد، لەسەرەتاشدا بەڕێوەبەری ناوەندی (ڕێژین)ی کچان سەبارەت بەکێشەکانیان قسەی بۆ کردینوگوتی:

-خوێندنگەکەمان کێشەی زۆرە، بەڵام گرنگترینیان بریتییە لەمانە: (بیناکە بینای خۆمان نیەو ئێمە وەک میوانێکین لەم خوێندنگەیەدا، لەبارەیەوە زۆر داوامان پێشکەش کردووە بەڵام وەڵامی نەبووە، پاشان کێشەی کارەبا بێزاری کردوین، پێویستە کارەبای خوێندنگەکەمان وەک پێویست چارەسەرێکی بۆ بدۆزنەوە، ئەگەر دەیانەوێت بێن بەهانای کێشەی خوێندکارەکانمانەوە کەژمارەیان لەم دەوامەدا (٦٢٣) خوێندکارەو زەختێکی زۆرمان لەسەرە، ئەو ڕۆژانەی بارانەو هەورە وانەکانی کۆتایی خوێندکاران سودی لێ نابینن هێند تاریکە پۆلەکان، تەختەڕەشەکە نابینرێت، تەنانەت باجیەکانیش وەک پێویست ناتوانن پۆلەکان پاک بکەنەوە، ڕۆژانەدەکەوینە بەر بۆڵەو خورتەی دەوامی سەرەتایی، کەسەرەتایی مەولەوییەو بیناکە بینای خۆیانە، پاشان لای ئێمە سیستمی (٦) وانەیی نەماوەو وەک دەوامی سەرەتایی دەوام بەخوێندکارەکان دەکرێت، چونکە وەک باسم کرد کاتەکە بەشی دوو دەوام ناکات، بەتایبەتی ئەم وەرزەکەرۆژگار زۆر کورتە، هەروەها هەر وانەیەک لە ٤٠ دەقیقەوە کراوە بە ٣٠ دەقیقە، هەر لەبەر هەمان مەبەست کە دەبێتە هۆکاری سەرەکی دابەزینی ئاستی ڕۆشنبیریو زانستی خوێندکاران، پاشان وانەکانی (وەرزشو هونەریو پەروەردەی خێزانیو سروود) نەماوە کە ئەوە پێشێلکردنی مافی خوێندکارانمانە، چونکە ئەو وانانە پشویەکی دەرونی ئەبەخشێت بەخوێندکاران، و لەهەمانکاتیشدا سەرچاوەیەکی چالاکی سەرجەم خوێندکارانە).

پاشان نەبوونی (کتێبخانەو تاقیگەو هۆڵ بۆ خوێندکارانو فرۆشگەی شایستە) دیسان کێشەیەکی تری خوێندگەکەمانە، ئێستا سیستمی کۆمپیوتەر لەئارادایە، زۆربەی خوێندنگە ناوەندیو دواناوەندییەکان هەیانەو سوودمەندن لەو سیستمە، بەڵام خوێندکارەکانی ئێمە لێی بێبەشنو کەسیش ئاوڕیان لێ ناداتەوە، پاشان لەبەر نەبوونی ئەو مافانەی کە دەبێت خوێندکاری ناوەندی هەیبێتو بەدەستی بهێنێت ناتوانین وەک پێویست لێکۆڵینەوەیان لەگەڵدا بکەین لەکاتی هەر سەرپێچییەکدا لەزۆر بواردا لەبەر نەبوونی کاتو نەخوێندنی وانەکان بەپێی پێویست، بۆ نمونە: وانەی (ئینگلیزی) مامۆستا (نەسرین ئەحمەد محەمەد) کە مامۆستای ئینگلیزی ناوەندی (ڕێژین)ی کچانە سەبارەت بەوانەی (ئینگلیزی) گوتی:- لەهەر خوێندنگەیەکی ناوەندیدا دەبێت لەهەفتەیەکدا خوێندکار (٥) وانەی (ئینگلیزی) بخوێنێت، بەڵام لەلای ئێمە لەخوێندنگەی (ڕێژینی کچان) بەهۆی ئەو کەموکوڕیەوە (٤) وانە دەخوێنرێت لەهەفتەیەکدا، کەواتە لەمانگێکدا (٤) وانەی ئینگلیزییان لەدەست ئەچێت خوێندکارەکانمان، کە ئەمەش دەبێتە فاکتەری سەرەکی بۆ دواکەوتنی خوێندکارەکانمان، کەلەوانەکانی تریشدا هەمان کێشەمان هەیە.

×دواتر (ئاڵا ئەحمەد حسێن) وەک کاتیبەی ئەم خوێندنگەیە باسی لەکێشەی کارگوزارو پاکوخاوێنی خوێندنگەکە بەم شێوەیەی لای خوارەوە دەکردو بۆمان دواوگوتی:

-ئێمە بەدوو دەوام تەنها (٣) کارگوزارمان هەیە، کە هەرگیز لەئاستی پێویستدا نیە بۆ خوێندنگەکەمان بەتایبەتی لەزستاناندا کە دەبێت ڕۆژانە زیاتر لە (١٦) زۆرپا نەوت تێ بکاتو دابەشی سەر پۆلەکانی بکات، وێڕای پاکژکردنەوەی سەرجەم خوێندنگەکە، هەروەها زۆربەی پۆلەکانی بەژوری بەڕێوەبەریشەوە لەکاتی باران باریندا (تەڕەشوع)ێکی زۆریان هەیەو بۆتە هۆکاری نەخۆشی بۆ مامۆستایانو خوێندکاران،

×پاشان جێگری بەڕێوەبەری ناوەندی (ڕێژین)ی کچان مامۆستا (وەزیرە عەلی) تیشکی خستە سەر چەند کێشەیەکی تر لەم خوێندنگەیەداو بەم شێوەیەی لای خوارەوە قسەی بۆکردین:

-پێویستیەکی زۆرمان هەیە ڕۆژانە بەتەلەفۆن، بەڵام زووزوو تەلەفۆنەکەمان لەکاردەکەوێتو پێی دەچێت تا چاک دەکرێتەوە، لەم بەینەدا وایەرەکەشیمان گۆڕیوە بەڵام هەمان کێشەی جارانی هەیە، پاشان باسی کێشەی خوێندکارانی کردو گوتی: لەکاتی باران باریندا خوێندکاران هەموو گیانیان ئەبێت بەقوڕو، پێڵاوەکانیان لەقوڕو چڵپاو هەڵئەکێشرێت کاتێک دێنە ناو خوێندنگەکەوە، وەک پێویست بەم زستانە ئاومان نیە تاکوو پێڵاوەکانیان پاک بکەنەوە، ئێمە بۆ خواردنیش وەک پێویست ئاومان نیە، زۆر جار دەبێتە هۆی تورەبونمان لەخوێندکارەکان کە هەموو پێڵاوەکانیان قوڕاوییەو دێنە ناو پۆلو خوێندنگەکەوە، داوا دەکەین شارەوانی سلێمانی یان بۆمان قیرتاو بکات، یان هەر نەبێت چەو ڕێژی بکەن بۆمان، چونکە بەبۆنەی بیناکردنەوە گەڵابەو تراکتۆر ئەو ناوەیان وێران کردووە.

لەکۆتایی دا جارێکی تر بەڕێوەبەری خوێندنگەی ناوەندی (ڕێژین)ی کچان قسەی بۆ کردینو لەسەر ڕێژەی قوتابیانو چەند وردەکارییەکی دیکە گوتی:

-پۆلەکان پێشتر ٥٠-٦٠ خوێندکاری تیا بوو، بەڵام کردم بەدوو دەوام، ئێستا هەر پۆلێک بۆ هەر دەوامێک ٣٧-٤٠ خوێندکاری تیایە، بەو شێوازەش و واش هەر زۆرە، کە پێویستە بزانرێت زۆری خوێندکار لەیەک پۆلدا (سلبیات)ی زانستی زۆر بەجێدەهێڵێت واتە چەند زۆر بێت بەدڵنیاییەوە ئەوەندە خوێندکار ئاستی فێربونیان نزم دەبێت، لەسەرەتاشەوە وەزارەتی پەروەردە زەختی لێ کردین خوێندکاری زۆر وەربگرین، ئێمە کێشەی بێ جێگایمان خستە بەردەمیان، بەڵام پێیان ڕاگەیاندین بۆتان چارەسەر دەکەین. پاشان هەر لەدرێژەی قسەکانیدا ئاماژەی بەوەدا کە قوتابخانە سەرەتاییەکە هیچ وەک ئەمان کێشەیان نیە یان کەمترە، ئەگەرچی هەر کێشەیان هەیەو ئێمە هەستی پێ دەکەین کەبەبۆنەی ئێمەوە ئەوانیش جێگەیان تەنگ بووە، بەڵام لەهەمانکاتیشدا هەر لەئێمە باشترن، بۆ نمونە ئەوان سیستمی (٦) وانەییان نیە، یان مختەبەریان ناوێت، ژمارەی قوتابیشیان زۆر لەئێمە کەمترە لەگەڵ ئەوەی یەک دەوامیشن.■

کۆمەڵەی زیندانیە ئازادیخوازەکان لقی کەرکوک... بۆچی نەمان؟

ئا/ گوڵشان جاف

هەموومان دەزانین لەدوای پرۆسەی ئازادی عێراق لەهەموو شارەکانی عێراق چەندین کۆمەڵەو ڕێکخراو دروست بوون، بەدروشمو ئارمی جیاوازەوە خەباتیان ئەکرد لەپێناوی خواستو بیروباوەڕی تەواو بەو کارەی دەیکەن جا شاری کەرکوک لەم بوارەدا، وەک شارەکانی تری عێراق بێ بەش نەبوو، کە چەندین کۆمەڵەو ڕێکخراوی نوێی بەخۆیەوە بینی. کۆمەڵەی زیندانیە ئازادی خوازەکان یەکێ بوو لەو کۆمەڵانەی کەدوای پرۆسەی ئازادی لەشاری کەرکوکدا دروست بوو وەخزمەتی خەڵکی شاری کەرکوکیان ئەکرد. بۆماوەی چەند مانگێک کاریان کردو دواجار وازیان لەکارەکەیان هێنا. وە نائومێد بون لەدوارۆژی کۆمەڵەکەیان بۆ زانینی هۆکارەکانی نەمانی ئەم کۆمەڵەیە لەشاری کەرکوک چەند پرسیارێکمان ئاراستەی (ئومێد عبدالرحمن) کرد. کەئەندامێکی سەرەکی ئەم کۆمەڵەیە بوو.

١-ئامانج لەدامەزراندنی ڕێکخراوەکەتان چی بوو؟

٢-ئەو چالاکییانەی ڕێکخراوەکەتان ئەنجامی داوە چین؟

٣-هۆکاری داخران یان نەمانی ڕێکخراوەکەتان بۆچی دەگەڕێتەوە؟

×ئامانج لەدامەزراندنی ڕێکخراوەکەمان ئەوە بوو سەرەتا ئەگەڕێتەوە بۆ دوای پرۆسەی سەرتاسەری عێراق کەگەل ڕزگاری بوو لەدەست ڕژێمی بەعس وە هەزاران کەس دڵخۆشوئاسودە بون، هەزاران کەس چاوەڕوانی ئەم ڕۆژەیان ئەکرد بۆئەوەی هەواڵێک یان سۆراغێک ببیستن کە بەهەزاران لاوی کورد بێ سەروشوێنن، کەس نەیدەزانی لەزیندانەکاندا ماون یان لەکام گۆڕستان زیندەبەچاڵ کراون. جا بۆیە ئێمەی کورد کەخۆمان بەخاوەنی ١٨٢ هەزار ئەنفالو هەزارەها شەهیدو ڕۆڵەی دڵسۆزی کوردستان دەزانین. ئێمەو چەند هەڤاڵێکیتر کە کارمان ئەکرد لەکۆمیتەی ئیمام قاسم لەئەمنی کەرامەی کۆن ڕۆژانە چەندین دایکو باوکو خوشک، سەردانی ئێمەیان ئەکرد بۆئەوەی هەواڵێک یان سۆراغێک یان هەر شتێک بەڵگەیەک بیسەلمێنێ کەکوڕەکەیان ماوە یان لەکام گۆڕە بەکۆمەڵ دا زیندە بەچاڵ کراوە.

ئێمەش هەستاین بەکۆکردنەوەی زانیاری سەبارەت بەم بێ سەرو شوێنانەوە وە ئامارکردنی ناوی ئەم شەهیدانەوە، وە وەرگرتنی ناونیشانی کەسوکاری بۆئەوەی هەر شتێکمان دەستکەوت پێشکەشیان بکەین. بۆئەوەی بتوانین بچوکترین خزمەت پێشکەش بەشەهیدانی ئەم شارەو دایکانی جگەرسوتاوو خوشکانی بێ ئومێد لەدیداری براو منالانی چاولەسەر ڕێگا بۆ گەڕانەوەی باوکی بەسۆز بۆ باوەشیان.

×چالاکیەکانمان زۆر بون. یەکەم توانیمان ئاماری تەواوی ئەنفال کراوەکانو شەهیدەکانو بێ سەروشوێنەکانی خەڵکی شاری کەرکوک بکەین. ٢- پڕکردنەوەی فۆرم، زانیاری تەواو لەسەر ئەو شەهیدە سەربەرزانە بکەین ٣- دۆزینەوەی چەندین گۆڕی بەکۆمەڵ لەدەوروبەری سنوری شاری کەرکوک وەتەرمی شەهیدان لەناو گۆڕستانەکان ٤- ئاسانکاری کردن بۆ کەسوکاری ئەم شەهیدانە چ لەباری گواستنەوەی تەرمی شەهیدەکەیانەوە لەبەغداوە بۆکەرکوک یان بۆ سلێمانی. وئاسانکاری کردن بۆ دەرهێنانی ناسنامەی شەهیدانو ئەنفال بۆ کەسوکاریان.. وە هەر لەڕێی کۆمەڵەکەی ئێمەوە بەنوسراو لەگەڵ وەزارەتی مافی مرۆڤو ئاوارەو ئەنفال بڕی (٢٥٠) دۆلار سەرف ئەکرا کە دیاری بەڕێز د. بەرهەم ساڵح بۆ گواستنەوەی هەر تەرمێ چ لەبەغداوە بۆ کەرکوک یان بۆ سلێمانی. بەشداری کردن لەمەراسیمی بەخاک سپاردنی شەهید عوسمان ماوەتیو هاوڕێکانی لەڕاپەڕینی بەهاری ساڵی ١٩٩١ شەهید کرانو بەشداریکردن لەبەخاک سپاردنی چەندین لەشەهیدە سەربەرزەکانمان. وە دەرکردنی شەهادەی وەفات بۆیان.

×هۆکاری نەمانی ڕێکخراوەکەمان دەگەڕێتەوە بۆ: یەکەم: ئێمە لەبەرواری ٢٠٠٣/٥/١٨ تا نزیک مانگی ٢٠٠٣/١١ هیچ لایەنێک وەکو پێویست هاوکاریو یارمەتییان نەداین. دووەم: ئێمە بارەگای گشتیمان لەبەغدا بو لە "شعبەی پێنج"ەوە بەڕەسمی موافقەی بەغدامان هەبو، بەڵام چەندکەسانێ کەسەربەبەرەی تورکمانی بوون هەڵسابون بەکردنەوەی لقێکیتر لەڕێگای بەغدا تەنها بۆ تورکمان ئیشیان ئەکرد. بەسەرپەرشتی (منیر القافلی). سێیەم: چونکە ڕێکخراوەکەمان سەر بە بەغدا بو وە لێپرسراوی ڕێکخراوەکەمان (ابراهیم الادریسی) بوو (عبدالفتاح الادریسی) جێگری بوو.

ستافی بارەگای گشتی لەبەغدا سەر بەشیعە بون. زۆرکەس سڵی لێمان ئەکردەوە هاوکاری نەئەکراین لەلایەن مەڵبەندی کەرکوکەوە. وە ئێمەش چونکە لەناو بینایەی یەکێتی دانیشتوبوین هەر جاری مەسئولێک ئەهات ئەبووت ئەم بینایە بۆ چاپەمەنی باشە ئێوە دەرچن بڕۆن بۆ خۆتان خانویەک بەکرێ بگرن. لەبەرئەوەی ئێمەش خۆبەخش کارمان ئەکرد. وازمان لەم کارە هێنا وە ڕێکخراوەکەمان داخست.■

سیاسەتی فارساندن لەئێران دا

وەڵامی (ئامانج عەزیز کەندی ×) سەبارەت بەتەوەری فارساندن

وریا ئەحمەد

ئامانج عەزیز

وەڵامەکەی، لەبەشی یەکەمی چاوپێکەوتنەکەی (فەرەیدون قەمبەروەیسی)دا ئاماژەمان بەوەدا کە هەمان پرسیار "سەبارەت بەشێوازو میکانیزمی سیاسەتی فارساندن" لەبەر گرنگی پرسیارەکەمان ئاڕاستەی چەند کەسێکی تر کردووە، بەتایبەت کە لەڕووی ئەمنیەوە گرفتیان لەوەڵام دانەوەدا نیە، لەگەڵ ئەوەش داکە هەردوو هاوڕێ بەڕێزەکە، کە ئێمە پرسیارەکەمان ئاراستەکردن بەتەنگ وەڵام دانەوەمان هاتن‌و بەداوای لێبوردن‌و پێزانین‌و خۆشەویستیەوە بۆ ئەوهاوڕێ بەڕێزەی تر ئێمە تەنها وەڵامەکەی کاک ئامانج عەزیزکەندی‌مان پێ باش بوولێرەدا لەگەڵ پرسیارەکەدا دەیخەینە بەر سەرنجی ئێوەی بەڕێز.

وریا: (لەهەرکام لەپارچەکانی کوردستاندا، چەند شارێک یان چەند شوێنێکی گرنگی ئەو ناوچەیە، بەدەردی کەرکوکی ئێمە براوە، یان لانی کەم کەوتۆتە بەر مەترسیەکی بەوجۆرە، کە ئەویش سڕینەوەی شوناسی کوردبونی ئەو شارەیە، لەتورکیادا سیاسەتی تەتریک زۆر بەقورسی پیادە کراوە، بەجۆرێک لەو وڵاتە زمانی کوردی تا ئەم ساڵانەی دوایی قەدەغە بوو، لێرەدا ئەمەوێت جەنابتان سیاسەتی (فارساندن) لەئێراندا رون بکەنەوە، واتە شێوازو میکانیزمی ئەو سیاسەتە چۆن دەبینن؟

ئامانج عەزیز کەندی: وڵاتی کوردان بەهۆی هەڵکەوتە جوگرافیەکەیەوە هەر لەسەرەتای مێژووەوە هەتا ئێستا لەلایەن دەرو دراوسێکانیەوە چاوی تەماعی تێبڕاوەو لەهەر سەردەمێکدا بەشێوەیەک دابەش کراوەو راگوێزراوە.. لەنووسراوەیەکی تردا ئاماژەم پێداوە کەجۆرج رووی دەڵێ: "داوێنە سەر سەوزو زەنوێرەکانی زاگرۆس ئەوەندە پڕ پیت‌و بەرەکەت بوون کەهەر لەسەرەتای مێژووەوە دانیشتوانەکەی پێویستیان بەوە نەبووە هێرش بەرنە سەر دەرو دراوسێکانیان. بەپێچەوانەوە ئەو مەڵبەندە بەردەوام لەژێر هەڕەشەی دراوسێکانیدا بووەو کورد هەر لەبنەڕەتەوە پارێزگار بووە لەزێدەکەی خۆی، نەک داگیرکەر!".

لەسەردەمی ئیمپراتۆری سومێریەکاندا و دواتر ئیمپراتۆری فارس‌و پاشان ئیمپراتۆری رۆمی رۆژهەڵات‌و هێرشی عەرەب‌و رووس‌و هتد.. وڵات‌و نیشتمانی کوردان کەوتۆتە بەرهێرش‌و پێ خوستی داگیرکەرانەوە تا جیهان گەشەی کردووە داگیرکاریەکانیش گەشەیان سەندووەو رەنگیان گۆڕیوە.

لەم وەڵامەکورتەدا ئێمە واز دێنین لەنەشتەرگەری مێژوویی داگیرکردن‌و قوتارکردن‌و خەسارناسیەکانی ئەم کارەساتە دوورانە. تەنیا ئاوڕێک دەدەینەوە لەمێژووی داگیرکاری ئێران سەبارەت بەکوردان‌و چۆنی ئەم فەرهەنگە، دواجار عەرەب‌و تورک کەڵکیان لێ وەرگرتووەو خراپتر لەداگیرکەرەکەیان دوپاتیان کردۆتەوە. ئیمپراتۆری ئێران لەبنەڕەتدا لەسەر فێڵ‌و دەهۆو درۆچێ بووەو هەتا ئێستاش ئەم فەرهەنگە دەسەڵاتدارە یەک لەدوای یەکەکانی ئێران دووبارەیان کردۆتەوە. کۆرشی گەورە بەفێڵ‌و درۆ ئیمپراتۆری مادی تێکداو پایتەختی گوێزاوەتەوە بۆ وڵاتی فارس.

کوشتاری بەکۆمەڵ‌و داگیرکاری‌و منارەی کەللەسەرو چاودەرهێنان‌و سەربڕین‌و خیانەت کردنی بنەماڵەی پاشاکان‌و راگواستن‌و سوتاندنی وڵاتان دیاری ئیمپراتۆرە ئێرانیەکان بوو بۆ هەموو نەتەوەو وڵاتە دراوسێکانی خۆیان‌و بەرین کردنەوەی ئیمپراتۆری ئێران. عێراقی ئێستاو سووریەو زۆرجاران تورکیەش بەشێک بوون لەئیمپراتۆری پادشاکانی ئێران‌و بەحوکمی ئەو کوشت‌و بڕو فێڵ‌و دەهۆیە ئەم ئیمپراتۆریەتەیان وابەرین کردبۆوە، بۆیە کاتێک لەسەدەکانی دوایی دا ئەووڵاتانەی ژێر دەسەڵاتی ئیمپراتۆری ئێران ئەو کارانەیان دوپات کردەوە کەرۆژێک لەرۆژان لەگەڵ خۆیان کرابوو.. لەناو دڵی هەر دیکتاتۆر لێدراوێک دا دیکتاتۆرێکی بچووک دەژی کە ئەگەر رۆژێک بەدەسەڵات بگا خراپتر دەکا لەوەی لەگەڵیان کردووە.

نیچە گوتەنی "هەر سەرکەوتوویەک پتر لەهەموو کەس لەژێر کەوتووەکەی خۆی دەچی".

کورد لەپارچەکەی کوردستانی رۆژهەڵات‌و بن دەستی ئێران لەم سەردەمەدا زۆر شپرزەو بێ دەرەتان‌و نەناسراوە لەئاستی کێشە نێو نەتەوەییە ئەمرۆییەکاندا.

دەشتوانم بڵێم کوردی ئەم پارچەیە کەمتر لەپارچەکانیتر خوێنیان نەداوەو خەباتەکەیان کەم‌وکورت نەبووە. بەڵام ئەوە ئەو سیاسەتە گزیکارانەیەیە کەماکی هەموو سیاسەتە دژە کوردەکانی داگیرکەرانی کوردستانە. کوردی کوردستانی ئێران پێش هەموو پارچەکانیتر راگوێزراوەو لەوڵاتی خۆی دوورخراوەتەوە، کوردانی خۆراسان‌و بەلوجستانی ئێران‌و پاکستان‌و ئەفغانستان‌و چیاکانی تەفتان‌و باکوری ئێران‌و وڵاتی فارس کە لەسەردەمی سەلجووقی‌و سەفەویەکاندا راگوێزراون گەواهی لەسەر ئەم راستیانە دەدەن. بەتورک کردنی ناوچەکانی هەمەدان‌و مەراغەو میاندواوو ورمێ‌و سندوس‌و شامات، پێش لەتەعریبی کوردستانی عێراق‌و تەکریتی تورکیە رویانداوەو بەشێک لەپڕ پیت‌و بەرەکەتترین نیشتیمانی کوردانیان بۆ هەمیشە لەکوردستان سڕیوەتەوەو داگیریان کردووەو لەجێگاکانی تورکی قەفقازو قەرەپەباغ‌و ئازەریان نیشتەجێ کردووەو لەداهاتووی ئازادی کوردستانی رۆژهەڵاتدا ئەو ناوچانە وەکو کەرکوک پڕ کێشەترین ناوچە دەبن‌و هەر لەسەردەمی شۆڕشی گەلانی ئێرانیشدا ئەم کێشەو ناکۆکیانە لەشارەکانی شایندژو نەغەدەو ورمێ‌و شامات رویاندا.

هەرێمی موکریان کە لەمێژووی کوردایەتیدا دەورو نەخشێکی گرینگی بووەو یەکەم کۆماری کوردو سەرهەڵدانە سیاسیەکان لەو ناوچەیەدا سەری هەڵداوە زۆرتر لەناوچەکانی دیکە کەوتۆتە بەر مەترسی بەفارس‌و تورک کردنی داگیرکەرانەوە.

> **"هەرێمی موکریان کە لەمێژووی کوردایەتیدا دەورو نەخشێکی گرینگی بووەو یەکەم کۆماری کوردو سەرهەڵدانە سیاسیەکان لەو ناوچەیەدا سەری هەڵداوە زۆرتر لەناوچەکانی دیکە کەوتۆتە بەر مەترسی بەفارس‌و تورک کردنی داگیرکەرانەوە"**

(دیارە دەبێ ئەوە بڵێم کە کوردستانی ئێران جگە لەناوچەی کرماشان کەهاوسنوری برا لوڕەکانمانە بەگشتی هاو سنوورە لەگەڵ تورکە ئازەریەکانی ئێران‌و دەسەڵاتدارانی فارس هەر لەسەردەمی پاشاکاندا لەنێوان خۆیان‌و کوردا تورکی ئازەریان نیشتەجێ کردوەو زۆربەی هەرە زۆری شەڕو کێشەکانیش هەر لەنێوان تورک‌و کوردا بووەو دەسەڵاتدارانی ئێران لەو بوارەشەوە ماریان بەدەستی خەڵکی گرتووەو خۆیان تەنیا چاودێر بوون.. نەک سەبارەت بەدوژمنایەتی دروست کردنی نێوان تورک‌و کورد لەبیست ساڵی رابردوداو لەشەڕی نێوان هێزە سیاسیەکانی کوردو کۆماری ئیسلامی ئێران زۆربەی هەرە زۆری ئەو هێزو لەشکرە نیزامیانەی بۆ شەڕو داگیرکاری کوردستان دەیان ناردن سەربازەکانی خەڵکی لوڕستان بوون).

محەمەد دیارو نەغەدەکە لەوڵاتی سندوس دان‌و لەسەردەمی سەفەویەکاندا تورکیان لێ نیتشەجێ کراوە دانیشتوانەکەی یا کوژراون یاخود راگوێزراون، ئێستاش دەوڵەمەندە تورکەکان بەرەو شنۆو خانێ دەڕۆن‌و ملک و ماڵ دەکڕن‌و هەموو ئاسان کاریەکیان لەلایەن دەوڵەتەوە بۆ دەکرێ.

پارێزگای بەناو "ئازەربایجانی غەربی" کە ناوەندەکەی شاری ورمێیە ٨٥٪ کوردن، کەچی پارێزگاکەی بەناوی ئازەربایجانەوەیە. بۆکان‌و مهابادو سەردەشت‌و خانێ‌و تیکاب‌و شنۆو زێوێ‌و نەرگەوەرو مەرگەوەر کوردن‌و ورمێ‌و نەغەدەوخۆوسەڵماس‌وماکۆوشایندژومیاندواو نیوە بەنیوە کوردو تورکی ئازەرین. هەتا ئەمساڵانەی دوایش هەموو کاربەدەستی ئەم پارێزگایە تورک بوون‌و تەنانەت مامۆستای سەرەتایی مەکتەبەکان زۆربەیان تورک بوون.. هەروەها شاری مهاباد کەشارێکی کوردپەروەرە لەماوەی ئەم بیست‌و چەند ساڵەی رابردوودا بەردەوام دەخرێتە پەراوێزەوە. لەدەیەی هەشتاکاندا ١٧٠ گوندیان لێ سەندەوەو دایان بەمیاندواوو بۆکان شارێگای ورمێ بۆکانیان لێ دابڕی. زیاتر لەبیست ساڵە خەڵکی ئەم ناوچانە داوای پارێزگایەک دەکەن بەناوی موکریان لەلایەن دەوڵەتەوە دژایەتی لەگەڵ دەکرێ‌و سەرەڕای ئەوانەش لەم ساڵانەی دوایدا تورکە توندڕەوەکان لەهەندێک گۆڤارو رۆژنامەدا بڵاوی دەکەنەوە کەموکریان بەمهابادو بۆکان‌و نەغەدەو شنۆوە وڵاتی تورکانن‌و خەریتەی سەیرو سەمەرەیان کێشاوەتەوە.

لەشاری ورمێ هەتا ئەم یەک دوو ساڵەی دوایی وەکو کەرکوک کوردەکانی ئەمشارە مافی کڕینی دوکان‌و خانوو زەوی‌و زاریان نەبوو. هەروەها لەڕووی ئیدارەی ئەم شارانەوە کەتورک و کورد تیایاندا نیشتەجێن، هیچ جێگاو پۆستێک بۆ کوردەکان نیەو حیسابێکی ئەوتۆ بۆ کوردەکان نەکراوە.

زۆربەی دێهاتەکانی سەرچۆمی جەختەتوو چۆمی مەجیدخان‌و شامات کەزێدی قازی محەمەدو میسباحو دیوانی ئەدەب‌و سەیزو لقوزاتن دراون بەشاری میاندواو کەشارەکەی تورک نشینەو لەرابردوودا بەتورک کراوە.

کێشەی کورد لەکوردستانی ئێران لەوە قووڵ‌و ئاڵۆزترە تالەوەڵامێکی رۆژنامەییدا باسی لێ بکرێ چونکە وەک سووکە ئاماژەیەکم پێدا هەر لەبنەڕەتەوە کاری حکومەتەکانی ئێران لەدژی کورد لەهەموو دوژمنانی تری کورد قووڵترو کاریگەرتر بووەو لەئاستی جیهانیشدا کەمتر لەهەموویان دەنگی داوەتەوەو دیار بووە. ئێران لەهەموو پەیمانە ڕەشەکانی دژ بەکورد لایەنی سەرەکی‌و کاریگەر بووە زۆربەی شۆڕشە کوردیەکان ئەو تێکی داوە تەنانەت شۆڕشی پارچەکانی تریش لەسمایلاغای سمکۆو هەمزاغای مەنگوڕەوە رابەرانی کوردی بەدەهۆو فێڵ کوشتووەو سیاسیانەتر جووڵاوەتەوە لەدژی گەلی کورد. ئەگەر تورکیە بەشانازیەوە حاشا دەکا لەنەتەوەی کوردو بەمافی خۆی دەزانێ بیانکوژێ‌و دیهاتیان وێران بکاو ناشیشارێتەوە؛ ئەگەر سەدام ئەنفال‌و شیمیاباران بەئاشکرایی دەکا، ئێران رابەرانی کورد تیرۆر دەکاو لەبنەڕەتەوە شۆڕشەکانی لەبار دەبا. مودێلی ئێستای سیاسەتی ئێران ئالودەکردنی لاوانی کوردستانە بەمادە سڕکەرەکان کەئەوە قڕکردن‌و ئەنفالکردنی مێشکی گەنجی کوردەو هیچ دەنگێ لەژوورەکەی خۆی دەرناچێ. کوردستانی ئێران چوار پارێزگای کوردە کە تەنیا پارێزگایەکی بەناوی کوردستانەوەیەو لەئاستی ئێرانیش دا بێبەشترین پارێزگایەو چوار پارێزگاکەیتر هەرگیز وەک کوردستان‌و کوردنشین ناونابا لەهیچ راگەیاندن‌و بڵاوکراوەیەکدا. یەک مەکتەب لەسەرتاسەری کوردستانی رۆژهەڵاتدا بەزمانی کوردی‌و بەڕەسمی نیە. لەکوردستانی رۆژهەڵات هەموو راگەیاندن‌و بڵاوکراوەیەک قەدەغەیەو قەدەغەش نیە لەڕووی حقوقیەوە، چونکە لەهیچ سەرچاوەیەکی رەسمی ئێران ئەو مافانەی کەئێستاش لەژێر سێبەری خۆیاندا هەن ئاماژەی نەدراوەو هەرکاتێک بیانەوێ دایان دەخەن‌و لەڕووی یاساییەوە دەنگی هیچ کەس بەهیچ کوێ ناگا.

> **"پارێزگای بەناو "ئازەربایجانی غەربی" کە ناوەندەکەی شاری ورمێیە ٨٥٪ کوردن، کەچی پارێزگاکەی بەناوی ئازەربایجانەوەیە. بۆکان‌و مهابادو سەردەشت‌و خانێ‌و تیکاب‌و شنۆو زێوێ‌و نەرگەوەرو مەرگەوەر کوردن‌و ورمێ‌و نەغەدەو خۆو سەڵماس‌و ماکۆو شایندژو میاندواو نیوە بەنیوە کوردو تورکی ئازەرین. هەتا ئەمساڵانەی دوایش هەموو کاربەدەستی ئەم پارێزگایە تورک بوون‌و تەنانەت مامۆستای سەرەتایی مەکتەبەکان زۆربەیان تورک بوون"**

جووڵانەوەی حکومەتی ئێران سەبارەت بەکوردان بەشێوەیەک زیرەکانەیە کەزۆرجار تەنانەت رۆشنبیرانیش توشی هەتڵەبوون دەکا. کەم نەبوون ئەو رووناکبیرە کوردانەی کەلەسەردەمی خاتەمیدا بەهەڵەچوون، نەک لێرە لەکوردستانی باشوور تەنانەت لەکوردستانی ئێرانیش. هەر سیاسەتی ئێرانە وای کردووە کە راگەیەنە گشتیەکانی کوردستانی باشوور لەئاست رووداوە سیاسیەکانی کوردستانی رۆژهەڵات دا بێدەنگ بن، تەنانەت ئەوکاتانەش لە بۆئێرە گیان فیداییان کرد.

بەکورتی کەرکوک و مەخموورو داقووق‌و خانەقین و مەندەلی‌و ژنگاری سبەینێی کوردستانی رۆژهەڵات، ورمێ‌و نەغەدەو ناوچەکانی کەڵهوڕو کرماشانن.■

× سەرنووسەری گۆڤاری (سپی تر) راوێژکاری ئەنجومەنی وەزیران بۆ کاروباری خوێندکارانی رۆژهەڵاتی کوردستان.

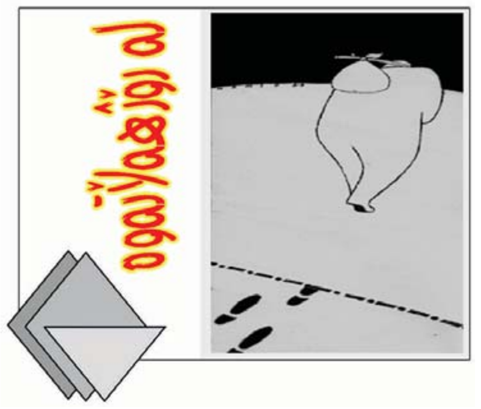

کامیار حسامی

کوردو فارساندن

پێدەچێت دەستەواژەی نەگریسی (تەعریب) ئاشنا بێت بەگوێی هەموو کوردێک بەتایبەتی‌و بەگشت ئەوانەی ئاگاداری هەلومەرجی رامیاری کیشوەری عێراق‌و هەرێمی کوردستانی باشووربن، عەرەب؛ بەدڕندانەترین شێوازئەم سیاسەتە شۆڤێنیەی خۆی بەسەر کوردی ئەم ناوچەیەی ژێردەستی خۆیدا پیادە دەکرد، یەکێک لەگەورەترین هاندەرە سیاسی‌و ئیقلیمیەکان بۆ ئەنجامدانی ئەم کارە دەگەڕایەوە بۆئەوپشتگیریی‌و ماستاوچیەتیەی کەعەرەبی کیشوەرە دراوسێکانی عێراق لەبەرامبەر رژێمە عەفلەقیەکەی بەعس دا پیادەیان دەکرد، بەئاسانی دەتوانرا تاوانی گەورە گەورە دەرهەق بەنەتەوەی کورد ئەنجام بدرێت لەژێر ناوی (تەعریب) و (تطهیر عرقی) واتە (عەرەباندن‌و پاکتاوکردنی رەگەزی) کە دیارە سەرجەم پرۆسە نەگریسەکانی رژێمی بەعس لەو دوو پێناوەدا بەئەنجام گەیەندران.

رژێمە یەک لەدوای یەکەکانی هەریەک لەکیشوەرەکانی عێراق، ئێران، تورکیە، سوریە، لەڕێگەی بەئەنجامگەیاندنی کۆمەڵێکی زۆر پەیوەندی‌و کۆنتراکت‌و پڕۆتۆکۆلەوە هەستاون بەئیمزاکردنی چەندین دانوستان‌و گرێ بەستی جۆراوجۆر بۆ ڕاوەدونان‌و شاربەدەرکردنی کوردان لەهەرکامێک لەوکیشوەرانەدا..

رژێمە دیکتاتۆریە یەک لەدوای یەکەکانی قاجەری‌و پەهلەوی‌و شۆڕشی ئیسلامی هەرکامێکیان‌و بەجۆرێک بەش بەحاڵ‌و توانای خۆیان کوردی رۆژهەڵاتی کوردستانیان بێ بەش کردوولەنەهامەتی‌وچەوساندنەوەو چەرمەسەری، چڕترین ئەو کارە نامرۆڤاییانە رژێمی کۆماریی ئەنجامی داون‌و بچوکترین دەنگی نارەزایەو ئاگادارکردنەوەش رووبەڕووی نەبۆتەوە، ئەمەش خۆی بۆ خۆی پرسیارێکی بێ وەڵام دەخاتە خەیاڵدانی کوردەوە، ئایا بەڕاستی کورد شایەنی ئەم هەموو دژایەتیەیەکە ئەم نەتەوە جیاوازانەی وەک تورک‌و عەرەب‌و فارس لەبەرامبەریدا دەینوێنن؟!

کورتکردنەوەی شوناسی کوردیی لەنێو تەنها پارێزگایەکی وەک (کوردستان)دا، یەکێکە لەوردترین ئەو سیاسەتانەی کەرژێمی فارسی لەئێراندا پەیڕەوی لێوە دەکات لەپێناو دەمکوتکردنی کوردی رۆژهەڵات‌و سڕکردنیان بەناوێکی زلی وەک کوردستان‌و دێیەکی وێرانەی وەک هەریەک لەشارە کوردنشینەکانی دیکەی وەک (بۆکان، مهاباد، ورمێ، .. هتد) و گواستنەوەیان بۆ سەر پارێزگای دیکەو بەناوی دیکەوە. ئەم کارە دەبێتە نوێترین پاکتاوی رەگەزی کەنەتەوەی دژە کورد بەسەر کورددا پیادەی بکات.

ئەوڕۆکە کوردستانی رۆژهەڵات بەقۆناغێکی زۆر هەستیارو گرنگدا تێدەپەڕێت بۆیە پێویستی بەلێوردبونەوەی زیاتر دەبێت.. رەنگە دووەمین بەشی کوردستان سەرانسەر پێک بێنێت لەنزیکترین ئایندەدا.■

پــەژارەی هــاووڵاتــی

تۆ بڵێیت.. وابێت؟!

مایەی خۆشحاڵییەکەپرۆژە خزمەتگوزارییەکان‌و هەڵمەتی ئاوەدانی‌و چاکسازی ڕێگاوبانەکان‌و پرۆسەی بنیادنانەوەو جوانترکردن، یەکێکە لە دیاردەو دەرکەوتە هەرە دیارو کاربۆکراوەکان، لەعێراقدا بەگشتی‌و لەهەرێمی کوردستانیشدا بەتایبەت‌و لەشاری سلێمانیدا بەشێوەیەکی چڕتر، ئەمە وەک دەبینرێت زیاتر لەدوای پرۆسەی ئازادی عێراقەوە پەرەی سەندو باشتربوونی گوزەرانی خەڵک بەگشتی‌و متمانەی سەرمایەداران بەناوچەکەتاسەرمایەکانیانی تێدا بەکاربەرن‌و بوژانەوەی باری ئابووری حکومەتیش لەهۆکارەکانی جۆش سەندنی ئەم پرۆسەیەن، ئەمە جگەلەوەی لەسلێمانیدا حەزێکی گەورە هەیە بۆ بونیاتنان‌و پێشکەوتنخوازی‌و گەشەسەندنی لایەنە شارستانیەکان.
لەنێو ئەو کارو پرۆژە خزمەتگوزاریانەدا ئەوەی گرنگەو دەبێت ڕەچاوبکرێت، جگەلە ئەنجامدانی هەموو پرۆژەو خزمەتگوزارییە پێویستەکان، پێویستی زووئەنجامدان‌و تەواوبوونی پرۆژەکانە لەکاتی خۆیاندا، کەلەڕاستیدا ئەم لایەنە نەک هەروەک پێویست بەرێوەنەچووە، بەڵکو ژمارەیەک لەدانیشتوان‌و خەڵکی گەڕەکەکان ئەوانەی پرۆژەی نوێی خزمەتگوزارییان بۆ دەرچووە، گوزەرانیان لێشێواوەو پرۆژەکانیان بەناتەواوی وەستاوەو لەم وەرزی سەرماو بارانەدا غەرقی قوڕ بوون‌و چاڵ‌و چۆڵی‌و ئاستەنگی هاتووچۆو چەندین گرفتی دیکە، وای لێکردوون کەخۆزگە بەڕۆژانی بێ خزمەتگوزاری بخوازن‌و نارەزایی‌و بێزاری ئەوان مەگەر تەنها بەرپرسان نەیان بیستبێت، چونکە وەک خۆیان دەیڵێن؛ خۆ بەرپرسان نە ئەو بارەیان بەسەردا هاتووەو نەکارەبایان دەبڕێت‌و نەڕۆژێ بێ ئاو دەبن‌و نەتۆزێک قاچیان قوڕاویی دەبێت‌و نەسەرماو گەرما لێیان دەدات.
خەڵک لەداخی خراپ ئەنجامدانی پرۆژەکان‌و تەواو نەبوونیان‌و دروستبوونی هەموو ئەو گرفتانەی لێی دواین‌و دانیشتوانی گەڕەکەکان لێی دەدوێن، جۆرەها قسەو لێکدانەوەیان بۆئەو بارە خراپە دروستکردووە کەلەبەرێوەچوونی پرۆژە خزمەتگوزارییەکاندا هەیە، وەک ئەو قسەو باسەی کە دەڵێن؛ گوایە چەندین پرۆژەی گەورە لەیەک کاتدا دراوەتە بەڵێندەرێک، کە لەڕاستیدا ئەمە هۆکارە بۆ دواکەوتنی پرۆژەکان‌و تەواونەبوونیان لەکاتی خۆیاندا.
کۆمەڵێک دەڵێن: حکومەت لەبەڵێندەرەکان ناپرسێتەوە، چونکە ئەوانەی کارەکان وەردەگرن سەربەحکومەتن، بۆیە سزاش نادرێن، کۆمەڵێکی دیکە دەڵێن: هەر بەڵێندەرێک، بەرپرسێکی لەپشتەوەیەو بەرگری لێدەکات، بۆیە کارەکان بەو جۆرە بەرێوە دەچن. کۆمەڵێکی تر دەڵێن: مەسەلەکە شەراکەتەو، کۆمەڵێکی دیکە قسەیەکی ترو جۆرەها لێکدانەوەی جۆراوجۆر، لەگەڵ ئەوەشداکەقسەکان ڕێیان تێدەچێت، من هیچ لەو قسانە دووبارە ناکەمەوە، بەڵام دەڵێم: حکومەت‌و بەرپرسان، ئەگەر هەموو ئەم قسانە ڕاست نین، ئەی ئەو هەموو چاوپۆشییە لەبەڵێندەرەکان بۆچی؟ ئەگەر هەموویان ڕاست نین، ئەی وەڵامی ئێوە چییە؟■

ڕەنج قەرەداغی

- **پاسەکانی شەهیدانی ئازادی‌و سکاڵای هاوڵاتیان..** (دڵشاد)
- **وەرزش - مان پێبناسێنن..** (شنروێ)
- **هەرگیز بەتەما نەبن!** (دارياس)
- **بەتەنیا ئەو بەرپرسە یان تۆش؟** (گوڵێ)

■ دڵشاد محەمەد

لەلایەن شۆفێرەکانی شەهیدانی ئازادییەوە چەند دیاردەیەک جێ کەوتووە کە هەم مایەی شەرم‌و نیگەرانییە لەڕووی شارستانیەوە، هەم بۆتە هۆی بۆڵەبۆڵ‌و سکاڵای هاوڵاتیان لەدەست شۆفێری پاسەکان، کەبەڕاستی پێویستە لەلایەن بەرپرسان‌و دەزگا پەیوەندیدارەکانەوە لەئاستی لێپرسینەوەدا لەبەرچاوی بگرن، یەک لەو دیاردانە موراعات نەکردنی نەفەرە لەکاتی سەرکەوتن‌و دابەزیندا، زۆرجار نەفەرێک هەر ئەوەندە پێدەخاتە ناو پاسەکەوە، ئیتر کاکی سایەق پێی پیادەنێ‌و چاوەڕێی ئەوە ناکات نەفەرەکە دانیشێت، چەندین جار بەچاوی خۆم بینیومە ئافرەتێک کەوتۆتە باوەشی پیاوەوە یان پیاوێک کەوتووە بەسەر چەند ژنێکدا، ئەمەش ئاژاوەی دروستکردووە لەنێوان نەفەرەکانی کاکی شۆفێردا، هەر ساڵی پار بوو لەنزیک مەکتەبی کەمال کوردی ئافرەتێک لەکاتی دابەزیندا کۆرپەکەی لەدەست پەری‌و هەر لەوێدا گیانی لەدەست دا، ئا ئێستاش ئەم ڕووداوە خەمناکە نەبۆتە هۆی ئەوەی کەشۆفێرەکان کەمێک بەخۆیاندا بچنەوە وکەمێک ڕێز بۆئەو نەفەرانە دانێن کەلەگەڵیاندا سەردەکەون.

دیاردەیەکی تر کە زۆر ناشارستانییە، دیاردەی (قورئان خوێندنە) بەڕاستی جگەلەوەی بەیانیان تا سەعات (٩) لەپاسەکانی شەهیداندا پرسەیە، دیاردەکە بەشێوەیەکە کەچەند شۆفێرێکیان ئەگەر ئافرەتێکی مەدەنی یان بڵێین سافیرە لەگەڵیان سەرکەوت ئەوان وەکو پەرچەکردارێک شریتی قورئان لێدەدەن، ئەگەر وانییە بۆچی بەبێ هیچ بۆنەیەک لەسەعات (٢)ی پاش نیوەڕۆداو بەوگەرمایە کەنەفەر بەهیلاکی لەسەر کارو دەوام دەگەڕێتەوە ئەوان ناو پاسەکە دەکەن بەتەعزییەخانە. ئەمە جگەلەوەی ئەوسایەقانە هیچ حسابێک بۆسەلامەتی‌و کات‌و وەختی نەفەر ناکەن‌و ئەگەر دەنگیش هەڵبڕیت، پێت دەڵێن بۆت هەیە دابەزیت، یان دەڵێن (جوابی هەموو کەس نادرێتەوە). ئەمە لەکاتێکدا ئەوان پێشبرکێ لەگەڵ یەک دەکەن یان بەتاقەتی خۆیان دێنە خوارەوەو لەهەر فەرعێکدا دەکەونە سەرە تاتکێ‌و چاوەڕوانی تا نەفەرێک هەڵدەقوڵێ ئیتر نەفەریش نیو سەعاتێک لەوەختی خۆی دوا دەکەوێت کێشە نییە، خوا هەڵناگرێ لەکاتی پێشبرکێی سایەقەکاندا، ئەڵێی لەپشتی تۆیۆتا سوار بوویت ئەوەندە تۆزو خۆڵت لێ دەنیشێت، ئەم حاڵەتانە لەزۆر خەتی تردا هەن‌و

کارەساتی ناخۆشیشیان لێکەوتۆتەوە، هەڤاڵێکم لەم ڕۆژانەدا لەهێڵی مەجیدبەگ داوای لەشۆفێرەکە کردبوو ڕێگەی بدات تا چەترەکەی خۆی هەڵبکات لەتاو دڵۆپە هەر ئەو برادەرم دەڵێت داوا لەبەرپرسان دەکەم چەند بانگوشێکمان بۆ ئیستیراد بکەن، ئەمانە وام لێدەکات سەد خۆزگە بخوازم بەسەردەمی لۆرییە سورەکەی خانووە قوڕەکان‌و ڕیم‌و پۆلۆنییە حەیاتەکە جاران.■

■ شنروێ مەحمود

کە یارییەکانی جامی جیهانی دەست پێدەکات، گەنجانی ئەم شارە، گەر هەمووشیان نەبن، لەنیوە زیاتریان لەماڵ‌و گازینۆو سەنتەرەکان... بەپەرۆشەوە سەیری یاری تۆپی پێی هەڵبژاردە جیهانییەکان دەکەن. هەنگاو هەنگاو بەدوادا چوونیان هەیە، بەهێزتر لەو بانگەشەی لە وڵاتەکەماندا بۆ هەڵبژاردن دەکرێت، ئەوان بەشان‌و باڵی تیپێکی بیانیدا هەڵدەدەن‌و باس لەپاڵەوانێتیەکانی دەکەن.
بڵاوبوونەوەی وێنەی یاریزانەکان‌و جل‌و بەرگی هەڵبژاردەو یانەکان ، ئاسایی دەبینرێت‌و لایەنگری دەردەخات.
لەیادمانە لەدوا یاریی جامی جیهانی ٢٠٠٢ی نێوان (بەڕازیل‌و ئەڵمانیا)دا، بەر لەدەست پێکردن خۆزگەو هیواو خێرو دۆعاکان بۆ ئەنجامی ئەم یارییە بوو. لەگەڵ یەکلایی بوونەوەی یاری بەقازانجی هەڵبژاردەی بەڕازیل، ئاهەنگ‌و خۆشی لەسەرا دەستی پێکرد.
مەبەستم لەمە، بەڵگەنەویستییە بۆوەرزش دۆستانی گەنجان (کوڕان‌و کچان)ی ئەم وڵاتە. ئەوەی جێی نیگەرانییە، بێنازی تیپ‌و یانەکانی کوردستانە، کورسیە چۆڵەکان پرسیارن‌و کاتی ئەوە هاتووە وەڵامیان بدرێتەوە. هاندان‌و پیا هەڵدان هێندەی مەشق‌و ڕاهێنانەکان ورەی یاریزانەکان بەرز دەکاتەوە.
بەداخەوە لەکاتی ئەنجامدانی یارییەکانی ناوخۆی کوردستاندا، ژمارەی جەماوەرو هاندەران لەژمارەی یاریزان‌و ستافی یانەکان ،کەمترن.
پێدەچێ ڕاگەیاندن ڕۆڵی سەرەکیان هەبێت- کەناڵە ناوخۆییەکان بەر لەسەتەلایت- ئەو ماوەیەی لەهەر کەناڵێکدا بۆ بەرنامەی وەرزش دانراوە ١٪کەمتری بۆ هەواڵی ناوخۆ تەرخان دەکرێت. بەهۆی ئەوانەوە تەمەن‌و پلەو ئاستی یاریزانە بیانییەکان لەگەڵ باری خێزانی وچەندین زانیاری ووردتر لەلای هەریەکێمان هەیە، بەڵام کەمن ئەوانەی ناوی یانە کوردیەکان‌و یاریزانەکانی دەزانن.
گەر باسی وانەی وەرزش بکەین لەقوتابخانەو خوێندنگەکاندا ئەوە دواهەمین وانەیە کەناخوێندرێ یاخود هەر لەسەرەتاوە دەدرێ بەمامۆستای وانەی زمان‌و زانستیەکان تابیکەنە تەواوکار بۆ وانەکانیان نەک وەرزش. ئەمە کەمکردنەوەی بایەخی وەرزشە وەک وانە یا بەهرە.
زۆرجار دایکان‌و باوکان وەرزش بەفاکتەری دوورکەوتنەوەو لاوازی منداڵەکانیان دادەنێن، بەتایبەت کوڕەکانیان کە زیاتر هۆگرن، لەبواری خوێندندا، لەپێناو سەرکەوتن‌و زیرەکییاندا ڕێی وەرزشیان لێدەگرن جا بەشداریکردن بێ یا سەیرو بەدواداچوون.
هەق وایە بەرێوەبەرێتی پەروەردەش بایەخی زیاتر بەوانەی وەرزش بدات‌و چاودێری چالاکیەکانی بکات، هەر ئەوانیش ئەتوانن بەهاوکاری لەگەڵ پەروەردەکاری خوێندکار بەرنامەیەک بۆ ئەوانە دیاری بکەن کە بەهرەو توانای وەرزشیان هەیە.
لیژنەی ئۆلۆمپی کوردستان‌و یانەو تیپەکان ئەرکی کۆکردنەوەی جەماوەری وەرزش‌و ڕازیکردنی هاندەرانیان دەکەوێتە ئەستۆ.■

■ دارياس

دوانزەجار لەدوانزە کەس بپارێرەوە بەشەرەفی هەموو شەرەفدارێک کۆڵانێکت بۆ قیرتاو دەکات.. چواردە دۆعا بخوێنە لەماوەی هەفتەیەکدا بەویژدانی هەموو ویژدانداریک.. کەسێک پەیدا دەبێ‌و سۆزو رەحمی دەجوڵێ‌و کۆڵانێک چیمەنتۆ ڕێژ دەکات.. حەوت جار چاو لەکەسێکی پارەدار بزبکەرەوە.. بەغیرەتم لەترساندا کۆڵانێک پاک دەکاتەوە!.. چوار شەوو چوار ڕۆژ لەسەر یەک بگری.. بەخۆشەویستی هەموو خۆشەویستێک عاشقێک پەیدا دەبێ کۆڵانێک چارەسەر دەکات.. پێنج ڕۆژ مان بگرەو بەدزیشەوە لەفە بگلێنە.. بەسەری هەر هەمووومان (شارەوانیم نەوتبێ) لایەنێک لەشەرما دوو سێ گەڵابە قیرت بۆ دەنێرێ .. (ڕۆبۆت)ێک لەشێوەی لێپرسراوێکی باڵا دەستدا دروست بکەو لەیەکێک لەگەڕەکە قوڕەکاندا دایبنێ.. بەغیرەتی هەمووشاری سلێمانی.. دوورۆژی پێناچێ کاشی ڕێژ دەکرێ!.. مەلای مزگەوتێکی لەچاڵدا چەقیو ئەوەندەی دەڵێ بژی حکومەت.. دووجار بیوتایە حکومەت بۆچی؟.. بەسوێندو بەڵێنەکانی حکومەت قەسەم.. مەجید بەگ دەبوو بەحکومەت!.. بیست‌و دوو جار خێر قەرار بدەو هەر جارەی (٥٠) دیناریەکی چاپ ببەخشەرەوە کەهەمووی دەکاتە سەلکە تورێک بەموقەدەساتم سواڵکەرێ سواڵ دەداتە کۆڵانەکەت!!.. شەش جار لەدەرکەی مەیخۆرێک بدەو پێی بڵێ: قوربانت بم دوو جام چیمەنتۆم نادەیتێ بۆ چاڵی بەردەم ماڵەکەم.. بەهەموو سوێندێکی پیرۆز ئەگەر سواڵیشی کردبێت دوو تراکتۆری چیمەنتۆت پێ دەبەخشێ.. هاورێکەشی ئیشتراکی لمی هەیە!.

سیانزە جار (گەرچی شومیشە) شیعر بەباڵای کۆنە موستەشارێکدا هەڵبدە بەعیززەتی نەفسم لەپارە بلۆککراوە کۆنەکانی؛ کۆڵانەکەت ڕوو سوور دەکات! سێ جار بەکەسێ بڵێ کەتازە دەچێت بۆ حەج.. پێی بڵێ: توخوا لای موحەمەد دۆعام بۆ بکە با گەڕەکەکەم قیرتاو بکرێت.. بەشەرەفم کەهاتەوە سێ ملیۆن‌و نۆسەدونەوەدونۆ هەزار ئیمزات بۆ دێنێتەوە! بەڵام بۆ چوار هەزار ئیمزایەکی کەمە!. هەرگیز بەتەما نەبن.. کۆڵان‌و شەقامەکانتان وەک خۆی دەمێنێتەوە.. کێشەی هەڵبژاردن هەبێ.. کۆڵان چییە؟. کێشەی عارەبانەوپۆلیس هەبێ کۆڵان چییە؟. کێشەی سەوزو کێشەی زەردو.. سوورو شین‌و تێکەڵاوو کاڵ‌و تۆخ‌و خاڵ خاڵاوی‌ومۆرانەتێداوپریشک بەرکەوتووهەبێ .. کۆڵان چییە؟ بەسەری باوکی هەمووتان .. بەتەمای هیچ شتێ نەبن!.. ئای کەپاراینەوەوفت.. ئای دۆعامان کردو پەنجەکانمان بڕانەوە.. ئای چاومان بزکردەوەو شارەکەمان پڕاوپڕ بوون لەچاویلکە.. ئای گریاین‌و پێکەنین ناو هۆڵی تەنی.. ئای مانمان گرت‌و.. هەر خۆشمان جرتمان بۆ خۆمان لێدا.. ئای وتمان بژی حکومەت.. حکومەتیش هەر دەیوت بەدڵم نییە.. ئای خێرمان کرد.. دواتر خۆشمان خێرمان دەوێ (ئازیزەکەم گرانییە).. ئای کەشەرابمان نۆشی.. داخی قوڕاو نەبڕایەوە.. ئای جاشمان بەخۆمان ناساند.. پاراینەوە.. ئای هاوارمان لە موحەمەد کرد.. بەڵام هاوار ئاخۆکێی ترکۆڵانەکەی من دەناسێ؟.. بەتەمای هیچ قیرێک نەبن.. کۆڵان‌و شەقام هەروایە.. بەتەمای هیچ چاڵێک نەبن سروشتی شارم وەهایە.. بەتەمای هیچ (دەی خوایە دەستۆ بردێ)یەکیش نەبن.. گەورەکانم.. شارەوانی من وەهایە!!.■

■ گوڵێ

ئەم پرسیارە، ئاراستەی مامۆستایانی وانەی کوردی دەکەم، ڕاستە وەزارەتی پەروەردە بەرپرسە لەدانانی پرۆگرام تامامۆستا بتوانێ لەسەر بابەتی کتێبەکە مافی زمانی کوردی‌و مافی ئەدەب دۆستانی کوردی بدات... بەڵام ئایا مامۆستایان ناتوانن بچنە دەرەوەی بابەتی کتێبەکەو هەندێ باسی گرنگی تری شاعیران‌و نوسینی کوردی بەخوێندکاری کورد بناسێنن؟ وەڵامەکەی ئاشکرایە لای مامۆستایان.. خوێندکار دەتوانێت ئەو شیعرەی بۆی دانراوە لەبەری بکات، بەڵام خۆ دەبێت مامۆستای کوردی چیرۆکی ئەم شیعرە یان ئەم بابەتەی کتێبەکە بۆ خوێندکاران باس بکات، گەر خوێندنەوەی هەبێت.. بەداخەوە! دەڵێم ئەمڕۆ زۆرێک لەمامۆستایانی زمانی کوردی هێندەی خوێندکارەکەی وورییایەو ئاگای لەبابەتی کوردی هەیە، ئەو بەئاگایە؟ ئەمە مامۆستایە یان وەک توتی تەنها شتی ناوکتێبەکە دەڵێ. گەرچوار ساڵ منداڵێک بەبەردەوامی زانستی کۆمپیوتەر دراسە بکات دەپرسم ئەم منداڵە چی فێردەبێت؟ ئەی ئەگەر خوێندکارێک چوار ساڵ لەکۆلیژ تەنها زمانی کوردی بخوێنێ‌و بۆ کاتی پرسیاری شاعیرێکی کورد یان ڕێزمانی لێدەکرێت، نایزانێ یان مافی تەواو بەپرسیارەکە نادات؟! دەبێت تاوانی خوێندکار لەم کارەدا چی بێت؟
من کەدایکم فێری نەکردم هەرزەکارو تەمەنی هەرزەکاری مانای چی، چۆن دایکایەتی خۆی لەو بوارە گرنگەدا دەسەلمێنێت؟ سەیرە!لەوەش سەیرتر، ووشکی بابەتی کوردی لای خوێندکار، کتێبخانەکان‌و ئەو نوسراوە کوردیانە کە خوێندکار ئاشنایان دەبێت؟ تاکەی مامۆستایانی کوردی لەم خەوە قوڵە هەڵناسن؟ تاکەی نالی‌و سالم‌و کوردی‌و گۆران ناکرێتە وانەی لێکدانەوە؟ تاکەی خوێندکار لەو کۆت‌و بەندە دەرناکەن؟ تەنها بۆ ئەو وانەیەو تاقیکردنەوە ئەو دێرە پڕ لەحیکمەتە لەبەر بکات‌و بەس؟ وانەی ئەدەبی کوردی، زۆر لەوە زیاترە بتوانم بەمەرەکەبی جافێک کۆتایی پێ بهێنم، هێندە بەسە کەبڵێم:
بیری مامۆستا شەوەزەنگی کردە ڕۆژگارو نەزانینی کردە چرای زانست■

حکومەت‌و بەرپرسان،
ئەگەر هەموو ئەم قسانە ڕاستنین، ئەی ئەو هەموو چاوپۆشیە لەبەڵێندەرەکان بۆچی؟
ئەگەر هەموویان ڕاست نین، ئەی وەڵامی ئێوە چیە؟

ڕەنج قەرەداغی

شارەوانی شەقامی مامۆستایان چاک مەکە باخراپ نەبێ ■■

پرسیار لەغیابی دەنگی خوێندکارو گەنج لەلیستی هەڵبژاردندا

هێرش رەسوڵ×

ئەگەر هەڵبژاردن بەمانایەک لەماناکان پایەیەکی گرنگی سیستمی دیموکراسیو هەنگاوێک بێت رووەو دیموکراسیەت، ئەوا بۆ کۆمەڵەی عێراقی بەتایبەت یەکێک دەبێت لەزەرورەتەکانی بەرەو پێشەوەچوونو پێکهێنانی کۆمەڵەیەکی مەدەنی، کۆمەڵەیەک تێیدا تاک بەمافە سروشتیو مرۆییەکانی خۆی بگاتو، پرەنسیپەکانی ئازادیو ژیانی دیموکراسیانە، جێگەی زوڵمو سەرکوتکردنو خنکاندنی دەنگو کوژاندنەوەی رەنگە جیاوازەکان بگرێتەوە، هەروا سەندیکاو رێکخراوە پیشەییەکانیش لەتەک زانکۆو میدیاکاندا وەک ستراکچەری سەرەکی ئەو کۆمەڵەیانە رۆڵی راستەقینەی خۆیان ببینن و چیدی نەکەونە پەراوێزی گۆرانکارییە هەستیارەکانەوە.

لەو ئاستانەشدا، گۆرانەکانی پاش رووخانی رژێمی بەعسو هاتنی هێزی هاوپەیمانان بۆ عێراق، هەلومەرجی نوێی هێنایە کایەوە، کەبەدڵنیاییەوە بەرنامەی نوێو کاری نوێی کردە یەکێک لەپێویستیە هەنووکەییەکان. هەرلەو چوارچێوەیەشدا پێکهێنانی ئەنجوومەنی حوکمو دارشتنی دەستووری کاتیو دواتر دروستکردنی حکومەتو کۆمارو رێکخستنی کاروباری وەزارەتەکان لەدوای گەرانەوەی دەسەڵات بۆ دەستی عێراقییەکان خۆیان، ئینجا قۆناغی سەقامگیر بوونو هەنگاونان رووەو دەسەڵاتێکی هەڵبژێردراوی متمانە پێکراو هاتە پێشێ، کەئەمەش بەر لەهەر شت دەبێت سندووقەکانی دەنگدان یەکلایی بکەنەوە.

لەم ساتە وەختەدا کەلەبەردەم سێ هەڵبژاردنداین (پەرلەمانی کوردستان، پەرلەمانی عێراق، ئەنجوومەنی پارێزگاکان) وێرای ساغ نەبوونەوەی تا ئێستای هەندێ کێشە، هاوپەیمانیکردنو دروستکردنی لیستی تایبەتو هاوبەشو بڵاوکردنەوەی ناوی پاڵێوراوان چەند پرسیارێک دەوروژێنێت، کەدەکرێ میدیاو رۆژنامەکان بەسەریدا تێپەر نەبنو هەروا بەبێدەنگی نەگوزەرێ، تا بەخامۆشیش نەچێتە مێژووەوە!.

لەپێش هەموویانەوە لەباسی لیستی هاوبەشی کوردستانیی دەست پێدەکەم، لەو پارچەیەی کوردستان کەچواردە ساڵە بەجۆرێک لەجۆرەکان نیمچە ئەزموونێکی لەخۆبەرێوەبردنو مومارەسەی ژیانی دیموکراسییانەی وەرگرتووەو، ئەگەر لەئاستی تموحیشدا نەبێت، بەڵام تائەندازەیەک جیاوازیی دەبینرێ لەگەڵ باکورو ناوەراستی عێراقدا، هەروەک لە هەرێمی کوردستاندا ئەزموونی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتمانی لە ١٩٩٢و، رووداوی چەند جەولەی شەری ناوخۆ، هەڵبژاردنی رێکخراوەکان، دامەزراندنی دەزگای جۆراوجۆری فەرهەنگی، میدیایی، کۆمەڵایەتی، داکۆکیکردن لەژن، کەمە نەتەوەییەکانو .. تاد هەیە، بۆیە هەقمانە لەمەر یەک لیستی حیزبەکانو بەتایبەتیش هەردوو هێزە گەورەکە نیگەران بین، چونکە وەک لەسەرەوە لێی دواین ناکرێ بەبیانووی مەسەلە نەتەوەییەکە، پرسە گەورەکەی دیموکراسی کەچەندین ساڵە قوربانی بۆ دەدەین، بخەینە لاوە. ئایا گەرەنتی چییە کەئەمەش دووبارەکردنەوەی تراژیدیای ١٩٩٢ نییە؟ پێویستە پرسیار بکەین لە کوشتنی دیموکراسی، لەکپکردنی دەنگە جیاوازەکان. لەمەش گرنگتر بۆچ ئەمجارەش نەتوانرا رای شەقامو بەتایبەت رای جیلی نوێو خوێندکارو گەنج وەربگیرێت؟!

خۆ رەنگە کەلە ساڵانی دوای راپەرینو لەگەڵ ئەو هەموو قەیرانەدا، بێدەنگبوونو بێ پرۆژەییو بێ پرسیاری خوێندکاری کورد هەموومانی نیگەران کردبێت، بەتایبەت کەئەو توێژە زۆرجار بەشێک بووە لەهاوسەنگییە سیاسیەکانو لەپاڵ وەهمی ئایدۆلۆژیو وهمی ژیانی تایبەتیدا وەزیفەی راستەقینەی خۆی وونکردووە کەبەرلەهەموو شتێک ئەرکەکەی (بەئاگا هێنانەوەی کۆمەڵەوەیە) وەک (هابرماس) پێی وایە.

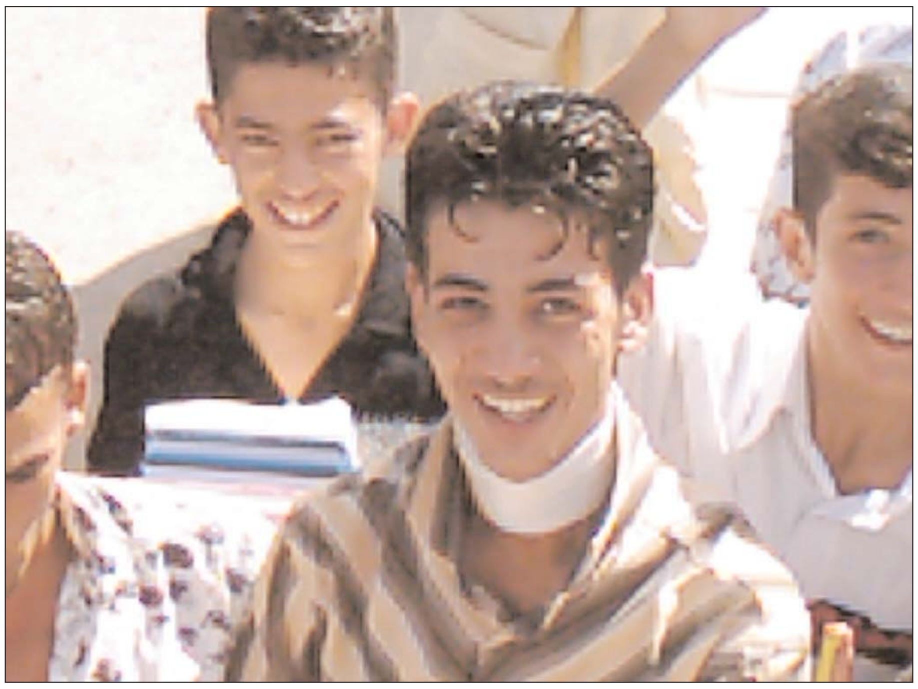

ئەمەش لەکاتێکدا کەخۆی سروشتی خوێندکار، سورشتی یاخیبوونو هەڵچوونە جوانەکانە، توێژە خاوەن گۆڕانو دەستپێشکەرییە گەورەکانەو رووداوی مایسی ١٩٦٨ی فەرەنساو راپەرینو خۆپیشاندانەکانی خوێندکارانی زانکۆ لەدنیاو بزووتنەوەکانیان لەسەرانسەری جیهاندا باشترین گەواهی ئەم راستیەن، لەهەمان کاتدا دەرکەوتنەکانی خوێندکارانی کوردستانیش لەهەشتاکانی سەدەی رابردوو بەهەمان شێوە، هەرچەند گوتاری ئەوکاتەی بزاڤی خوێندکاریی کوردی ئەوەندەی گوتارێکی شۆرشگێرپی وابەستەی شاخ بوو، بەقەد ئەوە گوتارێکی پیشەیی نەبوو، بەڵام ئەمەش زەرووەرەتی قۆناغەکە بوو.

لەمساڵی خوێندنیشدا، سەرەرای بوونی لیستی هاوبەشی کوردستانی بۆ هەڵبژاردنەکانی کوردستان، رێکخراوە خوێندکارییەکان لەهەنگاوێکی دیموکراسیدا، ئەنجامنەدانی هەڵبژاردنی نوێنەرایەتییان راگەیاند، کەئەمەش بەر لەهەموو شتێک خۆرپسکان بوو لەژێر هەژموونی حیزبەکان (کەهەمیشە رێکخراوەکان لەسەر ئەمە رەخنە دەکران)، هەروا سەرەتایەکی جوانیش بوو بۆ نەهێشتنی ئەو دیاردە ناتەندروستەی لەهەڵبژاردنی نوێنەرایەتی خوێندکاران لەساڵانی رابردوو بەناوی دیموکراسییەوە دەکران، کەسێتی خوێندکاری دادەبەزاندو پرۆسەکەشی دەخستەژێر پرسیارەوە.

بەڵام ئەوەی کەدیسانەوە دووچاری نیگەرانیمان دەکات، هەوڵەکانی حیزبە بۆ پەراوێزخستنی دەنگو رەنگە جیاوازەکانو لەپێش هەموویانەوە دەنگی خوێندکارو گەنج، ئەوەتا لەم لیستانە کەبۆ هەڵبژاردنەکان پاڵێوراون رێژەیەکی ئەوتۆ نابینرێت یان کەهەشە هەمدیس خراوەتە پەراوێزەوە ئەمە لەلایەک، لەلایەکی دیکەوە ئایا لە دەستنیشانکردنی ناوەکاندا تاچەند رای رێکخراوەکان بەتایبەت رێکخراوە خوێندکارییەکانو لەمەشدا بەتایبەت کۆمەڵەی خوێندکاران (کە بەحوکمی بەرپرسیارێتیم لەو دەدوێم) وەرگیرا، کەرێژەیەکی بەرچاو لەگەنجو خوێندکاری زانکۆ لەژێر سێبەریەتی، کەهەزاران تاکی هۆشیار لەسایەیدا هەڵسورانی دیموکراسیو پیشەیی دەکات، ئەمە جگەلەوەی چەندین وەجبەی تری لەگەنجان پێگەیاندووە کەئێستا خاوەن بروانامەی بەرزی بەکالۆریۆسو ماستەرو دکتۆران، یان هەر هیچ نەبێت لەکادرو هەڤاڵە دێرینەکانی کە ئەزموونیان لەچالاکیی سەندیکاییدا هەیە؟! ئایا دەکرێ پەرلەمانو ئەنجوومەنی نیشتمانیمان بەئەقڵیەتی پێش ئێستاوە رووبەرووی ئەرکی گەورەی قۆناغێکی نوێ ببێتەوە؟

دەکرێ بەغیابی گەنجو خوێندکار بچێتە خولێکی تازەی خۆیەوە؟ دەکرێ چیدی خوێندکارو گەنج پەراوێز بخرێنو لەناوەندی بریاری سیاسی وڵاتەکەیاندا بێ دەنگو بێ نوێنەر بن؟!■

× ئەندامی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان

وەهمی کاریگەری سەندیکاو رێکخراوە پیشەییەکان لەکۆمەڵی کوردستاندا

نەوزاد رەسوڵ

"هەوڵێکی بچووکە، لەپێناو خوێندنەوەو ئاشکراکردنی دیوە نادیارەکانی هۆکاری پەراوێزخستنی توانای سەندیکاو رێکخراوە دیموکراتییەکان، لەلایەن حیزبی کوردیو سیستمی دەسەڵات لەکوردستاندا. بەتایبەت لەچۆنایەتی دەست نیشانکردنی پاڵێوراوان بۆ لیستی هاوبەشی کورد لەعێراقو کوردستانو ئەنجومەنی پارێزگاکان".

ئێمە لەکۆمەڵێکدا دەژین، کەبەداخەوە کەمترین مقەوەماتەکانی پێکهێن، بۆ دروستکردنی کۆمەڵێکی مەدەنی هاوچەرخ، کە ئەویش (بایەخدانە بەتوانستی رێکخراوە پیشەییو دیموکراتیەکان) زۆرجار دەخرێتە ژێر هەرەشەی توندی لەناوچوون و کرداری لاوازکردنەوە. بەجۆرێک تاک بەگشتیو تاک لەنێو رێکخراویدیموکراتیدا، بەچەشنێک پەراوێز دەخرێت، کەمرۆڤ لەتوانایدا نەبێت ببێتە خاوەن لانیکەمی ئومێدێک بۆ هەنگاونانی زیاتر رووەوکاری مەدەنیەتخوازی لەکوردستاندا. راستە حیزبی کوردی خۆی دروستکەرو بەرهەمهێنەری سەندیکاو رێکخراوە پیشەییە جۆربەجۆرەکانە لەکوردستاندا. بەواتایەک کۆی ئەو رێکخراوانە لەمنداڵدانی حیزبەوە گەشە دەکەنو دێنە دەرێ، بەڵام دواجار دەبینین حیزب وەک باوکێکی دڵرەقو بێبەزەیی لەبەرامبەریاندا خۆی نمایش دەکات، بەجۆرێک حیزب هەمووکات باوکێکی لێدەروئەوانیش منداڵێکی گوێرایەڵو لێدراوبوونە.

پرۆسەیەکی پێکەنیناویە، ئەو دەمەی حیزبێک دێت بەناوی ئازادییو بەبیانوی ئەوەی بەرگری لەئازادی ئینسان دەکات؛ سەندیکایەک یان رێکخراوێک دروست دەکات، بەڵام لەهەلومەرجێکی تازەی جیاواز لەساڵانی رابردووی عێراقو کوردستاندا، تایبەتتریش لەدۆخێکی گرنگی وەک ئەمرۆی هەڵبژاردنو لەدەست نیشانکردنی نوێنەرو پاڵێوراوەکاندا، کەمترین ئیعتباری بۆ دانانێت.

بەشێوەیەک لەنێوان (حیزبو سەندیکاو رێکخراوەکان) یان لەنێوان (حیزبو هەڵسورێنەرەکانیان) هیچ مشتومرو ئاڵوگۆرێکی فیکریو بیروڕای جیاواز لەبارەیانەوە نایەتە بوون. بەبڕوای من نەبوونی گفتوگۆو پێشکەش نەکردنی بیروڕای جیاواز بەیەکترو هەڵنەسەنگاندنی پاڵێوراوەکان لەنێوان حیزبو سەندیکا پیشەییەکان دەگەرێتەوە بۆ نەبوونی پەیوەندییەکی تەندروست، کە بەراستی لەسەر بنەمای دیموکراتیەتو ئازادی سەندیکاکان دامەزرابێت لەنێوانیاندا. چ کارەساتێکی راچڵەکێنو چ شەرمەزارییەکی گەورەیە، ئەگەر درکی پێ بکەین، بۆ حیزبی کوردیو بۆ تەواوی سەندیکاو رێکخراوە پیشەییەکان، کاتێک دەبینین چەندین ساڵ دەست پاکیو خزمەتکردنو شەونخونی لەناو سەندیکاو رێکخراوێکی پیشەییدا نیو بەقەد بوون بەخزمو تەکەتولی بەرپرسێک رۆڵ نابینێ. چ تاوانێکی گەورەو چ گوناهێکی دەگمەنە پزیشکێک یان پارێزەرێک یاخود ئەندازیارو مامۆستایەک، دوای ساڵانێکی دوورو درێژ لەخزمەتکردنو خەباتی پیشەیی لەناو سەندیکاو رێکخراوێکی دیموکراتیدا، چاوەرێ بکات، برایانی بەرپرس لەحیزب، لەیەکێک لەدانیشتنە نارەسمیو بۆنە کۆمەڵایەتیەکانی خۆیاندا، ناوی ئەویش بخەنە ریزی ناوی سەرۆک عەشیرەتێک یان کورە ئاغاو کوێخایەک. لەکەمترین باری سەرنجدا دەبینین، حیزب هەمیشە هەوڵیداوەو هەوڵیش دەدات، رێکخراوێک یاخود کۆمەڵێک رێکخراو لەدەوری خۆی دابمەزرێنێت، کە لەبنەرەتدا خاوەنی هیچ جۆرێک لەجۆرەکانی شوناس نەبن. ترسی حیزب لەشوناس، ترسێکی ئەبەدی هێند کاریگەرە، کەحیزب پێی وایە هاوکات کارکردن لەپێناو پێکهێنانی شوناسی راستەقینەی سەندیکایەک یان رێکخراوێک، یەکسانە بەکارکردن لەپێناو داروخانی یەکێک لەکۆڵەکە قایمەکانی مانەوەی حیزب.

بەمانایەکی دیکە ونکردنی شوناسی رێکخراوەکانو کپ کردنو سەرکوتکردنیان، لەبنەوە را بە بەردەوامی هێزو جوڵەیەک دەبەخشنە حیزب، کەژیانو بەردەوامی حیزبی لەسەر وەستاوە. لێرەوە ململانێی ژێر بەژێری هەردوو پێکهات (حیزب) لەلایەکو (ئیرادەی فیکری ئازاد لەنێو رێکخراوەکاندا) لەلایەکیتر، بەشێوەیەکی ناراستەوخۆ لەبەردەوامییەکی هەمیشەییدا دەردەکەوێت. ململانێیەک؛ کەتیایدا حیزب خاوەن هێزو دەسەڵاتدارو سەندیکاش بێدەسەڵاتو لاواز، بەشێوەیەک لەچرکەساتەکانی سەرهەڵدانی فیکری ئازاد لەناو سەندیکاو رێکخراوێک دا، حیزب پەنا دەباتەوە بەر بەکارهێنانی هەریەک لەهێزە زۆرەکانی خۆی، بەتایبەت هێزی ئابوریو گوشار خستنە سەر ژیانی ئابوری سەندیکا، بەمەبەستی لەباربردنی رۆحی سەربەخۆییو کپ کردنەوەی هەرجۆرە دەنگێکی ئازاد لەناو سەندیکاکەدا. بەمجۆرە تێدەگەین حیزب لەکوردستاندا، تەنها بۆ کاری جوانکاریو رازاندنەوەی نێو ماڵی خۆی پەنای بردۆتە بەر دروستکردنی ئەو رێکخراوە پیشەییانە. لێرەوە دیوی پەنهانی ئامانجی حیزب لەپێکهێنانی ئەو رێکخراوانە بەئاشکرا دەردەکەوێت، کەئامانجێکە دەیەوێت لەرێگەیەوە پێمان بڵێت: ئەها منیش دیموکراتو سەربەخۆخوازم، ئەدی ئەوە نیە خاوەنی چەندین رێکخراوی پیشەیی جۆراوجۆرم، ئەها خوێندکارانو ژنانو پارێزەرانو مامۆستایانو پزیشکانم هەیە، بەڵام لەسەروبەندی خۆئامادەکردن بۆ هەڵبژاردنەکانی عێراقو کوردستان، تەنها حیزبێک لەکوردستان نەهاتو پێی نەوتین فلان رۆژو لەفلان کۆبونەوەدا لەگەڵ سەندیکایەک لەو سەندیکایانە کۆبوینەوەو تیایدا چالاکترینو دیموکراتخوازترین پارێزەر یاخود پزیشکمان دەست نیشانکرد بۆ پەرلەمانی عێراقو کوردستانو پارێزگایەک لەپارێزگاکان.

ئیتر با سیاسیەکانمان واز بێننو چیتر لەبۆنە کۆمەڵایەتیەکانو دانیشتنە نارەسمیەکانی نێوانیان، کەسانێک لە (ژنانو مامۆستایانو پارێزەران و سەرۆک عەشیرەتو ئاغاکان) بەشایەنی پاڵاوتنو خستنە نێو لیستی هەڵبژاردنەوە نەزانن، کەرەنگە ئەو پاڵێوراوەی حیزب، متمانە پێکراوی کەمترین ئەندامانی نێو سەندیکاکەی خۆی نەبێت یاخود کەمترین ئینتمای بۆ ئازادی سەندیکاو کاری پێکەوەیی نێو رێکخراوەکان نەبێت. من وایدەبینم پەراوێزخستنی توانستی کادیرە سەربەخۆو دیموکراتخوازەکانی ناو سەندیکاو رێکخراوە پیشەییەکان، لەلایەن خودی حیزبەکان خۆیانەوە؛ جگە لەگاڵتەکردن بەئیرادەی کاری سەربەخۆیی لەناو رێکخراوی پیشەییو دیموکراتیدا شتێکی تر نیە. ئەگینا بۆچی حیزب نەهات لەناو ئەو ژمارە بێشومارەی هەڵسوراوانو ئەندامانی ناو سەندیکاو رێکخراوەکان مشتومالێکی پوخت بکاتو لەرێگەی ئەندامانی خۆیانەوە چەند کەسێکی شایستەو شارەزا دەست نیشان بکات. حیزب کەنایەت ئەمکارە بکات من دەپرسم، ئەی ئەوە ترسی گەورەی حیزب نیە لەبوونی کەسی ئازادو سەربەخۆ لەناو پەرلەمانو ئەنجومەنەکاندا؛ کەراشکاوانە بەرگری لەچینو توێژە جیاجیاکانی خۆیان دەکەنو دەبنە سەرچاوەی بنیاتنانی کۆمەڵێکی مەدەنی بەحەقیقەت هاوچەرخ؟!

بەم راستیە بۆ جارێکی تر حزبی کوردی، پێی راگەیاندینەوە، کەبریاری ئەوان بریارێک نیە پشت ئەستور بەکۆمەڵێک بنەمای زانستیو ئەکادیمی ئەوتۆ بێت، کەتوانای راستەقینەی پاڵێوراوانی لەبەرچاو گرتبێت یاخود هیچ نەبێت لەرێگەی گفتوگۆیەکی جدیو قوڵەوە لەگەڵ سەندیکا جۆربەجۆرەکانەوە هاتبێتە بوون، بەڵکو کارێکە زیاتر لەکردەیەکی نزیک لەعەفەویەتو لەسەر هەڵسەنگاندنێکی دوور لەلۆژیکو خێراوە بەندە. کە بەبێگومان ئەم شێوازی دەست نیشانکردنە هەر لەسەرەتاوە زەنگێکی ترسناکە، بە بەر گوێچکەی چارەنووسی دیموکراسیو ئایندەی وڵات دەکەوێت.

بەبڕوای من یەکێک لەمەرجە گرنگەکانی پێکهێنانی کۆمەڵی مەدەنی، پاراستنی هەیمەنەی تاکە لەنێو سەندیکاو رێکراوە جیاجیاکاندا. بەبێگومان پاراستنی هەیمەنەی تاکیش خۆی لەدەستەبەری ئازادی راستەقینەو رەخساندنی فەزای قسەکردنو رادەربرینی جیاواز دەبینێتەوە، بەڵام سەرەنجام بینیمان دۆخی کاری رێکخراوی پیشەیی دیموکراتی لەکۆمەڵی ئێمەدا، لەبەردەم دنیایەک رێگری سیاسیو کۆمەڵایەتی گەورە گەورەدا دەژی. کە بەبڕوای من ئەم بارە نالەبارە خەباتێکی هەمەلایەنەترو دوورو درێژتری دەوێت، تا گۆرانێکی جەوهەری لەعەقڵیەتی سیاسی کورد دێنێتە بوون، عەقڵیەتێک لانی کەم درک بەجیاوازی توانای کادرێکی پیشەییو دەرەبەگێک یاخود شێخو ئاغایەک بکات لەدامەزراندنی کۆمەڵی مەدەنیو پێشخستنی کوردەواریدا.

وەختێک حیزبی سیاسی لەکوردستان، کەمترین توانا فیکریو کۆمەڵایەتیەکانی نێو رێکخراوە پیشەییەکانی خۆی لەبەرچاو ناگرێت. وەختێک حیزب نایەت لەپرۆسەیەکی گرنگی وەک هەڵبژاردنو سەرلەنوێ بنیاتنانەوەی عێراقو کوردستاندا بەشداریان پێ بکات، ئەوا رێکخراوەکان کارێکی خراپ ناکەن، کاتێک بیانەوێت بیر لەدروستکردنی ماڵێکی سەربەخۆ بۆخۆیان بکەنەوە، ماڵێک جیاوازو جیاوازتر لەماڵی حیزب، یان لەدیدگایەکی جیاوازترو بەهۆی چوارچێوەیەکی فیکری جیاوازترەوە بروانننە ئاڵوگۆرە سیاسیەکانی ئەمرۆی عێراقو کوردستان، کەجیاواز لەجیهانبینیو دیدگای حیزب دەربکەوێت.

لێرەوە ئیدی حیزب ناتوانێت رۆژانە، تەنها بەقسە بڵێ منم بەتەنها فریاد رەسی مرۆڤە کۆیلەکانو دێم لەپرێکا تێکرای کۆتو زنجیرەکان تێکدەشکێنمو ئازادی بەسەر ئینسانەکان دەبەخشمەوە، کەچی لەولاشەوە بێت بەکردار دەست بخاتە بینەقاقای ئازادیوبەبەرچاوی خەڵکەوە دوانوزەی ئازادی لەناو سەندیکاو رێکخراوە پیشەییەکانەوە لەبەین ببات. کاتی ئەوە هاتووە، لەو راستیە بچووکە تێ بگەین، کاتێک حزبێکی دیاریکراو بۆ مەرامێکی سیاسی خۆی دێت لەبارەگایەکدا کۆماندەکاتەوەو نیزامێکی داخلی چەند لاپەرەییمان بۆ دادەنێت، ئەوە بەو مانایە نایەت، کە ئەو حیزبە هێندە ئازادیخوازە، ئیتر دەروازەیەک نەماوە بۆ گومان خستنە سەر هەنگاوەکانی حیزب یاخود وا تێ بگەین ئەو حیزبە لێوان لێوە لەئازادیو رۆژانە بیرورای جیاوازی لێ دەتکێ.. نا پرۆژەی ئازادی بریتیە لەبەرپاکردنی ململانێیەکی بەردەوام لەهەموو ئەو شوێنانەدا، کە رۆژانە ئەگەری تەسککردنەوەی ئازادی دروست دەکات، بریتیە لەپەرینەوەیەکی هەمیشەیی لەئازادییەکەوە بەرەو ئازادییەکی دیکە، رانەوەستانە لەیەکێک لەوێستگەکانی ئازادیداو رازی نەبوونە بەتاقە پێناسێک لەپێناسەکانی ئازادی.

کۆی ئەو راستیانە وامان لێدەکات، گومانێکی قوڵ بخەینە سەر کاریگەری رێکخراوە پیشەییو دیموکراتیەکانو کاری سەربەخۆیی سەندیکاکان، لەکارکردنیان بەئاراستەی کرانەوەی زیاتری کۆمەڵو فراوانکردنی مەوداکانی ئازادیو بەهێزترکردنی تەوژمی دیموکراسی لەوڵاتدا، بەجۆرێک کەبتواندرێت لەرێگەیانەوە کۆمەڵێکی مەدەنی دامەزراو لەسەر بنەماکانی (ئازادی - دیموکراسی - مافی مرۆڤ) پێکبهێندرێت.

هەموو ئەمانە وامان لێدەکەن کاریگەری سەندیکاو رێکخراوە پیشەییەکان لەگۆرەپانی سیاسیو کۆمەڵایەتی ئەمرۆی کوردستان وەک وەهمێکی گەورە ببینینو هچی تر.■

هەڵبژاردن و روا
دیدێکی

هیوادارین دەمەتەقێیەکی ئازاد لەسەر هەڵبژاردن لەدوو روانگەی جیاوازەوە بکەین، روانگەیەک هی کوردستانی نوێو راگەیاندنی رەسمی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، روانگەیەکی تریش ڕووناکبیرێکو نوسەرێکی بێلایەن کەلەدەرەوەی وڵات هاتۆتەوەو گەرانەوەیەکی یەکجارەکیە بۆ کوردستان، ئێوە باری سەرنجی ئازاد لەسەر یەک دەربڕن، ئێمەش پرسیارەکانمان راشکاوانە دەبێت لەگەڵ هەردووکتان، بابەتەکەشمان پرۆسەی هەڵبژاردنە، هەلومەرجی هەڵبژاردنە، لیستەکانی بەشدار لەهەڵبژاردن، هەموو ئەمانە تەوەری جیاجیای گفتوگۆکەمان دەبێت، بەهیوای ئەوەی شتێکی جوان بەخوێنەر بڵێین...

چاودێر: هەلومەرجی ئێستای عێراق بەو هەموو پیلانو جەنجاڵییەوەو خۆتەقاندنەوەو تیرۆرو نەبینینی جیهانبینیەکی روون لەسەر دیموکراسی، سیخناک لەبیری ئاینی مەزهەبی تایفی، جگەلە کێشەی تری ئیقلیمی، ئایا هەلومەرجەکە تا چەند یاریدەدەرە پرۆسەیەکی گەورەی دیموکراسی لەعێراقدا سەربخرێت؟

م. پشکۆ: سوپاستان دەکەم، بەڕاستی پرۆسەی هەڵبژاردن وەکو سەرەتایەک لەسەرەتاکانی پرۆسەی دیموکراسی دەکرێت چاولێبکرێت، دیارە بەگەڕکەوتنی ئەو پرۆسەیە بۆخۆی شتێکە گرنگەو جێگەی سەرنجیشە، راستیەکەی هەرلەو روانگەیەوە کەئێمە یەکەم هەنگاو دەنێین بۆئەوەی بتوانین زەمینەیەک بخولقێت لەئەنجامدا بکرێت ئەو فاکتەرانەی گرنگن بتوانن پرۆسەکە تەواو بکەن، ئەوە بێتە دی، لەو روانگەیەوە مرۆڤ دەتوانێت بڵێ: ئەوە ڕووداوێکی گرنگە بەتایبەتی وڵاتێکی وەکو عێراق کە دەتوانین بڵێین لەپاش ساڵی (١٩٥٨)ەوە، بەو شێوەیە هەڵبژاردن لەعێراقدا نەکراوە، بەڵام ئەو هەلومەرجەی لەعێراقدا لەبارە دەکرێت وابکرێت شتێکمان بۆ جیا بکاتەوە، یا ئەوەمان پێ بڵێت کەلەقۆناغەکانی پێشترمان بەزاندووە یان نا، عێراق ئەگەرکوردستانی لێدەرکەینو قسەلەسەر عێراق بکەین، ئەوەیە کەمن پێموابێت زەمینەکان لەبار نین، راستیەکەی ئەوەی توشی نیگەرانیمان دەکات ئەوەیە کەئەو پرۆسەیە ئەگەر وەکو سەرەتای پرۆسەیەی دیموکراسی چاوی لێبکەین، رەنگە لەسەرەتاوە مەحکوم بێت بەشکست؛ ئەویش کۆمەڵێک لایەنی هەیە، لایەنێکیان ئەوەیە بابڵێم راستیەکەی هەڵبژاردن جگەلە مەسائیلی ئەمنیو ئەو مەسائیلانە کەپێویستن، جۆرێک لەسایکۆلۆژیەتی خەڵکی پێویستە، یەکێک لەپرۆسەکانی هەڵبژاردن یان فاکتەرەکانی سەرکەوتنی پرۆسەی هەڵبژاردن، ئەوەیە هۆشیاری دەنگدەر گرنگەو قەناعەتی دەنگدەر بۆ چوونەوە ناو پرۆسەکە، کەپێموایە ئەمە لەعێراقدا زۆر لاوازە، من ناڵێم نییە، بەڵام لاوازە، ئەمە لایەنێکیەتی، لایەنەکەی تری ئەوەیە عێراق ئێستا گڕکانێکە لەخوێنو لەباروتو لەخۆتەقاندنەوە، کەراستییەکەی ئەوە دەبێتە یەکێک لەبەربەستەکان کەئەو پرۆسەیە بەکاملی نەیەتە ئاراوە، لایەنێکی تر ئەوە لەناوخودی ئەو پرۆسەیەدا ئەو لایەنانەی کەلایەنی بەشدارن لەپرۆسەکە، بۆخۆی کۆمەڵێک لایەنی هەم مەزهەبی تێدایە توندرەویش تارادەیەک، هەم قەومی توندتری تێدایەو بەجۆرێک لەجۆرەکان ئێمە دەبینین ئەمانە لەکۆمەڵێک خاڵی ستراتیژیدا یەک دەگرنەوە، ئەمانە پێموایە دەبنە ئەوەی کەبەگشتی ئەگەر پرۆسەی هەڵبژاردنەکە ئەنجامیش بدرێ پرۆسەیەکی نیوە شکست خواردوو بێت.

چاودێر: کاک کاوە، پێت وانییە یەکێتی نیشتمانی کوردستان لەهەلومەرجێکی ئاوای پڕلە مەترسیدا دادەبەزێتە ناو هەڵبژاردن جۆرێکە لەموغامەرەی سیاسی، کەتۆ پێش وەخت زەمانەتی ئەوە نەکەیت لەسەر ئاستی عێراق هێزە دیموکراتیەکان بتوانن سەرکەوونو مافە دیموکراتیەکان لەدوای سەرکەوتن دابین بکەن، ئەمە جگەلە کێشەی ناوچە تەعریب کراوەکان کەهێشتا هەڵپەسێردراون، موغامەرە نییە تۆ لەڕێگەی هەڵبژاردننەوە هێزێک دەربچێت کەلەبنچینەدا باوەری بەدیموکراتی نییەو دواتر چی لەم چەمکانە ئەکات کەئێستا ئیشی لەسەر ئەکەین؟

کاوە: پێموایە (بەڵێ) هەم هێزەکان لەپاشخانی مەسەلەی مەزهەبیو تایفی جارێ زۆریان ماوە، چونکە پێویستت بەقۆناغی دیموکراتیو بیروبۆچوونو ئەو سایکۆلۆژیەتە پێ بگاتو لەهەمان کاتیشدا دەست تێوەردانی دەرەکیش ، ئێستا هەموومان دەزانین لەسەر ساحەی عێراقی بەشێک لەشیعەکان وابەستەیان بەکۆماری ئیسلامی ئێرانو بەشێک لەئەو مەسەلەی سوننەکان پەیوەست بوونیان بە وڵاتانی عەرەبی سوننە

کاوە محەمەد: سوپاس، پێموایە هەرهێزێکی سیاسی بڕیارێکی سیاسی ئەوا خوێندنەوەیەکی سیاسی پێش وەختی هەیە بۆ ئەوەی لەسەر ئەرزیەتی ئەو خوێندنەوەیە، ئەو بڕیارە سیاسییە بدات، ئەوەی ئێستا من بۆخۆم دەیبینم لەچوارچێوەی عێراقداکورد بەشێوەیەکی گشتیو یەکێتیش وەکو هێزێکی سەرەکی ساحەکە، کەئەو بڕیارەی داوە بەشدار بێت لەبنیاتنانەوەی عێراقدا ئەمە دەتوانم بڵێم جەوهەری سیاسەتی ئەم قۆناغەی هێزە سیاسیەکانی کوردستانە، کە یەکێتی نیشتمانی کوردستان هێزێکی سەرەکییە تیایدا، کەئەم بڕیارەی داوە بەشداری کردنیشی لەبنیاتنانەوەی عێراقدا مەسەلەیەکی گرنگو پێویستە، سەرخستنی پرۆسەی سیاسی لەعێراقدا لەم قۆناغەشدا بەتایبەتی لەسەردەمی ئەوەشدا کە دەوڵەتی کۆنی عێراق رووخاو ئێستا دەوڵەتی نوێی عێراق بنیات دەنرێتەوە، کورد مەحکومە دەبێت لەم قۆناغەدا لەچوارچێوەی عێراقدا بژێتو هەوڵی بەدەستهێنانی مافەکانی بدات، کەواتە کەتۆ بەشداری لەپرۆسە سیاسیەکە دەکەیت

■ کاوە محەمەد مەولود

– ساڵو شوێنی لەدایک بوون ١٩٦٦/ هەولێر.
– دەرچووی کۆلێژی زانست/ بەشی بایۆلۆژی ١٩٨٩.
– لەساڵی ١٩٨٧ چووەتە ڕیزی ڕێکخستنەکانی (ی.ن.ک).
– لەساڵی ١٩٩١ لە دەرکردنی ڕۆژنامەی ڕاپەڕین هاوکار بووە.
– لەساڵی ١٩٩٢ ەوە لەڕۆژنامەی کوردستانی نوێ کار دەکاتو ماوەی سێ ساڵە سەرنووسەری ڕۆژنامەکەیە.

پێویستە بەڕاستی بتوانیت گەورەترینو باشترین سەرکەوتن بۆ خۆت پەیدا بکەیت، ئەمڕۆ کورد بەڕاستی ناتوانێت چیتر هەر لێرە دابنیشێ بڵێت ئەوە مافەکانمەو دەبێت بۆم بسەلمێنێت، مەسەلەکە گەمەیەکی سیاسییە، بەتایبەتی ئێستا ساحەکە بۆتە ساحەی گەمەیەکی دیموکراسی، ناتوانین بڵێین دیموکراتی تەواو بەڵام دەتوانین ئومێدمان هەبێت بۆ سەرەتایەک زەمینەیەک بۆ دروست بوونی دیموکراسی هاتۆتە پێشەوە، بۆئەوەی کورد بتوانێت گەمەی خۆی بکات، من پێموایە مەسەلە دیموکراتیەکان بۆ عێراق هێشتا پێنەگەییوە کە گەمە سیاسییەکە بەشێوەیەکی ئاسایی بەڕێوە بچێت، مەسەلەی هەڵبژاردن لەعێراقدا کەبڕیاری لێدراوە، لەوەوە سەرچاوەی گرتووە کەخواستێکی سیاسی لەپشتەوەیە، لەوەوە سەرچاوەی نەگرتووە کەهەلومەرجێکی پێگەیشتووی لەژێردایە، ئەمە جگەلەوەش پەیامێکی سیاسیش هەست پێدەکرێ کەلەپشت ئەنجامدانی ئەم پرۆسەی دیموکراسییەوەیە، ئینجا بەدڵنیاییەوە ئەمریکاو هێزە باڵادەستەکانو هاوپەیمانەکان لەهەمان کاتدا هێزە دیموکراتییەکانی عێراق،بێگومان دەیانەوێ ئەو پەیامە بگەیەنن، لەبەرئەوە منیش پێموایە لەعێراقدا جگەلە هەرێمی کوردستان هێشتا لەعێراقدا ئەو هەلومەرجە نەهاتۆتە پێشەوەو جۆرەها تەکەتولو تەحالوفات لەساحەکەدا هەیە، کورد دەبێت خوێندنەوەی باشی بۆئەو تەکەتولو تەحالوفاتە هەبێت، بەڵام پێموایە کورد پێویستە کە دەچێتە ئەم هەڵبژاردنەوە، ئیش لەسەر ئەوە بکات لەسەرتاسەری عێراقدا خۆی لەسەر ئەساسی دیموکراتیو نادیموکراتی هێزەکانی عێراقو هاوپەیمانی بکات. من پێموایە لەوەیاندا کوردو یەکێتی نیشتمانی کوردستانیش کەپرسیارەکەتان لەبارەی ئەوەوە بوو پێموایە لەوەدا سەرکەوتوتر دەبین کەهەوڵ بدەین هێزە دیموکراتیەکانی لایەک بنو هێزە نادیموکراتیەکان کەبەدڵنیاییەوە فەشەلیان بەنسیب دەبێ لەزەمینەیەک کەدیموکراسیو گەمەی دیموکراسی لەئارادا بێت، کوردو یەکێتی نیشتمانی کوردستانیش لەوەدا سەرکەوتوو دەبێت کەئەگەر بێتو ئێستا لەعێراقدا شیعە هەیە بەمەزهەب شیعەیەو دیموکراتە، سوننەیەو دیموکراتە، کوردو دیموکراتە، یەعنی بەو شێوەیە نەک لەسەر ئەساسی ئەوەی کەتائیفە مەزهەبەکان لێک جیابکرێتەوە، من پێموایە ئەو کاتە کورد ئەتوانێت گەمەکە بەو شێوەیە بکات کەخۆی دەیەوێتو نەتەیجە بەدەست بهێنێ.

چاودێر: گەمەیەکی سیاسییەو یەکێتی دەیکات، وەک کاک کاوە دەڵێت، پێت وانییە ئەم گەمە سیاسییە وەکو زۆرێک لەگەمە سیاسیەکانی رابردوو کورد تیایدا مۆفەق نەبێت، خۆ لەساڵی (١٩٥٨) کورد گەمەی سیاسی کرد لەساڵی (١٩٦٣) گەمەی سیاسی کرد، لەدوای ئینقیلابی (١٩٦٣) ئینقیلابی بەعسیەکان هاتە پێشەوە هەر گەمەی سیاسی کرا، لە (١٩٦٧) هەر گەمەی سیاسی کراو تاراپەرینی (١٩٩١) هەموو هێزە سیاسییەکان گەمەی سیاسییان لەگەڵ رژێمی عێراق کرد، لەناو خۆیان کردیان، کوا لەهەموو ئەم گەمە سیاسییانە کورد توانی مۆفەق بێت، ئێستا شانسی مۆفەقی ئەم گەمە سیاسییە لەچیدا دەبینی، یاخود مەترسییەکانی ئەم گەمە سیاسییە ئەمجارەش لەچیدا دەبینی؟

م. پشکۆ: راستیەکەی من پێوابێت گەمەیەکی یەکجار مەترسیدارە، پەیوەندی بەچارەنووسی کوردەوە هەیە، چ لەکوردستانی ئێمەو لەبەشەکانی دیکەی کوردستانیش، ئەو مەترسییە بابڵێم وامان لێدەکات کەئێمە بۆ رابردوو بگەڕێینەوە، کورد هەمیشە لەو گەمە سیاسییانەی رابردوویدا دۆڕاندوویەتی، بەش بەحاڵی خۆم هیچ بەرچاو روونیەکم لانییە کەبەو لایەنەدا بڕوات کە ئاخۆ ئێمە لەو گەمە سیاسییە دەیبەینەوە؟ من بەش بەحاڵی خۆم پێموابێت گەمەی سیاسی پەیوەندی بەخیتابی سیاسی ئێمەوە هەیە وەکو سەرکردایەتی کورد، ئەوەی کاک کاوە باسی کرد من لەو لایەنەوە لەگەڵیدام، ئەگەر مانەوەی ئێمە لە چوارچێوەی عێراقدا بێ بەقەدەر، مەحکوم بین بەو قەدەرە سیاسییە، ئیتر دەبێت بچینە ئەو گەمە سیاسییەوەو ئەنجامەکەشی بەکوێ بگات، بەڵام پرسەکە لێرەدا ئەوەیە ئاخۆ قەدەری ئێمە مەحکومە بەو جۆرە خیتابە سیاسییەو بەو جۆرە گەمە سیاسییە یان نا، یاخود دەکرا پێشتر، بابڵێم بەجۆرێک لەجۆرەکان مامەڵەی سیاسی لەگەڵ رەوتەکانو لایەنەکانی ناو رەوتە سیاسیو عەسکەرییەکانی عێراقدا بکردایە، ناچار نەدەبووین ئێستا بەو شێوەیە بچووینایەتە ناو گەمە سیاسییەکەوە، دیارە ئەگەر یەکێتی نیشتمانی یان هێزە سیاسییەکانی کوردستان بەگشتی، دەبینین خیتابێکی سیاسی یەکگرتوو هەیە، لەسەر چارەنوسی کورد، لەو کیانە سیاسییەی کەدروست دەکرێ، بۆیە پێموایە شتەکان

کاوە: دوو دەرگا کراوەتەوە بەرەو ئایندەی عێراق، یان ئەوەتا ئەو عێراقەی ئێمە دەمانەوێتو خواستی هەموو لایەکە بەهێزە دیموکراتخوازەکانی عێراقیشەوە کەعێراقێکی دیموکراتو پەرلەمانیو فیدراڵی بێت، یان ئەوەتا عێراق هەڵدەوەشێتەوەو بەو شێوەیەی ئێستا نامێنێتەوە

بەرەو ئەوئاقارە دەڕوات کەدەکرا پێشتر بەجۆرێکی تر مامەڵە بکرابایە بۆ نمونە لەپاش ڕووخاندنی ڕژێمی بەعسەوە، هاتنی هێزەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانان بۆ عێراق، هەتا ئێستا هەموو ئەو گۆڕانە سیاسییە گرنگانەی لەعێراقدا ڕوویدا، بەمەجلیسی حوکمو بەدەوڵەتی کاتی عێراقەوە، بەدارشتنی یاساکەوە، هەموویان بەشێوەیەک لەشێوەکان بەرێکەوتن بووە، نەک بەهەڵبژاردنو گەمەیەکی دیموکراتیانە، کەمن پێموابێت دەکرا هێزە سیاسییەکانی کورد لەو قۆناغانەی پێشووتردا جۆرێک جەسورانەتەروزیاتر جەختیان لەسەر کۆمەڵێک مەسائیلو کۆمەڵێک کێشە بکردایە کەئێستاکە بەهەڵواسراوی ماونەتەوەو ئێمەش بەوکێشانەوە دەچینە ناوگەمەیەکی سیاسی کەرەنگە ئێمە هیچ گرەنتی ئەوە نەدەین کەئێمە بە چ شوێنێکمان دەگەیەنێت، بۆیە جەختکردن لەسەر ئەو مەسائیلانە دەکرا بڵێن بەرێکەوتن ناچینە گەمەیەکی سیاسییەوە، بەشداری ناکەین لەدروستکردنەوەی عێراقدا، ئەگەر (یەک دوو سێ) جێبەجێ نەکرێت، راستیەکەی ئەگەر هەمووشی جێبەجێ نەکرابایە کۆمەڵێک کێشە یەکلایی بکرابایەتەوە، ئەو کاتە مەسەلەکە ئاسانتر دەبوو بۆ ئێمە.

کاوە محەمەد: (یەکسەر وەڵام) ببوورە، حەز دەکەم مولاحەزەیەک لەسەر ئەو قسانەی کەکاک پشکۆ کردنی، من وەکو باسم کرد کەکورد پێویستە بچێتە ناو ئەو گەمە سیاسییەوەو مەحکومین بەوەی کەلەچوارچێوەی عێراقدا بمێنینەوە لەم مەرحەلەیەدا، هەڵبەتە سیاسەت بەترس دەکرێت، تۆ ئەگەر بێتوو هەر حیزبێکی سیاسی، هەرگەلێک سیاسەت بەپشت لێکردنەوە بکات، بەڕاستی توشی زەرەری گەورە دەبێت، لەبەرئەوە پێموایە ئێستاش هێزە سیاسییەکانی کوردستان زۆر بەترس وگومانەوە ئەو گەمەیە دەکەن، ئەوەی کەلەخیتابی سیاسی کوردیشدا ببینرێت کەبەتایبەتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان کەپێ دادەگرێت لەسەر (مەبدەئی توافق) بۆ رەواندنەوەی ئەو ترسەی خۆیەتی سبەینێ ئەوەی دەمانەوێت وانەبێت لەپەرلەمانی داهاتووی عێراقدا، شیعە موسەییر بێت، زۆرینە حوکم بکات، ئەو کاتە ئێمەی کورد بێگومان زەرەرمەندین، ناتوانین ئەو مافانەی خۆمان بچەسپێنین، یەعنی حاڵەتێکی تایبەت لەعێراقدا هەیە، زۆرینەو کەمینە جیاوازە لەوەی زۆرینەوکەمینە لەئەمریکا. لەئەمریکا زۆرینەوکەمینە لەسەر ئەساسی بیروباوەری دوو حیزبە کۆماریو دیموکرات، لەبەریتانیا لەسەر ئەساسی حیزبی عوماڵو حیزبی موحافزینە، لێرەدا زۆرینەو کەمینە لەسەر ئەساسی تائیفەیەو تۆ لەناو وڵاتێکی هەر کەمینە بوویتو بەکەمینەش ماوینەتەوە تائێستا، لەبەرئەوە تۆ ئەگەر لەسەر ئەو ئەساسە بوویت ئەوان یەکدەگرن وزۆرینە بوون مافەکانی تۆ دەکەوێتەوە ژێر پێیان، هەمان ئەو ڕووداوانەی پێشوو رەنگە دووبارە بێتەوە، ئەگەر هەمووشی دووبارە نەبێتەوە بەشێکی، کەواتە تۆ ئەوگەمەیە بۆ دەکەیت کەپێش وەخت بزانی دۆڕاوی کەئەوەش نەکەیت دەبێ تۆ زەماناتی سیاسیت هەبێت، نەک لەسەردەمی حاڵی سەدام حسێندا، لەکۆنگرەکانی موعارەزەی عێراقیشدا هەمیشە هێزە کوردییەکان تەئکیدیان لەسەر ئەو زەمانەتانە کردۆتەوە کەپێویستە، (مەبدەئی توافق) بێت پێویستە فیدراڵ بۆمان بچسپێنرێت، پێویستە سیاسەتی نەژاد پەرستی ئاسەوارەکانی رەش بکرێتەوە لەدوای رووخان، هەموو ئەوانەی کەباسی دەکەین ئێستا سەیردەکەن، لەم مەرحەلەیەدا نەچەسپاوە، یان ناتوانین بڵێین بەئاسایی کراوە لەدەستووری هەمیشەییدا، بەڵام لەدەستووری تازەدا ئاماژەی پێکراوە، هەندێک لەو مافانەی کەباسمان کرد بەرجەستەکراوە بەڵام تۆ ئێستا شەری دەستوورت هەیەو دەبێ شەری بۆ بکەیت.

چاودێر: من پرسیارێکم لەوەڵامەکانی تۆ هەیە، جەنابت ئەڵێی گەمەیەکی سیاسی دەکرێ، یان دەڵێی دەبێ هێزە دیموکراتو نادیموکراتەکان یەکالا بکرێنەوە، ئێمە لەگەڵ هێزە دیموکراتەکاندا بین لەبەرامبەر هێزە نادیموکراتەکاندا، باشە ئاخۆ لەعێراقدا هێزە دیموکراتەکان وا دەرئەکەون کەهێزە لاوازەکانن، وا دەرئەکەون کەئەمڕۆ شیعەکان سوورترن لەهێزە دیموکراتەکان لەسەر هەڵبژاردن، ئەگەر سووربوونی شیعەکان نەبووایە رەنگە ئەم هەڵبژاردنە شەش مانگ تاساڵێکی تریش دوا بخرایە، باشە شیعەکان لەخۆیانەوە سوور نین، لەدڵنیابوونەوە سوورن، تۆ لەبەرامبەر ئەم دڵنیابوونەی شیعەکان کەسوورن بۆ هەڵبژاردن، دائەبەزی بۆ هەڵبژاردن، باشە ترسەکەی لە ئەنجامەکەی چۆنە؟

کاوە محەمەد: من دەڵێم باسی (مەبدەئی تەوافق) دەکەم ئەوەیە مەسەلەکە کەتۆ حەلیف بوویتو حەلیفیشی لەگەڵ هەندێک لەهێزە سیاسییەکانی شیعەش، هەرهاوپەیمانیو بەشداری لەهەڵبژاردنێک دەکەیت پێش وەخت تۆ دەزانی ئەوهێزانە قورساییان لەکورد زیاتر دەبێت لەپەرلەمانی داهاتوودا، بەڵام من مەبەستم ئەوەیە ئێستا ئەو هێزە شیعانە مەرج نییە بەو شێوەیە بمێننەوە، مەرج نییە ئەو قسەیە دەکەم مەبەستم ئەم مەرحەلەیە نییە لەم هەڵبژاردنەی داهاتوودا، تۆ دەبێت بۆ مەدایەکی دوورتر ئیشی لەسەر بکەیت بۆئەوەی بتوانیت بەرەبەرە ئەو هێزانە دیموکراتو نادیموکراتیانەو ببێتە جەبهەی ساحەی عێراقی. بۆئەم مەرحەلەیە پێموایە (بەڵێ) هەم هێزەکان خۆیان لەپاشخانی مەسەلەی مەزهەبیو تایفی جارێ زۆریان ماوە، چونکە پێویستت بەقۆناغی دیموکراتیو بیروبۆچوونو ئەوسایکۆلۆژیەتە پێی بگاتو لەهەمان کاتیشدا دەست تێوەردانی دەرەکیش، ئێستا هەموومان دەزانین لەسەر ساحەی عێراقی بەشێک لەشیعەکان وابەستەیان بەکۆماری ئیسلامی ئێرانو بەشێک لەئەو مەسەلەی سوننەکان پەیوەست بوونیان بە وڵاتانی عەرەبی سوننە، بەو شێوەیە تەماشا دەکەیت ئەو حاڵەتە هێشتا ئیستیقراری نەکردووە بەڵام تۆلەقازانجی ئەوە ئیش بۆئەوە بکەیت دیموکراتی بچەسپێ.

چاودێر: خۆت دەزانی دۆخەکە ئاڵۆزە: شەڕ، تیرۆر، کوشتن، دەست تێوەردانی ئیقلیمیو پاشگەزبوونەوە لەو پەیمانانەی بەکورد دراوە، تۆ پێت وانییە لەسەردەمی مەجلیسی حوکمەوە تائێستا ئەوەی کەجەنابت دەیڵێی ئەکرا ئازایەتییەکی زیاتر بەکارهێنرابایە لەسەر هەندێک لەداخوازییە هەڵپەسێردراوەکانی ئێستا، تۆ پێت وانییە لەچوارچێوەی وڵاتێکی پڕ لەکێشەی ئاوا، کەئێستا هیچ دەوڵەتێکی گەورە لەدنیادا پشتیوانی ستراتیژی کورد نییە، جگەلەم داخوازیانەی کەداوات کردووە، پێت وانییە سەرکردایەتی کوردی لەوە زیاتر پێی دابگرتایە موغامەرەیەکی گەورە نەئەبوو، دەرگای ئەکردەوە دەست تێوەردانی ئیقلیمی بێتە ناوەوەو دەست تێوەردانی ئیقلیمی بەرەنجامێکی زۆر خەتەری هەیە؟

م. پشکۆ: ئەو مەسەلانە دەبێ لەسەداسەد حسابیان بۆ بکرێ، سیاسەت لەووڵاتێکدا بەو هەموو مەترسیانەی کەگەمارۆی داوە، بەڵام دیسانیش من باسی مەبدەئی تەوافقم کردو کاک کاوە زۆر لەسەری وەستا، لەراستیدا من هەمیشە پێموایە ئەنجامێک دەبینین، بەرەنجامێکی سیاسی یا کۆمەڵایەتی یا هەر شتێک دەبینین واتە ئەوە دەرهاویشتەی کۆی ئەو پرۆسەیە کە لەکاتێکی دیاریکراودا ئەو وڵاتەی پیادا تێپەڕیوە، واتە ئێستا باسی تەوافق دەکەین، من دەزانم تەوافق لەسەر پێگەی هێز راوەستاوە، ئەمە باسێکی زۆر گرنگە، لەقۆناغێکی تایبەتدا دەکرێ بەمەبدەئی تەوافق هەندێ دەستکەوت بەدەست بهێنین، کەلەقۆناغی پاشتر ناتوانین بەدەستی بهێنین، بۆیە ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ کۆنگرەی لەندەن من پێموابێت ئەوکاتە کوردو سەرکردایەتی سیاسی زۆر دڵفراوانانەو دەست بڵاوانە مامەڵەی دەکرد لەگەڵ مەسەلەکاندا، ئەوکاتە هێشتا رژێمی عێراق نەڕووخابوو، یا بابڵێم پرۆسەی ئازادی عێراق دەستی پێنەکردبوو، دەکرا کورد لەوێ پێ باشتر دابگرێتو جەخت زیاتر بکاتو کۆمەڵێک شت روون بکاتەوە، ئەوکاتە هێزی کوردی

تەنیا هێزی کاریگەر بوو لەکوردستانو عێراقیشدا، بۆیە من لەوێوە دیمەوە سەر ئەنجومەنی حوکم کەدەزانین کورد چ رۆڵێکی چالاکو بزێوی هەبوو لەدروستکردنی ئەو ئەنجومەنە، دەبوو لەوێوە پێداگرتنەکان، خۆ پێداگرتنیش چییە؟ هەموومان دەزانین پلەی هەیەو قۆناغی هەیە، خۆ ناکرێت بڵێین یا رەش یان سپی، بەڵام دەکرا لەهەندێ قۆناغدا هەندێ مانۆڕی زۆرباش بکرێت، ئەگەر هەست بەمەترسیەکان بکرایە وردەوردە پاشەکشەی لێبکرایە واتە سیاسەتی ڕۆیشتنو هاتن، بەڵام بەگشتی من هەستم بەمە نەکرد لەسیاسەتی کوردیدا.

چاودێر: کاک کاوە کەمتەرخەمی لەکۆنگرەی لەندەنەوە تا ئەنجومەنی فەرمانڕەواییو تا ئێستا، پێتوایە ئەمە چەند لەسەر کورد کەوتو ئەم کەمتەرخەمییە چەند دەستکەوتی لەدەست داین؟

کاوە محەمەد: پێموایە گۆڕانی بیروباوەری هەندێک لەهێزە سیاسییە عەرەبیەکانو لەکەمتەرخەمی هێزە سیاسییە کوردیەکان نەبووە، لەمەسەلەی چەسپاندنی مافەکان، لەکۆنگرەکانی سەڵاحەدینو نیویۆرکو لەندەنو لەسەڵاحەدینی دواترەوە، هەمووی چەسپاوە، گەر بەنمونە مەسەلەی فیدراڵی وەربگرین، هەموویان ئیقراریان لەسەر کردووە، جگەلە پرۆتۆکۆلاتی تایبەتو دانیشتنی دووقۆڵی نێوان مەجلیسی ئەعلاو یەکێتی، دەعوەو یەکێتیو کۆنگرەو یەکێتیو هێزەکانی تریش، کەچی تەماشا دەکەین لەمەسەلەکان لەئەنجومەنی فەرمانڕەوایی بینیمان لەهەندێ لەمەسەلەکان پاشەکشەیان کردو ڕووبەڕووش قسەی ڕەقیان نەکرد بەپێچو پەنا هاتوون بۆئەوەی کورد نەگاتە ئەوەی بۆی ئیقرار بکرێت، هەتا

وای لێهات جەنابی مام جەلال لەدانیشتنێکی ئەنجومەنی فەرمانڕەوا لەسەر مەسەلەی کەرکوک یەک دنیا بەڵگەنامەو خەریتەی سەردەمی عوسمانی هێنایەوە، کەوەکو مرافەعەیەکی لێهات، ئەمە بەو مانایەش نییە هێزە کوردیەکان کەمتەرخەمییەکیان نەبووە، پێموایە تائێستاش سیاسەتکردنی سەرکردایەتی کوردی بەشێک دڵسافی تێدایە، ڕاستە ئەزموون ڕۆڵی هەبووە لەچاو ئەزموونەکانی پێشووتردا، کەئەم قۆناغەی باشترە لەساڵانی حەفتاکان و ڕەنگە باشتر بووبێت لەپەنجاکان، بەڵام تائێستاش دڵسافی لەمامەڵەی سیاسیدا ماوە، منیش پێموایە دەبوایە کۆنگرەی لەندەن و کۆنگرەی سەلاحەدین و پێش ڕووخانی سەدام قسە لەسەر ئەوە بکرایە ئەو فیدراڵییە چۆن بێت و لەکوێوە بێت، دیاری بکرایەو لەگەڵ ئەو هێزە سیاسییانە ببڕێنرایەتەوە، بەڕاستی کورد ئەوکاتە کارتێکی لەئێستا بەهێزتری بەدەستەوە بوو، کوردستان تەنها پارچەبوو کەلەعێراقدا ئازاد کرابوو، هێزە سیاسییەکان بەشێکی زۆریان لەکوردستاندا بارەگایان دانابوو، دەحەوێنرانەوە، پشتیوانییەکی زۆر گەورە لەکورد دەکرا لەناوچەکەدا لەلایەن ئەمریکاو هاوپەیمانانەوە، بەڵێ کەمتەرخەمی بەرێژەیەک هەبووە، دەبوا ئەوەندە دڵساف نەبین لەگەڵ ئەوان، ئێستا ئەو کارتانەی کەئەودەم هەمانبوو، ڕەنگە نەمانبێت.

...نگەیەکی حزبی و سەربەخۆ

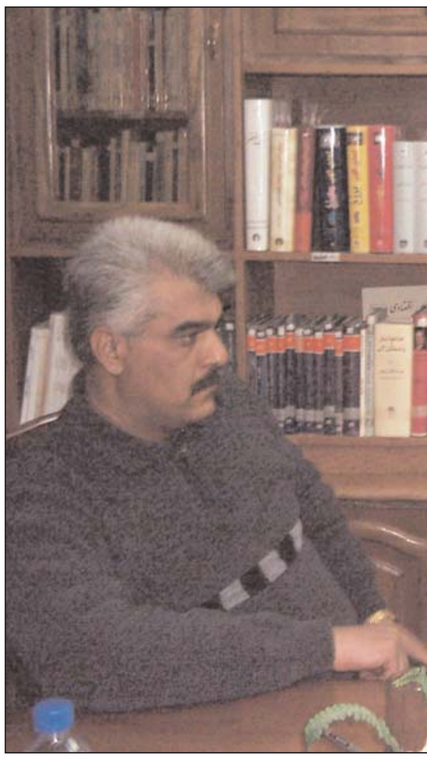

چاودێر: کەمتەرخەمی سەرکردایەتی کورد بووبێت، یا پاشگەزبوونەوەی هێزە عەرەبی و مەزهەبیەکانی ناوەڕاست و باشوور بووبێت، یان فشاری ناوچەیی یان وەک پێویست پشتیوانی نەکردنی سیاسەتی نێونەتەوەیی بووبێت، کورد ئێستا هەست بەمەترسییەک دەکات، ئایەگەر ئەم هێزانە لەلاوازیدا پاشگەز بوونەوە، باشە پاش هەڵبژاردن ئەم هێزانە ئەگەر سەرکەوتن و دەسەڵاتی یاسادانان و بەڕێوەبردن و سوپاو سیاسەتی دەرەوەو پەیوەندییە جیهانی و ناوچەییەکانیان بەدەست بێت، ئاخۆ ئاییندەی کورد چۆن دەخوێنیتەوە؟

م. پشکۆ : ڕاستییەکەی بەخوێندنەوەی من هەندێ جار توشی ڕەشبینی دەبین، ڕەشبینی لەپەککەوتنی سیاسەتی کوردی لەچوارچێوەی عیێراقدا، بەبڕواکردن بەو هێزە سیاسیانەی ئێمەلە کۆنەوە، ئەزموونێکی سیاسیمان لەگەڵیاندا هەیە، بۆیە پێموایە گەر سەیری لایەنە زۆر چەپرەوەکانیان چ مەزهەبی و چ نەتەوەییەکانیشیان و هەتا لایەنە کراوەکانیان هەتا ئێستا لێکدانەوەیەکی زۆر ڕوونیان بۆ فیدراڵیەت نییە، هەر ئەوەیە کەکاوە وتی: کەمتەرخەمی بووە من پێشتر ئاماژەم پێدا، ئێمە دەمانتوانی لەوێ خال لەسەر پیتەکان دابنێین لەکۆنگرەی لەندەن و ئەوانی تر، ئەو شتانەمان یەکلایی بکردایەتەوە، بەڵام ئێستا تەنگەژەکە قوڵتر دەبێتەوە، بەتایبەتی پاش هەڵبژاردن، ئەوە تێگەیشتن و خوێندنەوەی کوردە بۆ فیدراڵیەت من تائێستا لای یەک هێزی عەرەبی نابینم، هەتا لای خودی سەرەک کۆماری عێراقیش من نایبینم، کەئێمە بەوردی لەو ماوەیە کەسەرەک کۆمار بووە، قسەکانیان دەخوێنینەوەو ئەوانیش تێگەیشتنی

خۆیان هەیە جیاواز لەتێگەیشتنی ئێمە، بۆیە من پێموابێت لەپاش هەڵبژاردن هیچ هێزێکی ئەوها زۆرینەیی لەئەنجومەنی نیشتیمانیدا کە ببێ بەپاڵپشت بۆ داخوازییەکانی کورد، بەپێچەوانەوە من وای دەبینم قەیرانەکانی ئێمە قوڵتر دەبێتەوە، دەبێ سەرکردایەتی سیاسی کورد لەئێستاوە خۆی ئامادە بکات چۆن مامەڵە لەگەل قەیرانەکان بکات.

چاودێر: کاک کاوە پێتوایە لەم هەڵبژاردنەو ئەنجامەکانی قەیرانی گەورەتر دروست بکات، ئایا سەرکردایەتی سیاسی کورد مامەڵەیەکی لۆژیکی ترو بەرپەرچدانەوەیەکی لێبراوانەتری هەبێت بەرامبەر هەرقەیرانێک و مەترسییەک بەرامبەر داخوازییەکانی گەلەکەمان، بەتایبەتی ئێستا مەسەلەی گرنگ لای کورد کەرکوک و خانەقین و دەوروبەرییەتی، تا ئێستا دەوڵەتی مەرکەزی یەک هەنگاوی هەڵنەهێناوە بۆ ئاسایی کردنەوەی ئەو ناوچانە، پێتوایە سەرکردایەتی سیاسی کورد ئامادەیە بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی قەیرانێکی ئاوا مەترسیدار؟

کاوە محەمەد: بەڵێ من پێموایە ئێستاش عێراق لەبەردەم دوو ڕێگادایە، بەمانای ئەوەی کە هەڵبژاردنیش دەکرێت، دوو دەرگا کراوەتەوە بەرەو ئاییندەی عێراق، یان ئەوەتا ئەو عێراقەی ئێمە دەمانەوێت و خواستی هەموو لایەکە بەهێزە دیموکراتخوازەکانی عێراقیشەوە کەعێراقێکی دیموکرات و پەرلەمانی و فیدراڵی بێت، یان ئەوەتا عێراق هەڵدەوەشێتەوەو بەو شێوەیەی ئێستا نامێنێتەوە، هەڵوەشاندنەوە بەمانای ئەوە نییە کورد دەوڵەت ڕابگەیەنێت و کورسیەکەی لەنەتەوە یەکگرتووەکان هەبێت و سوننەو شیعەش هەروەها، دەتوانم بڵێم تائێستاشی لەگەڵ بێت واقیعی کوردستان لەگەڵ واقیعی بەغداد تێکەڵ نەبووە، نەلەڕووی ئیداری و یاساییەوە، لەباشوور شیعەکان کۆنترۆڵێکی تەواوی خۆیان هەیەو ئیدارەی ناوچەکەی خۆیان دەکەن و سوننەکانیش هەروا، لەهەندێ شوێنی وەک فەلوجە تا پێش پاککردنەوەی هەندێ مەلاو خەڵکی مەندیل بەسەر بوون بەڕێوەیان دەبرد، مەبەستم ئەوەیە کەڕەنگە ئەمری واقیعی دابەش بوونێک بێتە پێشەوەو بەرەبەرە زیاتر ئەو جیاوازییە دروست ببێت، کورد حسابی ئەوەی کردووە، هەتا لەمامەڵەی لەگەڵ وڵاتانی ناوچەو جیهانیش حسابی بۆ کردووەو پێموابێت ئەمریکاش حسابی بۆ ئەوە کردووە، بەڵام بەدڵنیاییەوە ئەوەی کە گرنگە هەم ئەمریکاو هەم وڵاتانی ناوچەکەش کەپێی لەسەر دادەگرن، و ئێمەش پێمان وایە ئەم قۆناغە زیاتر ئەو لایەنەی کە داوا دەکەن عێراق بمێنێتەوە، ئیش بۆئەوە دەکەین کەلە چوارچێوەی عێراقە یەکگرتووەکە مافەکانمان بەدەست بێت، مافمان بەدەست نەیەت، پێموایە کارتی پاشەکشەمان هەیە، هەتا مەسەلەی ئەوەی لەئەنجومەنی فەرمانڕەوایی کۆمەڵێک شتمان بەدەستهێناو توانیمان بیچەسپێنین، لەئەنجامی دانوستانێکی توندە بووەو لەنێوان ئێمەو لایەنەکانی ترو لەدواجاردا کورد ناچاربوو ئەو بەندە دابنێ لەدەستوورەکەدا کەدەڵێت دوولەسەر سێی سێ پارێزگا ئەگەر قبوڵی بەندێکیان نەکرد لەدەستوورەکەدا، ئەوا دەستوورەکە هەڵدەوەشێتەوە، ئێستا ئەم ئەگەرە یەکێکە لەئەگەرەکان ئەگەر بێتوو لەدوای هەڵبژاردن، دەستوور دابنرێت پێویستە ئەم بەندە تەئکیدی لەسەر بکرێتەوەو دوای ئەوەش بەدڵنیاییەوە ڕێگاچارەی تر دێتە پێشەوە.

چاودێر: مامۆستا پشکۆ، سەرکردایەتی کوردی چی بکات لەوە زیاتر، بەندێکی لەدەستووری عێراقیدا دەبێت بەتەوافق بێت، کەتۆ دەڵێی بەتەوافق بێت واتا زۆرینەو کەمینە قیمەتی نامێنێت، ئەم لەدەستووری هیچ وڵاتێکی دنیا میللەتە ژێردەستەکان نەیانتوانیوە لەم سەرکەوتنە بەدەست بهێنێت، ئێستا کورد ڤیتۆی مسۆگەر کردووە، دەستکەوتی یاسایی لەڤیتۆ گەورەتر هەیە لەدنیادا بەدی بێت، کە تۆ دەڵێی کەمتەرخەم بووەو ئیشەکانی وەکو پێویست نەکردووە، سەبارەت بەکەرکوکیش مادەی (٥٨) کەمەسەلەی ناردنەوەی هاوردەکان زۆر بەڕوونی باسکراوە، بەقەرەبوکردنەوەشەوە، بۆ کوردو گەڕانەوەی سەرکردایەتی کوردی لەمە زیاتر چی بکات؟ هەر ئەوە ماوە بڵێ دەوڵەت دائەمەزرێنم..

م. پشکۆ : لەبەینی دەوڵەت دامەزراندن و ئەوەی چی بکات سەرکردایەتی کوردی زۆر شتی تر هەیە بیکات، یەکێک لەو خاڵە گرنگانەی کەسەرنجی ئێمە ڕادەکێشێ و دڵخۆشکەرە لەئاییندەدا و لەئەنجومەنی نیشتمانی عێراق و داهاتوودا، ئەو مەبدەئی تەوافقەیە کەکاری لەسەر بکرێت، ئەم مەبدەئی توافقە ڕاستە لەسەر زۆرینەوکەمینە نەوەستاوە، بەڵام لەسەر شتی تر وەستاوە کە پەیوەندی بەهێزو بەیەکگرتوویی خەڵکی کوردو یەک گوتاری سیاسییەوە هەیە دەکرێت لەئێستاوە بۆ ئەوکاتە، پێم وابێت جەنابت باسی مەسەلەی ئاسایی کردنەوەی بارودۆخی کەرکوک و ئەو ناوچانەی تا ئێستا لەبن دەستی دەوڵەتی عێراق. ئەوە دەبینین کە ئەو ماوەیە خەریکە تەواو دەبێ و من پێم وانییە لەو ماوەیەدا بتوانین ئەو کارە بکەین، دەکرێ سەرکردایەتی کورد هەم بۆ ئێستاو هەم بۆ ئاینده زۆر میتۆدو میکانیزم هەیە بۆ ئەو هەل‌ومەرجەی ئێستا بەکاربهێنرێ بۆئەوەی ئەوانە ببێتە پاڵپشتی هەر بڕیارێک کەدەکرێ بەتەوافق

لەئەنجومەنی نیشتمانیدا وەربگیرێت و ڕەنگە زۆر بەئاسانی نەگەنە توافق، لەو لیستەی کورد دەچنە هەڵبژاردنەوە، یەک لیستە، بەڵام لەوە گرنگتر ئەوەیە، یەک گرووپیش بێت و وەیەک مەسئولی هەبێت، واتا وا نەبێت کەدوو گرووپ و دوو مەسئولی هەبێت، ئەمە یەکێکە لەو مەسەلە گرنگانەی کە دەتوانرێ دەنگی کوردی یەک بخات بۆ پاڵپشتی هەندێک لەگرووپی کوردی دەکرێ لێرە کارتی فشاری جەماوەری بەکاربهێنرێ، کارتی بزوتنەوەی ڕیفراندۆم کەدەکرێ بەجۆرێک لەجۆرەکان میکانیزمێکی بۆ بدۆزرێتەوە، کە ئەو میکانیزمە نەک لەخزمەتی ئەوەدا بێت کە ئەنجومەنی نیشتمانی عێراق و بڕیارەکانی ئەنجومەنی نیشتمانی دەرهەق بەعێراق پتەو بکات، مەبەستم ئەوەیە کە بەرەو ئەوەی بەرێت کە هەمیشە دەنگێکی هەیە کەداواکەری جدیە، نەک هەر لەمەسەلەی فیدراڵیەتدا بەڵکو خەڵی کوردستان لەفیدراڵیزم زیاتری پێدەوێت، ئەو زوڵمە مێژووییەی کە لەکورد کراوە دەکرێ بەشێوازێکی تر چارەسەر بکرێ.

کاوە محەمەد: (یەکسەر وەڵام) بەڕاستی مەبەستم، مەسەلەی کورد یان ئەو کارتانەی لەدەستی کوردە تەنها قەتیسی نەکەین لەچوارچێوەی عێراقدا، ئێمە قسەمان لەسەر عێراقە، بەڵام لەبیری نەکەین، هۆکارە دەرەکیەکان ڕۆڵیان هەیە لەئێستاو لەداهاتوشدا، کورد لەناو هاوکێشە سیاسیەکاندا من ناڵێم لەم قۆناغەدا ئەو فاکتەرە گرنگ و کاریگەرو دەست ڕۆیشتوەیە کە دەتوانێت کاریگەری زۆر لەسەر هاوکێشە سیاسیەکان دابنێ، بەڵام ئەوە لەبیر نەکەین ئەمریکا سەدامی ڕووخاندووە، ئێستا کار لەسەر هەموو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەکات، خۆمان ئاگامان لێیە، پرۆژەی ڕۆژهەڵاتی گەورەی تەرح کردووە، کۆمەڵێک چاکسازی تیا کرا، بەڵام تێگەیشتنی گۆڕانکاری لەناوچەکە ئەگەر میکانیزمەکەشی جیاواز بێت، گۆڕانکاری لەناوچەکە لەبەردەستەو لەپێشمانە، بۆتە پێویستییەکی گرنگ بۆ سیاسەتی ئەمریکی، کورد لەناو ئەو هاوکێشەیەدا، دوو کارتی لەدەستەکەمن پێم وایە لەناوئەوکەسانەی کەبڕیاری

پشکۆ: خەڵکی کورد ئەوەی لەکوردستانی عێراقەوە ڕۆشتووە ڕاستیەکەی کەسیان خۆیان بەعێراقی نازانن، ئەو مەسەلەیە لای خەڵک سڕاوەتەوە، بۆ نمونە مەسەلەی هەڵبژارنی عێراق بۆ ئەوانە. با بڵێم لەبەر خاتری کوردو لەبەر خاتری ئەو وەزعە سیاسیە نەبێت، هۆشیاری و کارئاسانی زۆری بۆ نەکرێت کەسی ناچێت بۆ دەنگ دان، چونکە خەڵک خۆی بەعێراقی نازانێت و خۆ بەکوردستانی دەزانێ

سیاسی لەئەمریکا دروست دەکەن، ئەوانەی پێیان دەوترێ (سینک تانکس) ئیش لەسەر ئەوە دەکەن لەناوچەکە کۆمەڵێک هاوپەیمانیان هەبووە کەتوشی نائومێدییان کردوون، بۆ نمونە سعودیەو میسرو تورکیا سێ دەوڵەتی هاوپەیمانی گرنگی ئەمریکا بوون لەناوچەکە، سەیر دەکەین ئێستا زۆر لەبیرمەندە ئەمریکیەکان سعودیە بەسەرچاوەی تیرۆرو تیرۆریزم دەزانن، میسر بەسەرچاوەی

نەبێت، لەئایندەی دووردا ئەمریکا ئەوەی لەبەرچاو گرتووە کەکورد هێزێکە وە گەلێکە هی ئەوەیە لەگۆڕانکاریەکاندا پشتی پێ ببەسترێ و بتوانرێ لەدوا وێستگەدا ئەو قەوارەیەی هەبێت زیاتر ڕۆڵی خۆی ببینێ.

چاودێر: کاک کاوە دەرگای شتێکی تازەی کردەوە لەئەگەرەکاندا، کاک پشکۆ ئەگەر متابعەی سیاسەتی ئەمریکیت کردبێ لەپانزە ساڵی ڕابردوودا، ئەمریکا لەگەڵ دروستکردنی هیچ دەوڵەتێک نەبووە هەتا لەوڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ئەورپاشدا، خۆیان خۆیان دروستکردو ئەمریکاش ناچاربوو دوایان کەوت، هەتا

پشکۆ نەجمەدین

- ساڵی ١٩٥٣ لەهەڵەبجە لەدایک بووە.
- قۆناغی سەرەتایی ناوەندی، ئامادەیی لەهەڵەبجە تەواوکردووە
- دەرچووی کۆلیژی کشتوکاڵی زانکۆی سلێمانی ١٩٧٧-١٩٧٨
- لەساڵی ١٩٧٨ بووە بەپێشمەرگەو کادری کۆمەڵەو (ی.ن.ک) تا ساڵی ١٩٨٩.
- لەساڵی ١٩٨٩ تائێستا لە وڵاتی سوید دەژی.
- شاعیرو نووسەرو ڕۆژنامەنوس، لەئەوروپاو کوردستاندا.

بەرهەمەکانی:

٣ کۆمەڵە شیعر - دیوانە شیعرێک

٢ کتێب لەسەر لێکۆڵینەوەی ئەدەبی و سیاسی و دەیان وتارو لێکۆڵینەوەی سیاسی و کۆمەڵایەتی.

لەم دواییەشدا لەیوگوسلافیا لە (شاخی ڕەش) ئەمریکا لەسەرەتاوە هیچ قبوڵی نەکر ببێت بە دەوڵەت، چونکە زۆر بچوک بوو، ئێستاش وەکو پێویست وەک دەوڵەت دانی پیا نەنراوەو، دەوڵەتیشەو ئەمریکا مامەڵەی لەگەڵ دەکات و ناشهێڵێ کەس بچێتە سەریان، کەسربیەکان چونە سەریان بەرگری لێکردن، تۆ پێت وایە ئەمریکاو ڕۆژئاوا لەگەڵمان نییە بۆیە ناتوانین بڕیارێکی ئازایانە بدەین؟ یان خۆمان ترسێنراوین؟

م. **پشکۆ**: وەڵا ڕەنگە هەردووکیان بێت، پێم وا بێت کاک کاوە دەرگای باشی کردەوە، ئەمریکا خەونێکی هەیە، ئەو خەونەی ناوی لێنراوە پرۆژەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گەورە، کەمن پێم وایە کورد لێرەوە قوڵاییەکی ستراتیژی یەجگار باشی هەیە نابێت فەزڵی میللەتێک بەسەر میللەتێکی تردا بدەین، ئەو واقیعەی کە ئێمە تیایدا دەژین، ئەو فاکتەرانەی گرنگە بۆ دیموکراتیزەکردنی کۆمەڵگایەک لەکوردستاندا یەجگار زۆرە، وەک لەوەی لەعێراقدا هەبێت، یان لەسعودیە هەبێت، یا لەسوریا، بۆیە دەکرێت سەرکردایەتی سیاسی کوردی بەشێکی گەورەی هەوڵی بەو ئاقارەیا بڕوات، ڕاستە سیاسەت و بەرژەوەندی نێودەوڵەتان گرنگە لەدیاریکردنی چارەنوسی میللەتان و بەتایبەت میللەتی بچوک، هەڵبەتە ئێمە میللەتێکی بچوک نین و بچوک کراوینەتەوە، بەڵام میللەتێک لەڕووی ئابوریە قەوارەیەکی دیاریکراوی نەبێت و خودی میللەتەکەو هۆشیاری میللەتەکەو گوتاری سیاسی، هەوڵدان بۆ دروستکردنەوەی تاکی کورد بەو ئاقارەی کە دەکرێ، ئەو ترسە بڕەوێنرێتەوە ئیتر کە ئەوە نابێت کە بەسەر دوو سێ دەوڵەتدا دابەش کراوین، نابێت جارێکیتر

کۆمەڵێک شت هەیە کە دەبێت ئامادە بین قوربانی بۆ بدەین، بۆئەوەی بتوانین ئەوکارە بکەین، ئێوە دەزانن سیاسەتی نێودەوڵەتی وەک دە ساڵی پێش ئێستا نییە، لەبەرئەوە پێم وایە لەحاڵەتێکی وادا بێت، ئێستا کێشەی کورد کێشەیەکی نێودەوڵەتی بەرفراوانە، من لەسوید دەژیم زۆرجار هەندێ حیزب هەیە کە لەپەرلەماندا بەهێزن، کەدێ قسە دەکات هەرگیز باسی ئەوە ناکات فیدراڵی بۆ کورد دەڵێ مافی چارە نوس بۆ کورد، ئەمە جگە لەدەیان ڕێکخراوی ناەوڵەتی و دیموکراتی کەپشتگیری کورد دەکەن، ئێستا کاتی ئەوە بەسەرچووە ئەو گەلە کۆمەکیەی کەوڵاتانی دراوسێ لەسەر کورد دەیان کرد بەپێی بەرژەوەندی ئەمریکاو ئەوروپا لەناوچەکە جارێکیتر بیکەنەوە، ئەگەر سەیری تورکیا بکەین ئێستا خەریکە وردە وردە پاچی لێدەدرێ بۆئەوەی بنچینەکانی کەمالیزم لەڕووی یاساییەوە هەڵبوەشێنەوە، دەکرێ بۆ ئێرانیش ببێت و بۆ عێراقیش ببێت، لەبەرئەوە من پێم وایە ئەگەرەکان زۆر لاواز نین.

چاودێر: کاک کاوە ئەمە هەمووی ئەگەرە، هەمووی کێشەیە، چاک و خراپ لەبەرچاومانە هەڵبژاردن لەعێراقدا کۆسپەکان لەبەردەم ئەگەرەکانی کورد کەم دەکاتەوە، یان دەیئاڵۆزێنێ و سەرقاپ لەسەر ناکۆکیە باس نەکراوەکانی ئێستا هەڵدەگرێ و ئەتەقێتەوە؟

کاوە محەمەد: من پێم وایە کەدەچینە هەڵبژاردنی عێراقەوە، بەمەرج دەچینە هەڵبژاردنەکەوە، ڕەنگە ئەوە بەپێی هەندێ لەپرنسیپەکانی دیموکراسی باش نەکەوێتەوە، بەڵام کورد شتێکی هەیە، قەوارەیەکی تایبەتی خۆی هەیە، دەوڵەت نییە، بەڵام قەوارەیەکە کەتوانیویەتی لەساڵی (١٩٩١)ەوە بیپارێزی و گەشەی پێبداو دیموکراسی گەشە پێبدا، ئەو قەدەرەشی هەیە کە لەچوارچێوەی عێراقدا گەمەی سیاسی بکات ئەو مەرجانەی قبوڵ بکرێت و مافەکانی بچەسپێت، ئەگەر ئەوە نەکرێت مافی ئەوەی هەیە پاشەکشێ بکات، ئەو مەسەلەیەی هەڵبژاردنیش گۆچانێکی سیحری نییە کەپێمان وا بێت، ئیتر دەبێتە ئەو عێراقە خوازراوەی کەهەموومان دەمانەوێ یان کورد ئەوا پشتی لێدەکاتەوە، کەهیچ وا نییە هەڵبژاردن، قۆناغێکە کەواقیعی ئەمڕۆی عێراق ئەوەی خواستووە کەئەو هەڵبژاردنە بکرێت، کورد هیچ گرنتیەکی نییە پاش هەڵبژاردن ئەو مافانەی دەچەسپێت بەڵام شەڕەکەی بۆ دەکات و دەبێ خۆی ئامادە بکات لەهەمان کاتدا هەموو ئەگەرەکانی تریش، یان با بڵێین هەموو هێلکەکانی خۆی بخاتە سەبەتەی بەغداوە، یان سەبەتەی هەڵبژاردنەوە، دەبێ ئاگای لێبێت هێلکەی تری هەیە بیخاتە سەبەتەی تر.

چاودێر: کاک پشکۆ تۆ پێت وایە هەڵبژاردن و سەرەنجامەکانی کۆسپ و فشارەکانی ئێستای بەردەمی کورد کەم دەکاتەوە، یان ڕەنگە زیادی بکات و لێی بئاڵۆزێ و خراپتری بکات، پێت وایە کام ئەگەر لەم ئەگەرانە ڕاستە؟

م. **پشکۆ**: بەپێی واقیعیەتی ئەو هێزانەی بەشداری لەهەڵبژارندا دەکەن، ڕەنگە قەیرانەکە قوڵتر بکاتەوە، یاخود مەترسیەکان زیاتر بکات، ئەوەش سەرکردایەتی سیاسی کوردی بەئاقارێکی دیکە بەشێوەیەکی دیکە بەفاکتەرو هێزیتر، وەزعەکە بەرەو هەرکوێیەک بڕوات من بەڕەشبینی نایبینم، بەڵام پێم وایە قەیرانەکان قوڵتر دەبێتەوە، بەپێی ئەو هەلومەرجەی ئێستا لەعێراقدایە.

چاودێر: باشە کاک کاوە، قەیران قوڵتر دەبێتەوە، یان وەکو ئێستا دەبێت، مەسەلەیەکی گەورە لەبەردەم کورددا دەبێت، ئەویش مەسەلەی کەرکوک و خانەقینە، دۆخ وابێت وەڵامی دەوڵەتی عێراقمان بینی هیچی نەکرد بۆ ئاسایکردنەوەی دۆخی ئەو شارانە، خراپتر بێت ئێمە تێوە ئەگلێین بەکێشەیەکی ترەوە کە کێشە گەورەکەی ئێمە کەرکوک و خانەقینە ئەکەوێتە

پشکۆ: پێموایە گەر سەیری لایەنە زۆر چەپرەوەکانیان چ مەزهەبی و چ نەتەوەییەکانیشیان و هەتا لایەنە کراوەکانیان هەتا ئێستا لێکدانەوەیەکی زۆر ڕوونیان بۆ فیدراڵیەت نییە، هەر ئەوەیە کەکاوە وتی: کەمتەرخەمی بووە من پێشتر ئاماژەم پێدا، ئێمە دەمانتوانی لەوێ خال لەسەر پیتەکان دابنێین لەکۆنگرەی لەندەن و ئەوانی تر

شۆڤێنزمی عەرەبی لەقەڵەم دەدەن، تورکیاکەئەمریکا نەبوایە وەک پۆڕ دەخورا، لەسەر سنوری یەکێتی سۆڤیەتی لەسەردەمی جەنگی سارددا کەنەیدەتوانی سەربەخۆیی خۆی بەدسەت بهێنێ، کەچی لێنەگەڕا هێزەکانی ئەمریکا لەسنورەکانیەوە بێنە عێراقەوە، ئەمریکایەکانیان تەماتە باران و هێلکەباران کرد، تەماشا دەکەی گەر لەسەر ئاستی دەسەڵاتدارە سیاسیەکانیش ئەو هاوپەیمانێتییە مابێتەوە، بەڵام دانەبەزیوەتە ئاستە میللیەکەوە لەو وڵاتانەدا، بەڵام بۆ کورد دەبینین لەسەر ئاستی میللیش ئەگەر لەماوەیەکی کەمیشدا بێت، ئەو هاوپەیمانیەتیەی لەگەڵ ئەمریکا هەیەتی زۆر بە بەهێزی و دڵسۆزی ئیشی لەسەر دەکات، لەهەمان کاتدا ئەمریکا سوودمەندبوو لەڕۆڵی کورد لەعێراقدا ئێستاشی لەگەڵ بێت پێویستی پێی ماوە لەسەرجەم گۆڕانکاریەکانی ناوچەکەدا ڕۆڵی خۆی بگێڕێ، لەبەرئەوە من پێم وایە گەر لەئاییندەی نزیکیشدا

دەوڵەتێکمان هەبێت ئەگەر ئاوا بێت ڕەنگە لەداهاتوودا لەعێراقدا فیدراڵیەتمان هەبێت و لەکوردستانی ئێران فیدراڵیەتیەکمان هەبێت.

چاودێر: پێت وایە لەبەرامبەر عەرەبدا بتوانین دەوڵەت ڕابگەیەنین، کەعەرەب پێی باش نییە دەوڵەتی عەرەبی دیکە دروست بێت، پێی باش نییە تەتەرەکان کە خۆیان بەعەرەب دەزانن لەئایین و لەکلتوردا دەوڵەت دروست بکەن، ئەوا بیابانی ڕۆژئاوا کە لەبەینی مۆریتانیاو مەغریبدایە، لەخەیمەکاندان ناتوانن ببن بەدەوڵەت، عەرەب ناتوانێ کێشە عەرەبیەکانی خۆی چارە بکات، چۆن دەتوانێت کێشەکانی ئێمە لەناوخۆیدا قبوڵ بکات، چۆنی ئەبینی؟

م. **پشکۆ**: پێم وابێت لەحاڵەتی وادا ناکرێت بەتەواوەتی پشت بەوە ببەستین داخوا ئەوان ڕازی دەبن یان ڕازی نابن، پرۆژەیەکە دەچینە ناویەوەو دەستی پێدەکەین، جێبەجێکردنی هەرگوتارێکی سیاسی قوربانی خۆی دەوێت، قوربانی کوشت و کوشتارو ماڵ وێرانی نییە،

پەرێزی ڕووداوەکانەوە، ئەوکاتە ناتوانین تەرخان بین بۆ چارەسەری ئەوکێشەیە؟

کاوە محەمەد: مەسەلەی کەرکوک و خانەقین، مەسەلەی جەوهەری سیاسەتی ئەمڕۆی کورد پێکدەهێنێ، بەشێکی زۆری شەڕەکانی سەرکردایەتی کورد مەسەلەی یەکلایی کردنەوەی کەرکوک و خانەقینە، ئایا لەکاتی یەکێک لەو ئەگەرانەدا کەئەگەر بارودۆخەکە پاش هەڵبژاردن بئاڵۆزێت، کورد چۆن دەتوانێ مامەڵە بکات؟ پێم وایە کورد لەوکاتەشدا بەدڵنیایەوە پێویستی بەوە هەیە ئیش لەسەر فاکتەرە سیاسیە نێودەوڵەتیەکان بکات و، تەنانەت لەسەر بەڵگە نێودەوڵەتیەکان، یان بۆ نمونە دەتوانین بڵێین وەختی خۆی کە کوردستانی باشور کە بەعێراقەوە لکێنراوە بە بڕیاری (کۆمەڵەی گەلان) ئەوکاتەش کەئەو بڕیارە

بۆ ل(١٥)

خانەی چاپو بڵاوکردنەوەی "سورکامب" بڵاوکردنەوەی کتێبێک دەربارەی ژیانی "ئەرنست بلۆخ" ڕەتدەکاتەوە

ن/ حسونە المصاجی

و: ئاری محەمەد

خانەی چاپو بڵاوکردنەوەی "سور کامب"ی ئەڵمانی بەناوبانگ، بەهۆی ڕەتکردنەوەی چاپو بڵاوکردنەوەی کتێبێکەوە دەربارەی ژیانی فەیلەسووفی ئەڵمانی "ئەرنست بلۆخ"ی خاوەن کتێبی "پرنسیپەکانی ئومێد" کەلەسەدەی بیستەمدا بڵاوبۆتەوەو بەیەکێک لەبەرهەمە فەلسەفییە گرنگەکان گوزارشتی لێکراوە، ڕووبەڕووی هێرشێکی ڕەخنەیی فراوان بووەوە لەلایەن ئامرازە جیاوازەکانی ڕاگەیاندنەوە.

"ئەرتو مونستەر"ی بیرمەند کە فەلسەفەی لەزانکۆکانی فەرەنساداو لەکۆتایی شەستەکانی سەدەی ڕابردوودا، خوێندووەو تا هەنووکەش یەکەمین کەسە دەربارەی ژیانو فیکری "بلۆخ" کتێبێکی نووسیبێت،

کەپەیوەندییەکی پتەوی هەبووە لەگەڵ "بلۆخ" دابەتایبەتیش پاش ئەوەی ئەو شوێنەی بەجێهێشت کە جاران پێی دەوترا "ئەڵمانیای ڕۆژهەڵات" وەک نارەزایەتییەک لەبەرامبەر سیاسەتی ڕژێمی شیوعیەیکان کە لەرابردوودا هەریەک لە "هیگڵو هۆڵدەرلینو شبلێنگەر" تێیدا قوتابی بوون، کتێبەکەی "ئەرنۆ مونستەر" بەزمانی فەرەنسیو لەساڵی ٢٠٠١دا لەژێر ناونیشانی "یۆتۆبیای بەرجەستە لای ئەرنتس بلۆخ" بڵاوبووەوە، لەناو ئەم پەشێویەدا "سگیفیرد - ئۆنسالد" بەنیگەرانییەوە ڕایگەیاند خانەی "سورکامب" ئامادەیی تێدایە کتێبی ناوبراو پاش وەرگێڕانی بۆ زمانی ئەڵمانی بڵاوبکاتەوە، لەکۆتاییەکانی ساڵی ٢٠٠٢دا "ئەرنۆ مونستەر" دەست نووسی کتێبەکەی دایە دەست ئەوانەی کە لەخانەی ناوبراودا سەرگەرمی چاپو بڵاوکردنەوەن، دوای ئەوەی کەپێشەکیەکی تایبەتی بۆ خوێنەرانی ئەڵمانی بۆ کتێبی ناوبراو نووسی، لەماوەی مانگی ئایاری ڕابردوودا، ڕۆژنامەی "دیفاڵت"ی موحافیزکار بەبڵاوبوونەوەی کتێبەکە بەزمانی ئەڵمانی کۆمەڵێ وتاری بڵاوکردەوە. کە لەو وتارانەدا تەمجیدی کتێبەکە دەکاتو بەو شێوازەش وەسفی دەکات، کە ئەم کتێبە دۆکۆمێنتێکی گرنگە بۆ ناسینی لایەنە شاراوەکانی ژیانو بیرکردنەوەی "ئەرنست بلۆخ" هەفتەیەک پاش ئەمە "ئەرنۆ مونستەر" نامەیەکی لەخانەی "سور کامب" وە بەدەست دەگات، کەلەو نامەیەدا داوای گۆڕانکاری دەکرێت لەکتێبەکەدا، هەروەها داوای ئەوەشی لێدەکرێت کە "ئەرنست بلۆخ" وەک فەیلەسوفێک لەچوارچێوەی مێژوویەکی دیاریکراودا بخاتەڕوو، نەک وەک بلیمەتێکو بۆچوونێکی مەزنو تیۆرستێکی مارکسی چاک، دەستبەجێ "ئەرنۆ مونستەر" داواکارییەکانی خانەی "سور کامب"ی ڕەتکردەوەو گوتی: "چۆن دەبێت من ئەرنست بلۆخ بەدابڕاوی لەئیلتیزامە سیاسییەکانیو هەروەها فیکری مارکسیەتیش بخەمەڕوو، ئەمە بەڕەهایی شتێکی ناعەقڵانییە "پتر لەمەش گوتی:" لەو باوەڕەدام ڕەتکردنەوەی کتێبەکەم لەلایەن سور کامیەوە لەبنەڕەتدا دەگەڕێتەوە بۆ ئاڕاستە ڕاستڕەوە تازەکانی، کە لەتێڕوانینی مندا کۆمەڵێ ئاڕاستەو ڕووی زۆر مەترسیدارن، چونکە ئاوابوونی فیکری مارکسی ئەڵمانی دەوێتو لەسەدەی بیستەمدا بوونی ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە ئەرێدەکاتەوە "خانەی" سور کامب"یش بەتوندی وەڵامی ئەم لێدوانانەی "ئەرنۆ مونستەر"ی دایەوە وەک بێحورمەتی نواندنێکو تاوانبارکردنی ڕێڕەوو ئاڕاستەکانی خانەیەکی فیکریو فەلسەفی گوزارشتی لێکردن.

هەروەها کوڕەکەی "ئەرنست بلۆخ" کە تەمەنی ٦٦ ساڵەو لەزانکۆی بەرلین زانستی فیزیا دەڵێتەوە، وەک پشتگیریکەرێکی خانەی "سورکامب" ئەرنۆ مونستەر بەوە تاوانبار دەکات لەو کتێبەدا کۆمەڵێ هەڵەی زەقی دەرهەق بەباوکی ئەنجامداوە، پاشان بەساختەییو زیادەڕۆیی تاوانباری دەکاتو دەڵێت: "ئەرنۆ مونستەر لەبەر ڕۆشنایی ساڵانی شەستی سەدەی ڕابردوودا لەباوکی ڕوانیوە، وەک ئەوەی پاش ئەو ساڵانە هیچ شتێک ڕووی نەدابێ، وە هەڵەی مەزن کە (ئەرنۆ مونستەر) ئەنجامی دابێ ئەوەیە کە ئەو پەیامبەرێکە توانای پێشبینی کردنی دوارۆژو ئایندەی هەیە) جگە لەم کتێبە خانەی (سور کامب) کتێبەکەی نوسەری (بەریتانی -کەنەدی تاد هۆندش)ی ڕەتکردۆتەوە کەناونیشانەکەی (پاش ئیرهاب - بەیاننامە)یە کە لەم کتێبەدا نوسەر بەتوندی پرۆسەکانی ١١ی ئەیلول تاوانبار کردووە.■

×سەرچاوە: ڕۆژنامەی الشرق الاوسط ژمارە: ٩٠٦٤٠ی ٢٠٠٣/٩/٢٢

فەلسفەو هزری نەتەوایەتی

نوسینی: عبدالکریم کەرکوکی

فەلسەفە بریتییە لەبەرزکردنەوەی هۆشو عەقڵی مرۆڤ، بۆ تێپەڕاندنو دوورکەوتنەوە لەعەقڵو هۆشی ئاسایی باو، لەگەڵ ئەوەشدا ناکرێ بەیەک تێڕوانینی فەلسەفیانە پێناسەیەک بۆ فەلسەفە دابنێین لەبەرئەوەی چەندین ماناو پێناسەی تری هەیە کە بەهۆی جۆراوجۆری هزری فەلسەفییەوە ماناکەی پێ بەخشراوە، فەلسەفە جۆرێکە لەبیرکردنەوە کەتێڕوانینی هزری نوێ لەئامێز دەگرێ، مێژووی فەلسەفە لەتەواوکەری یەکتری پێک نەهاتوون بەڵکو لەمێژووی هونەر دەکا، نەتەوەی کوردیش لەگشت نەتەوەیەکی تری سەر ئەم گۆی زەویە پێویستی زیاتری بەهزری فەلسەفیو ڕاستی زانستی هەیە، لەبەرئەوەی زانست ئەو چەکە بەهێزەیە بۆ بەرگری لەمانو بوونی نەتەوەو مرۆڤ دایە.

لێرەدا بۆ سود وەرگرتنو زیاتر شارەزابوون لەباسەکەمان ئاماژە بەچەند نمونەیەک دەدەین، فەیلەسوفی یۆنانی "ئەفلاتون" دەڵێ: "ڕووکردنە فەلسەفە فێری ئەوەمان دەکات کەچۆن بژینو وەک چۆن فێری ئەوەشمان دەکات کەچۆن بمرین" ئایا ئێستا کاتی ئەوە نەهاتووە "هزری نەتەوایەتی" ئەو گوتەیەی "ئەفلاتون" بێنینە دی کەوا زیاتر لە "٢٥٠٠" ساڵی بەسەردا تێپەڕیوە، تاکو بتوانێت لەواقعێکی کردەییدا بەرجەستەی بکاتو لەناو میللەتی کورددا ئەوە ڕابگەیەنێ کەچۆن چۆنیو بۆ چ ئامانجێک ئەژین؟! ئەگەر مردین چۆنو لەپێناوی چ پەیامێکدا ئەمرین کە لەسەر بنچینەو بنەڕەتی ئەو مردنە ژیانێکی سەربەستانەی بێ چەوسانەوەو کۆتو پێوەند بنیات بنرێت.

فەیلەسوفی ئەڵمانی "نیچە" (١٨٤٤-١٩٠٠) گوتی: "لەسەر درەختی ئایندە ژیاین، هەڵۆکان بەدەنوکیان خواردن بۆ ئێمەی یەککگرتوو دێنن" کەوابێ فەلسەفە بەرچاوخستنی ڕابردوو نییە، وەکو چۆن گوزارشت کردنیش نییە لەڕاستیەکی ساتەوەختیو سەرپێیی، بەڵکو گەشتێکە بەرەو داهاتوو و ئایندە تاکو ئادەمیزاد زیرەکانەترو بەشێوەیەکی چاکتر لەوەی هەیە بژێت بەڵام ئەو فەلسەفەیە چییە کە بۆ ئایندە دادەمەزرێ؟ لەباتی ئەوەی لەناو تەڵەوداوی ئەو هەموو پێناسانەی بۆ فەلسەفە کراوە ون ببین کەتەواو بوونی بۆ نییە، پێویستە لەسەرمان ڕووبکەینە پەیامی فەلسەفە واتە بەرەو پیری وەزیفەی فەلسەفە بچین.. بۆئەوەی لەو پەیامە تێبگەین، لێرەدا بۆ چڕوپڕی باسەکەمان هەندێ نمونە دەهێنینەوە: دایکێک بەمناڵەکەی دەڵێ ئەگەر کۆششت کردو هیلاکو ماندوو بوویتو لەتاقیکردنەوەکانتا سەرکەوتوو بوویت، ئەوە کاتژمێرێکت بۆ دەکڕم، زانایانی پەروەردە وای دەبینین کە یەکێک لەهۆیە هاندەرەکانی سەرکەوتن ئەوەیە کۆشش بەپاداشت ببەستنەوە، هەرچی فەیلەسوفەکانن ئەوان جیهان بینێکی قوڵتریان هەیە لەدەستەی یەکەمولەوەشدا پێیان وایەکە دایکەکە پەروەردەکردنی مناڵەکەی لەسەر بنچینەی سودو قازانجی هەردوولا دادەمەزرێنێ، چونکە لەجیاتی ئەوەی هەوڵ بدات توانای مناڵەکە پەرە پێبدات لەپێناوی زاتی خۆی، تاکو ببێتە ئادەمیزادێکی خاوەن بەرهەم دوور لەدەسخەڕۆکردنی بەپاداشتە ماددیەکان، فێری ئەوەی دەکات هەر لەمنداڵییەوە سودو قازانج بکاتە پێوەرێک بۆ سەرکەوتنی خۆی، بەڵام وەکو دەبینین پاداشتەکەش پاداشتێکی ماددیە کەواتە فەلسەفە شتێک لەپشت دیاردەکەوە دەنوێنێ، چونکە هێشتا لەناو قوڵایی ئەو دیاردەیە دایە، بۆیە فەلسەفە تەنیا ئەو بوونەی هەیە کە ئەرک و وەزیفەی خۆی تێدا دەبینێ.

فەلسەفە بەرچاوخستنی ڕابردوو نییە، وەکو چۆن گوزارشت کردنیش نییە لەڕاستیەکی ساتەوەختیو سەرپێیی، بەڵکو گەشتێکە بەرەو داهاتوو و ئایندە

ئەوەی جێگای سەرنجە نەتەوەی کورد نەیتوانیوە بەتێڕوانینی فەلسەفیانە گۆڕانکاری لەئاستی هوشیاری سیاسیو ڕەوتی هزرو رۆشنبیری خەباتی نەتەوەکەیدا باڵا دەست بێ کە خەونی دامەزراندنی دەوڵەتو زیندووکردنەوەی ناسنامەی نەتەوایەتیو تێڕوانینی نوێ بۆ داهاتووی نەتەوەکەی بخاتەگەڕ، چونکە عەقڵی سیاسی کورد لەئاستی باڵای کورد نەبووە، ئەنجامی ئەوەی کەهزری نەتەوایەتی لەسەر بنەمایەکی فەلسەفیو زانسی بۆ نەتەوەی کورد دامەزراوەو بۆتە هۆی ئەوەی کەپچڕپچڕی نامۆییو چەوسانەوەو کۆیلەیی بەباڵای نەتەوەکەی دابڕاوەولەهەموو مافێکی نەتەوایەتی بێ بەش بووە، هەرچەند خاوەنی هەموو بوونێکی نەتەوایەتییە، هەروەها دەرکەوتنی بیری ڕۆژئاوایی مارکسیزمو کۆمۆنیزم لەلایەک و لەڕۆژهەڵاتیش بەهۆی ژیانەوەی تەوژمە دینییەکانەوە، خەریکە بیری نەتەوایەتی دەبێتە بیرێکی نامۆو خەڵکی کورد فەرامۆشی دەکات، بۆیە لەبەر لاواز هزری نەتەوایەتی هەمیشە کورد قەدەری خۆی داوەتە دەستی بێگانەو لاوازی کەسایەتی هەڵکەوتووی نەتەوەکەی بۆ درێژەدان بەخەباتو بەرگری لەبوونو مانیان، بۆیە ئەوانەی لەسەرکردایەتی کورددا گرەوی مێژووی نەتەوەکەی لەئەستۆ بووە، لەئاستی خەباتی نەتەوایەتیان دا دوور بین نەبوون بۆ دیاریکردنی نەخشەی چارەنوسی نەتەوەکەیان.

گەر بێتو بەراورد لەگەڵ سەرکردەکانی گەلانی جیهانی بکەین دەبینین کاتێک لەمێژووی سیاسی گەلان ورد دەبینەوە ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە کە سەرکردەکان ڕۆڵێکی گەورەو گرنگیان گێڕاوە بۆ دروست بوونی دەوڵەت بەڕادەیەک هەندێک جار دەوڵەت دروست نەدەبوو گەر ئەو سەرکردانە ئامادەبوونیان نەبوایە، چونکە توانیویانە سنوری مێژووی کۆن ببەزێننو مێژوویەکی تازە بەرهەم بهێنن وەک بوونی کافور لەئیتالیاداو بسمارک لەئەڵمانیاو.. هتد، چەندان نمونەی زیندووی ئەم دۆخەن کەبتوانن هزری نەتەوایەتی وەک فەلسەفەیەک بەکاربهێننو دواجار بەرەو دامەزراندنی دەوڵەت بچن، لێرەدا ئەو نهێنییەمان بۆ ئاشکرا دەبێ کەپێویستە نەتەوەی کورد بۆ داڕشتنی هزری نەتەوایەتی پەنا بەرێتە بەر هزرێکی فەلسەفی کەدەقاودەق ئازارو خەمو چارەنووسی خۆی تیا بدۆزێتەوە■

ڕەگەزی مێو داخراوی کۆمەڵگا

محەمەد ڕەزا

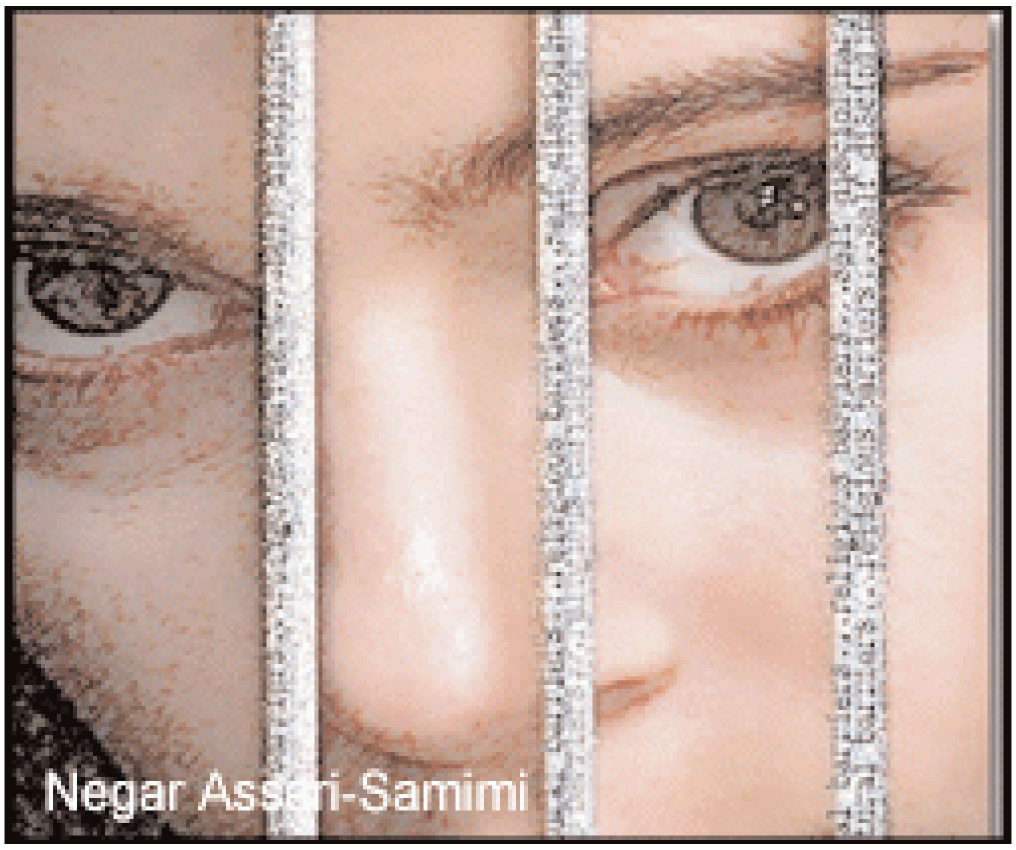

کۆمەڵگای کوردەواریمان، تا ئێستاش لەزۆر ڕووەوە هەر بەداخراوی ماوەتەوەو، ئەگەرچی زۆرینەی خەڵکانی گوندەکانی ئەم کوردستانە لەدوای سەرهەڵدانی ڕاپەڕینەوە بەلێشاو داخزاونەتە ناو شارەکانەوە، دەبوو هەر نەبێت زیاتر لەجاران مێشک کراوانەتر مامەڵەیان لەگەڵ ڕەگەزی مێینەدا بکردایەو، هەروەک چۆن بۆ خۆیان هەرکارو.. پیشەیەک حەڵاڵە ئەنجامی بدەن، ئاوەهاش مامەڵەیان لەگەڵ خودی ڕەگەزی بەرامبەریاندا بکردایە، نەک هەموو کارێک بۆ خۆیان حەڵاڵ بێتوبۆ ڕەگەزی مێ حەرام بێت، وەک دەبینرێت تاکوو ئێستاش ئەو مامەڵەکردنە بەزەقی بەدیدەکرێتو وەک دیاردەیەکی بێبنەماو ناشایستە لەناو کۆمەڵگای کوردەواریماندا ڕەنگدانەوەی خۆی هەیە، ئەمە لەلایەکو لەلایەکی تریشەوە بەگشتی ئەو سانسۆرو چاودێری کردنە پڕ لەغەریزەیەی لەهەموو شوێنەکاندا بەرامبەر بەو ڕەگەزە ئەنجام دەدرێت وای کردووە کچانو ژنان لەشارستانیشدا لەهەر کارێکدا کە ئەنجامی دەدەن بە ترسەوە هەنگاوی بۆ بنێنو تێر مەغزای خۆیان سودی لێ نەبینن، ئیدی هەر لە لەبەرکردنی کاڵاوە تا دەگاتە بوون بەفەرمانبەرو چونە ناو بازاڕو کۆڕو کۆمەڵو زانکۆو خوێندنگا.. هتد، ئەگەرچی سەرهەڵدانی شارستانی زیاتر لەدوای ڕاپەڕینەوە هاوسەنگیەکی بۆ ڕەگەزی مێینە لەشارەکاندا فەراهەمتر کردووە، بەڵام وەک باسمانکرد هەر (تحفظ) دەکرێت، چونکە لەسەرەتاوە ئاستی هۆشیاری کۆمەڵگاکەمان لەئاستێکدا نەبووە لەو ڕووەوە ڕەگەزی مێی تیا سەربەست بووبێت، زیاتر هۆکارەکەشی گەڕاندنەوە بووە بۆ عەشایەرگەریو پابەندبوون بەئاینەوە، کە لەبنەڕەتدا کۆمەڵگای ئێمە بەو شێوە داخراوە لەسەری ڕاهاتوون، تەنانەت لەعێراقدا بەگشتی لەناوچەیەکەوە بۆ ناوچەیەکو لەشارێکەوە بۆشارێکی ترئەونەریتە جیاوازی هەیەو، لەخواروو ناوەڕاستی عێراقیش کچێکی گوندنشینی عەشیرەتەکانی عەرەب لەگەڵ کچێکی شارێکی وەک بەغدایان بەسرا جۆری مامەڵەکردنو سەربەستیان جیاوازترە، ئەو مامەڵەکردنەش بۆ هەمان هۆ دەگەڕێتەوە کەئاماژەمان پێدا، هەربۆیە بەسەربردنی ژیانی کچێکی لوبنانی یان سوری یان میسری لەگەڵ کچێک کە لەعێراقدا ژیان دەگوزەرێنی جیاوازییەکی بەرچاو لەهەموو ڕوویەکەوە بەخۆوە دەبینێتو تاسەر ئێسقان جیاواز دەژین، ئەوەی کەزۆر دڵخۆشکەریشە لەکوردستانی ئازادی دوای ڕاپەڕین کەسەری هەڵداوئەوتەلیسمەی پساندکەڕەگەزی مێی تیادا قەتیس کردبوو دامەزراندنی چەندان کچی شۆخو شەنگی ئەم گەلەیە بەکارمەند لەدەزگایەکی حکومی وەک بەڕێوەبەرێتی پۆلیسی هاتوچۆی سلێمانی، کەڕۆژانە بە بەرچاوی هەموانەوە هاوشێوەی براکانیان لەسەر فولکەو شەقامو شوێنە گشتییەکاندا چەقیان بەستووەو بۆ سەلامەتی گیانی هاووڵاتیان ڕێنماییەکانی هاتووچۆ جێبەجێ دەکەنو کەسوکاری سەربەرزییان لێبڕاوانەو نیشتمانپەروەرانە هاندەریان بوون بۆ جێبەجێکردنی ئەو ئەرکە مێژوویەو نیشتمانپەروەرییە، لەلایەک هاوچەرخی و شارستانی ئەم گەلە نیشانی هاوپەیمانان دەدات کەئێستا بەژمارەیەکی زۆرو بەرچاو لەناوماندان، لەلایەکی تریشەوە پساندنی تەلیسمی کەلەپچەکردنی ئەو ڕەگەزەیە لەلایەن هەندێک کەسەوە کەئاستی هۆشیارییان داخراوەو ماوەیەتی شارستانی هاوچەرخ لەدڵو دەرونو مێشکیاندا بچەسپێت، ئێمە بەناوی ڕۆژنامەکەمانەوە.. سوپاسی زۆری هاوکارییو هاندانی کەسوکاری ئەوکارمەندە کچانەی هاتوچۆو سەرجەم ئەوانەی تریش دەکەین کە لەدامو دەزگاکاندا شانبەشانی براکانیان خزمەت بەگەلەکەیان دەگەیەنن، هەروەها سوپاسی زۆری بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی هاتوچۆش دەکەین کەتوانیویانە بەهەولوماندووبوونی زۆر ئەو کچە کارمەندە قەشەنگو دڵسۆزانە پێ بگەیەننو پەیامی یاسای هاتوچۆ بە بەرگی خۆیەوە پێشکەش بە هاوڵاتیانی شارە خۆشەویستەکەمان بکەن، هیواش دەخوازم هەریەک لەئێمەی کورد هاندەر بین کچەکانمان خوشکەکانمان وا ڕابهێنینو هانیان بدەین کە لەو شوێنە گرنگانەدا خزمەتی زۆر بەگەلو نیشتمانەکەیان بگەیەننو گوشاریان نەخەینە سەر، چونکە ئەمڕۆ جیهان لەپێشکەوتندایەو ئێمەش با لەو پێشکەوتنە بێ بەش نەبین بەڕای من بەندکردنی ئەو ڕەگەزە ئاکامەکەی خراپ دەشکێتەوە.■

تراژیدیای پەیوەندییە سۆزدارییەکان لەفیلمی (لۆلیتا)دا...

دلێر محەمەد

ئاشکرایە سیناریۆی فیلمی (لۆلیتا) لەرۆمانە بەناوبانگەکەی نوسەری بەرەچەڵەک ڕووسی (فلادیمێر نابۆکۆن)ەوە وەرگیراوە، پاشان لەلایەن (ئەدریان لاین)ی دەرهێنەرەوە، لەشێوازی فیلمێکی تراژیدیدا خراوەتەسەر شاشەی سینەما.
لەفیلمەکەدا هەریەک لە (جێرمی ئایرۆنس/همبرت همبرت)و کچە ئەکتەری لاو (دۆفیسکۆ سیۆن/لۆلیتا)وهەروەها خاتوو(میلانی گریفیس/شارلۆت هاین) ڕۆڵی سەرەکی دەبینن.
هەر لەسەرەتای فیلمەکەدا دەرهێنەر ڕاستەوخۆ چاوی بینەر، ئاشنای دوا دیمەنی تراژیدی بەرهەمەکەی دەکات، کە تیایدا بینەر هەست بەهارمۆنییەتێکی تراژیدی دەکات لەنێوان وێنەو مۆزیکدا، لەو کاتەدا چاوی کامێرا ڕاستەوخۆ دەچێتەسەر ڕوخساری تێکشاوو نائومێدی (همبرت همبرت)ی پاڵەوانی سەرەکی فیلمەکە، کەنائومێدانەو خەمبارانە بەسەر جادەیەکی چۆڵی دەرەوەی شاردا ئۆتومبیلەکەی لێدەخوڕێ بەنەغمەیەکی تراژیدیو بەهاوبەشی لەگەڵ فلاشباکدا تەواوی ڕووداوەکانی فیلمەکەمان بۆ دەگێڕێتەوە. پاش تێپەربوونی چەند خولەکێک بەسەر دەستپێکردنی فیلمەکەدا لەرێگای فلاشباکو گێرانەوەوە، بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە (همبرت همبرت)ی تەمەن چل ساڵ، لەرابردوودا و لەتەمەنی چواردە ساڵیداو لەشاری (کان)و لە فەرەنسا دووچاری خۆشەویستی کچێکی هاوتەمەنی خۆی بووەتەوە، کەئەم عەشقو خۆشەویستییە چەند مانگێکی کەم درێژە دەکێشێو بەهۆی مەرگی کچەکەوە بەنەخۆشی گرانەتا ئەم خۆشەویستییە بەئاکام ناگات. ئەم دیمەنە تراژیدییەی فیلمەکە کەلەرێگای فلاشباکەوە پێی ئاشنا دەبین سەرەتا وەک ڕووداوێکی پەراوێزخراوی فیلمەکە دەردەکەوێت، کەچی پاش بینینی فیلمەکە کەبینەر هەست بەوە دەکات کەتەونی هەموو ڕوداوەکانی دواتری فیلمەکە، کەوا دەردەکەون ڕوداوی سەرەکی فیلمەکە بن، لەسەر ئەم ڕوداوە پەراوێزخراوە چنراون.
بەتێگەیشتنێکی تر هەموو ئەو ڕوداوانەی کەلە فیلمەکەی (ئەدریان لاین)دا، وەک ڕوداوی (سەنتەر) خراونەتەروو، لەراستیدا هیچ نین جگەلە درێژکراوەی ئەم ڕوداوە (پەراوێز) خراوەی کەلەرێگای فلاشباکەوە، لەفیلمەکەدا خراوەتەروو.
چونکە ئەم ڕووداوە تراژیدییە، (همبرت همبرت)ی کاراکتەری سەرەکی فیلمەکە توشی گرێیەکی دەروونیو نەخۆشیەکی ناوەکی و رۆحی دەکات لەبەرامبەر پەیوەندییە سۆزدارییەکان. کەتا ئەو چرکە ساتەی لەتەمەنی چل ساڵیدا فەرەنسا بەجێدەهێڵێتو بەمەبەستی ووتنەوەی وانەی ئەدەبی فەرەنسی ڕوودەکاتە ئەمریکاو بگرە تاکۆتایی فیلمەکەش ئەو حاڵەتە دەروونییە دژوارە، کەبەرەنجامی یەکەمین پەیوەندی سۆزداری ئەوە لەفەرەنسا، لەپاڵەوانی سەرەکی فیلمەکە نابێتەوە.
بەدەربرینێکی تر (همبرت همبرت) لەسەرەتای نیشتەجێ بوونییەوە لە (ئەمریکا)، دەخوازێت پشکۆی بەخۆڵەمێش بووی یەکەمین خۆشەویستی لەدەستچووی خۆی لەئەمریکاو لەرێگای بینینی ئەو کچە ڕەفتار دژوارەوە کەناوی (لۆلیتا)یە سەرلەنوێ بگەشێنێتەوە، کەدواتر لەپێناوی خۆشەویستی ئەم کچە هەرزەو دوانزە ساڵەدا (شارلۆت هایز)ی دایکی بەناچاری دەکاتە هاوسەری خۆی.
لەلایەکی ترەوە لەگەڵ بەرەوپێشچوونی فیلمەکەدا بینەر پەی بەتوانای دەرهێنەرو کاری نواندنو هەتا مۆسیقاو سیناریۆی فیلمەکەش دەبات، کەچۆن توانیویانە تێکرا ستراکتۆرێکی هارمۆنی دروست بکەن بۆئەوەی بەئەندازەیەکی سەرنج راکێشو وروژێنەر لەرێگای سەرجەم ڕوداوەکانی ئەم فیلمەوە گوزارشت لەو پەیوەندییە سۆزداریو سێکسییە ئاڵۆزو ساختانە بکەن کەلەنێوان (شارلۆت هایز)ی دایکو (لۆلیتا)ی کچدا، لەگەڵ (همبرت همبرت)ی کاراکتەری سەرەکی فیلمەکەدا هەن کەجۆرێک لەناچاریو جەبری (هەڵبژاردن) نەک ئازادی هەڵبژاردن سەپاندبێتی بەسەر ئەم کارەکتەرەدا. چونکە لەم فیلمەدا هیچ شتێک بریار لەسەر نیشتەجێبونی (همبرت همبرت) نادات لەماڵەکەی (شارلۆت هایز)ی بێوەژندا، جگەلە عەشقو خۆشەویستی جەبر ئاسای ئەم کاراکتەرە نەبێت بۆ (لۆلیتا) لەیەکەمین ساتەوەختی بینینو بەراوردکردنیدا بەو کچەی کەلە ڕابردوودا خۆشەویستیەکەی لەدەست دا. بەمانایەکی تر (همبرت همبرت) وەک چۆن ناچارە لەپێناو زیندووکردنەوەی یەکەمین خۆشەویستی خۆیدا کەسەراپای بیرکردنەوەو ژیانی داگیرکردووە، عاشقی کچە هەرزەیەکی جوانی وەک (لۆلیتا) بێت، بەهەمان ئەندازە بەڵکو زیاتریش ناچارە بەهەمان شێوە ببێتە هاوسەری (شارلۆت هایز)ی دایکی (لۆلیتا)، ئەگینا لەو ماڵەدا جێگای نابێتەوە، کەکچە هەرزەیەکی جوانی وەک (لۆلیتا)ی تێدایەو، ئومێدی ئەوەی لێدەکرێت ئەو عەشقە سەرەتاییەی ئەو زیندوو بکاتەوە، عەشقێک کەوەک بەردەکەی (سیزیف) ساڵانێکە مەحکوم کراوە بەهەڵگرتنی .. دەکرێ لەرەهەندێکی زۆر قوڵدا بینەری جدی فیلمەکەی (ئەدریان لاین) هەست بەوە بکات، کەچیرۆکی خۆشەویستی، یاخود مەسەلە سۆزداریو سێکسییەکان لەفیلمی (لۆلیتا)دا بەو شێوەیە خراوەتە ڕوو کەلە میتۆلۆژیاو ئەفسانەی یۆنانیدا هاتووە، کەبەپێی ئەفسانە یۆنانییە کۆنەکە لەرابردوویەکی دوورو لەسەرەتای دروستبوونی مرۆڤدا، هەردوو ڕەگەزەکە (نێرو مێ) لەناو یەک جەستەدا ژیاونو بەپێی تێپەربوونی زەمەن لەیەکدی بوونەتەوەو، هەر هەوڵدانێکیش لەئێستادا کەمرۆڤ دەیدات بۆ دروستکردنی پەیوەندییە سۆزداریو سێکسییەکان، هیچ نییە جگەلە هەوڵدانێکی ناچاریانەی مرۆڤ (هەردوو ڕەگەزەکە) نەبێت بۆ گێرانەوەی وێنەیەکی لێکچووی ئەو پەیوەندییە دروستە نەبێت، کەلە ئەفسانە یۆنانییەکەدا هاتووە... چونکە لەگەڵ بەرەوپێشچوونی ڕوداوەکانی فیلمەکەدا (شارلۆت هایز) هەست بەوە دەکات، بەناچاری نەک بەویستی خۆی ڕازی بووە بەهاوسەرییەتی ئەو. ئەوەتا لەدیمەنێکی فیلمەکەدا ئەم حەقیقەتە بۆ (شارلۆت هایز) ڕوون دەبێتەوە، کاتێک لەو دیمەنەدا دەبینێت (همبرت همبرت) لەنوسینە چیرۆک ئامێزەکەیدا باس لەوە دەکات کەحەبی خەوی دەرخواردی ئەم داوە، پاشان ئەمی وەک (مانگایەکی نوستوی قەڵەو!) وەسف کردووە، دواجار لەحاڵەتێکی هەڵچوون ئامێزدا (شارلۆت هیز) داوا لە (همبرت همبرت) دەکات کەماڵەکەی چۆڵ بکاتو، بەپەلەش دەست بەنوسینی نامەیەک دەکات بۆ (لۆلیتا)ی کچی، بەو ئومێدەی ڕاستیەکانی هاوسەرەکەی پێ بڵێ، بەڵام لەکاتی گەیاندنی نامەکەدا ئۆتومبیلێک لێی دەداو دەست بەجێ دەمرێت!
مەرگی (شارلۆت هایز) لەفیلمەکەدا، ڕێگا خۆشکەر دەبێت بۆ (همبرت همبرت) تا خەونی زیندوو کردنەوەی عەشقە کۆنینەکەی، بەهۆی سەرکێشییە سۆزدارییەکانیەوە لەگەڵ (لۆلیتا)ی هەرزەدا بهێنێتە دی.. عەشقی ئەم کاراکتەرە بۆ (لۆلیتا)، لەگەڵ تێپەربوونی ڕوداوەکانی فیلمەکەدا ڕوو لەهەڵئاوسانو دواجاریش تێکشکان دەکات.
چونکە فیلمەکە لەرەهەندێکی تردا، دروست لەدیمەنەکانی پاش مەرگی (شارلۆت هایز)ی دایکی (لۆلیتا)دا، چیرۆکی کچێکی هەرزەمان بۆ دەگێرێتەوە کەپاش مردنی دایکی هیچ جێگایەکی نییە بۆی بچێتو، بەناچاری دەبێتە دیلی ویستو ئیرادەی (همبرت همبرت)ی زڕباوک و عاشق. بەڵام دواجار لەدیلییەتی ئەو پەیوەندییە یاخی دەبێتو هەڵدێت کەئەم پیاوە دەستی بەسەردا گرتووە، لێرەوە دەشێ حەقیقەتی تۆقێنەرو ترسناکی فیلمەکە لەوەدا نەبێت، کە (همبرت همبرت)ی تاوانبارو ناتەندروست لاقەی کچێکی هەرزەی دوانزە ساڵی وەک (لۆلیتا) دەکات تیایدا، چونکە کردەی تاوانی لاقەکردن لەسەرجەم کۆمەڵگاکانی دنیادا بەگشتیو لەکۆمەڵگا ڕۆژئاواییەکاندا بەتایبەتی دیاردەیەکی نا ئینسانی باوە، بەڵکو حەقیقەتی تۆقێنەرو مەترسیداری ئەم فیلمە لەوەدایە کەکارەکتەرێکی وەک (همبرت همبرت)، دەیەوێ دەست بەسەر ژیانی تاکە کەسێکی، بێ کەسو بێ شوێنو تازە پێگەیشتووی وەک (لۆلیتا)دا بگرێت. چونکە بەدرێژایی دوو ساڵ لەفیلمەکەدا پیاوێکی ناتەندروستی وەک ئەو دەستی بەسەر ژیانی (لۆلیتا)دا گرتووە.
دواجار (لۆلیتا) لەنەخۆشخانەوە بەرەو کۆشکی ئەو پیاوە هەڵدێت، کەخوازیارە لەگەڵ کچانی جوانو هەرزەی وەک ئەودا ڕابوێرێ. پاشان لەم کۆشکەش یاخی دەبێتو شوو بەکەسێک دەکاتو دەچێتە شوێنێکی دوورە دەست.
بەر لەکۆتایی فیلمەکە، بەنامەیەک داواڵە (همبرت همبرت)ە زڕباوک و عاشق دەکات کەبڕێک پارەی بۆ بنێرێ. هەر پاش خوێندنەوەی نامەکە (همبرت همبرت) بەپەلە سەردانی دەکاتو، پاش چەند ساڵێکو لەکۆتایی فیلمەکەدا ئەم دوو کاراکتەرە چاویان بەیەکتر دەکەوێتەوە. وەختێک ئەو (لۆلیتا) بەسک پڕی دەبینێت لەبەرخۆیەوە دەڵێت (ئەمە ئەو لۆلیتایەیە کەمنداڵییەکەی لەدەستداوە)، هەروەها چەندجارێک داوا لە (لۆلیتا) دەکات کەواز لەهاوسەرەکەی بهێنێتو بێت لەگەڵ ئەمدا بژی، بەڵام (لۆلیتا) قایل نابێت.
بۆیە بەکەساسیو پەشیمانی بە (لۆلیتا) دەڵێت (ئایا دەتوانی لەوە ببوری کەبەسەرم هێنای؟) لەوەڵامدا (لۆلیتا) هیچ ناڵێت!، ئەم بێدەنگیەی لۆلیتا لەبەرامبەر ئەم پرسیارەدا، وادەکات بینەر پەی بەوە بەرێت، کەسەراپای چیرۆکی فیلمەکە بریتییەلە تراژیدیای (همبرت همبرت) نەک، تراژیدیای لۆلیتا، تراژیدیای پیاوێک کەلەسەرەتادا نیوەی خۆی لەدەستداوەو، لەداهاتوشدا بەدوای دۆرانی بەشەکەی تری یاخود نیوەکەی تری خۆیدا دەگەرێ..■

دەکرێ لەرەهەندێکی زۆر قوڵدا بینەری جدی فیلمەکەی (ئەدریان لاین) هەست بەوە بکات، کەچیرۆکی خۆشەویستی، یاخود مەسەلە سۆزداریو سێکسییەکان لەفیلمی (لۆلیتا)دا بەو شێوەیە خراوەتە ڕوو کەلە میتۆلۆژیاو ئەفسانەی یۆنانیدا هاتووە، کەبەپێی ئەفسانە یۆنانییە کۆنەکە لەرابردوویەکی دوورو لەسەرەتای دروستبوونی مرۆڤدا، هەردوو ڕەگەزەکە (نێرو مێ) لەناو یەک جەستەدا ژیاونو بەپێی تێپەربوونی زەمەن لەیەکدی بوونەتەوەو، هەر هەوڵدانێکیش لەئێستادا کەمرۆڤ دەیدات بۆ دروستکردنی پەیوەندییە سۆزداریو سێکسییەکان، هیچ نییە جگەلە هەوڵدانێکی ناچاریانەی مرۆڤ (هەردوو ڕەگەزەکە) نەبێت بۆ گێرانەوەی وێنەیەکی لێکچووی ئەو پەیوەندییە دروستە نەبێت، کەلە ئەفسانە یۆنانییەکەدا هاتووە

سەرچاوە: فیلمی (لۆلیتا).. دەرهێنانی (ئەدریان لاین)..

ڕۆشنتر لە خامۆشی

عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی

گوتاری ڕاگەیاندنی کوردی دەبێت نەرمو نیان بێت. بەتایبەتی ئەمڕۆ، لەگەڵ ئەویتردا، تاکو بۆخۆی ببێتە بەرهەمهێنەری نەرمو نیانیو کەسانی تریش وا لێبکات ئاگاداری شێوازێکی عەقڵانی نەرمو نیان بن.
هەندێک جار وا هەست دەکەم وەڵامو وەڵامدانەوەی هەندێک نووسەری کوردو عەرەب لە تیرهاویشتنو قسەی سوک کەمتر نییە .. بۆ هەندێک نووسەرو ڕۆژنامەنووسی عەرەب ئاگادارین چی دەڵێنو چۆن دەنووسن. یان هەندێک کورد چۆن وەڵام دەدەنەوە. زۆرجار هەردوولا لەمەنتیقو عەقڵو سروشتی نووسین دەرئەچن .. زۆر لەو برا عەرەبانە وەک گەوەزە بەزمانی کەسانی لەخۆ دەرچوو و بایی لەسەر هەندێک کێشەمان قسە دەکەن. ئەمە نابێت ئێمە لەهێڵی ئاسایی دەربکاتو هیسترییانە بێینە دوو، چونکە ئێمە زیاتر پێویستمان بەقەناعەت پێکردنیانە تا ئەو وێنە تەڵخەی ئێمە کەپێیاندراوە ڕوونو ساغ بێتەوە. قەناعەتپێکردنیش هێمنیو مەنتیقو دەلیلی دەوێ نەک هەڵچوونو پەلەکردن.
جارێک برادەرێکی عەرەب وتارێکی دەربارەی کورد نووسی. نەخێر ڕایەکی بچووکی دەربری، پاش چەند هەفتەیەک شەش وەڵامی لەسەر نووسرا بەڵام کەسیان هێمن نەبوون. لەجیاتی ئەو وێنە ڕەشەی ئێمە کەلەمێشکیا چەسپیوە، بسرینەوە، کەچی ڕقیان ئەستوور کرد، بۆیە لەئەنجامدا ووتی: ئەوەی چەند برادەرێکی کورد لەهەندێک ڕۆژنامەدا پێیان کردم، لەلیبراڵترین ڕۆژنامەی ڕۆژئاوادا ناوترێت. من کەدەڵێم ڕاگەیاندنمان نەرمو نیان بێت، مەبەستم ئەوە نییە عەقڵانیەتو هەق گووتن فەرامۆشبکەینو ڕاستی ئاشکرا نەکەینو لەوەڵامدانەوەدا شەرمن بین. ئەمە خەریکە ووردە ووردە لەبواری ووتاری سیاسی ڕۆژنامەوە دەگوازرێتەوە بۆ بوارە ئەدەبییەکەوهەربەبۆچوونە سیاسییەکە لەسەرئەدەب قسە دەکرێت.
وەک سیاسییەک، لەئەدیبو دەقی ئەدەبی توڕەدەبین. هەموومان دەزانین مەحمود دەرویش کێیە، چەند دەیەیەک گەورەو بچووک شیعرەکانیمان دەوتەوە، بەئەدەبەکەی دڵخۆش دەبووین چونکە بەرەنگاریو یاخیبوون ڕەنگیان تیادا ئەدایەوە. هەندێک لەبرادەرانمان لەم دوو ساڵەی دواییدا چەندین ووتاریان لەسەر نووسی. گوایە وەختی خۆی شیعرێکی بۆ کوردستان نووسیوەو دواییش لێی پەشیمان بۆتەوە. لەدوای دوو هەزاریشەوە شیعرێکی تری بۆ شاعیری کورد سەلیم بەرەکات نووسی بەناوی (لیس الکردی الا الریاح). دیسانەوە پاش بڵاوکردنەوەی ئەم شیعرە، کەوتنەوە نوسین لەسەر مەحمود دەرویش بەڵام بەشێوەیەکی زۆر ڕەق... کەنەئەکرا سەیری شاعیرێکی وەک مەحمود دەرویشیش وەک هەندێک لەو ڕۆژنامەنووسانە بکەین کەبەبێ لێپرسینەوە جارجار لەسەرکورد دەدوێن. قسەکردن لەسەر شاعیرێکی وەک دەرویش یا لەسەر دەقێکی ئەدەبی بەو جۆرە ناکرێت.. بەبۆنەی ئەم شیعرە تازەیەوە گەرانەوە بۆ سەر شیعرە کۆنەکەی..
باشەگریمان ئەوە شیعرێکی نووسیو دواجار لەکاتی چاپکردنی سەرجەم دیوانەکانیدا ئەو شیعرەی تیا نەبوو، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت بێین بەرەقیو بەجنێو لەسەر مەحمود بنووسین. پاشان ئەو کەدێت لەتازەترین دیوانیدا شیعرێکی وەک (لیس الکردی الا الریاح) دەنوسێت، ئەتوانین والێیبگەین کە جۆرێکە لەپەشیمان بوونەوەو دانپیانان، ئەمە دەشێ وا بیخوێنینەوە کە چەشنێکە لەوەرچەرخانو نزیکبوونەوە لەکێشەکانی ئێمە بەڵام بەزمانی ناڕاستەوخۆی ئەدەب نەک سیاسەت، ئەویش لەرێگای شاعیرێکی بەتوانای وەک سەلیم بەرەکاتەوە، چونکە شیعرەکە وەک سیرەیەکی زاتیی سەلیم وایە، سەرگوزشتەی دەربەدەرێکی کوردە.
باشە برادەران ئەمە کارێکی چاک نییە؟ چاکتر نییە ئەم وەرچەرخانەی مەحمود دەرویشمان لاخۆش بێت؟ یا بێین بەشێوەیەکی ئێجگار ناشرین باسی کەسێتی بکەین؟
ئەم هەڵوێستە تازەیەی شایەنی ستایشکردنێتی، نەک بێین قسەی ناشرینی لەسەر بنووسین. بۆ ئاگاداریی ئەو برادەرانە دەرویش پێش دوو هەزاریش، ساڵی ١٩٨٩ شێعرێکی درێژی نووسیوەو بەجوانی لەسەر کورد ئەدوێ. قسەکردن لەسەر ئەدەبو دەق جیایە لەسەر قسەکردن دەربارەی بواری تر. ئالێرەوە وا چاکە گوتاری ئاراستەکراومان بۆ ئەویتر دوور بێت لەهەڵچوونو هەڵرشتنی قسەی سووک و ناشرین.
من ئەگەر بمەوێت مەحمود دەرویش یا مەحمود دەوڵەت ئابادی یا ئورهان بامۆک هاوسۆزم بن ولەگەڵ کێشەکەمدا بن نابێت بیگەیەنمە ئەو ڕادەیەی لەچوارچێوەی عەرەبیو تورکیو فارسی خۆیان دەریانبکەمو لەشوناسی خۆیان ڕووتیان بکەمەوە. ئەمە جۆرێکە لەسرینەوە. لەبواری گفتوگۆیشدا، مەبەستم گفتوگۆی ڕاستەقینەیە، سرینەوە وەلا دەخرێت.■

لەنێوان عەرەبچێتیو تەعریب دا... میانەیەک بۆ تێگەیشتن (هەناسەیەکی تر لەسەر فەلسەفەی مێژووی تەعریب)

سەلام عەبدولکەریم

لەهەردوو ژمارە (٩-١٠)ی ڕۆژنامەی چاودێردا، بابەتێک بەناونیشانی (سیماکانی تەعریب لەسەردەمی خەلافەتی ئەمەوی)دا، بەپێنوسی (د. عەلی ئەحمەد) لەزانکۆی دیمەشق نوسراوە، ڕۆژنامەکەش ئەم باسەی وەرگێڕاو لەژمارە (١١)شدا کاک (سەردار ئیسماعیل) بەداوداچوونێکی لەسەر نووسی.

پێش وەخت من یەک دوو سەرنج بەگشتی دیاری دەکەم، یەکەم بڕوام وایە ئەوەی کەدەمانەوێ قسەی لەسەر بکەین مەسەلەی سەرهەڵدانو ڕەگوریشەی هەستێکە بەناوی (عەرەبچێتی)و دواتر پرۆسەیەکی مێژوویی دەیکاتە فەلسەفەیەک بەناوی (تەعریب)و بەعەرەبکردن، واتە پێش ئەوەی بەعەرەبکردن وەک فیکرو ئایدۆلۆژیاو تەنانەت وەک زاراوەیەک وجودی هەبێت، ئەوا هەستێک، لەئارادا کارای یاریدەدەرو کەرەسەی سەرەکی بووە، بەناوی عەرەبچێتی کەبەقۆناغە مێژووییەکاندا درێژبۆتەوە بۆ ڕۆژگاری ئەمرۆ، چەنکە بەعەرەبکردن بەرلەوەی ببێتە فیکر خۆی بۆخۆی میکانیزمو ئالییەتێکی بەهێزی سەپاندنی ئایدۆلۆژیای عەرەبچێتی بووە، واتە لێرەوە دەچینە نێو باسێکی گرنگترو خاڵێکی گرنگتر، ئەویش ئەوەیە کەعەرەبچێتی وەکو هەست دەچێتەوە نێو خەیاڵگەی بیری ناسیۆنالیزمی عەرەبیو ئەو قوڵاییە شۆڤێنییە، بەڵام تەعریب دەچێتەوە سەر کارا یاریدەدەرەکانو میکانیزمی جێبەجێکردنی بیرۆکەو هەستی عەرەبچێتی. واتە لێرەوە هاوکێشەیەک دروست دەبێت بەم شێوەیە:

بیری ناسیۆنالیزمی – عەرەبچێتی – بەعەرەبکردن

پاش تێپەربوونی ئەم هاوکێشەیە بەقۆناغە مێژووییەکانو بەسەردەمە فەرمانڕەواییەکاندا، لەبەشێک لەمێژووی ئیسلامو ئەوانەش کەبەناوی ئیسلامو بنەماکانی سوننەوە فەرمانڕەواییان کردووە، کار هاتۆتە سەر فەلسەفەی تەعریب، واتە دیسان جارێکی تر لەسەرەتادا تەعریب، خاڵی دەرچوونی پرۆسە ناسیۆنالیزمییە عەرەبییەکە نەبووە، هێندەی فیکری ناسیۆنالیزمی عەرەبی سەرچاوەی لەدایکبوونی عەقڵیەتی عەرەبچێتی بووەو لەوێشەوە، ئەم عەقڵیەتە پرۆسەی تەعریبی بەرهەم هێناوە. بەهەموو شێوازو جۆرەکانییەوە.

سەرنجی دووەم، (خەلافەتی ئەمەوی) نییە، بەڵکو زیاتر (دەوڵەتی ئومەوی)یە، چونکە ڕەچەڵەکی زۆرێک لەوانەی بەخەلیفە دەناسران دەچنەوە سەر خێڵی ئومەییە (بنی أمیە)، جگەلە لقی مەروانییەکان، کەدەسەلات لەساڵی ٦٤ک لەڕووداوی (مەرج راهط)دا گواسترایەوە بۆ لای ئەوان، هەر لەم سەرنجە کە دەڵێین دەوڵەت زۆرجار لەجیاتی خەلافەت، هۆکارەکەی ئەوەیە کەڕەنگە ناوی خەلیفەو خەلافەت، وەک بەشێک لەکلتوری سەردەمی ڕاشیدین مابێتەوە، ئەگەرناکاربەدەستەکانی ئومەوی، بەگوێرەی بنەمای (پشتاوپشت) دەهاتنە سەرتەختی فەرمانڕەوایی، نەک لەلایەن موسوڵمانانەوە، بەپرسو ڕا، هەڵبژێردرێن، ئەمەش وادەکات زیاتر زاراوەی دەوڵەتی ئومەوی ڕاستتر بێت تاوەکو خەلافەتی ئومەوی، ئەگەرچی ئەم سەرنجە بەداوداچوونی زیاتری ئەکادیمی دەوێ.

هاوکات لەسەر هیچ یەکێک لە بابەتەکانی (د. عەلیو کاک سەردار ئیسماعیل) من هیچ ناڵێم، وەکو ئەوەی لەسەر نووسینەکانی ئەوان سەرنجەکانم بخەمەروو، بەڵکو، بەحوکمی ئەو ئەلفو بێیە ئەکادیمیەی کەلەسەر مێژووی ئومەوییەکان بەتایبەت هەمە، وەکو ئەوەی توێژینەوەیەکی زانستیم تێدا نووسیوە، بۆ یەکەمجار بەزمانی کوردی، دەمەوێ لەم نوسینەدا هەڵوێستیەک لەسەر هەردوو مەدلولی (عەرەبچێتیو تەعریب) بکەم، من زیاتر لەسەر عەرەبچێتی دەدوێمو قەناعەتیشم وایە کەبنەماو ئەسڵی نوسینەکەی (د. عەلیو هەم کاک سەردار)یش مەسەلەو کێشەی عەرەبچێتی بێت، کەلەفیکری ناسیۆنالیزمی شۆڤێنیانەی عەرەبی سەردەمی ئومەوییەکانەوە سەرچاوەی گرت، نەک لەخوودی تەعریب خۆیەوە چونکە ئەوەی هانی ئومەوییەکانی دا لەم بوارەدا سیماکانی ئایدۆلۆژیای شۆڤێنی عەرەبی پیادە بکەن، عەرەبچێتی بوو، نەک تەعریب، بەڵگەی ئەمەش، سەرهەڵدانی بزووتنەوەی شعوبیەت بوو، واتە بزووتنەوەی کەسانی یەکسانیخواز، (أهل التسویە)(١)، سەرەتاش ئەمە هەستێک بوو بەڵام بەهۆی بەردەوام بوونی ئومەوییەکان لەسەر عەقڵیەتی عەرەبچێتی، ئەم شعوبیەتە پەرەی سەند بۆ بزووتنەوەیەکی فیکری بەهێز دژ بەم عەقڵیەتەو بزووتنەوەکەش بنەمایەکی ئایینی هەبووکەدروشمەکەی ئایەتی (یا أیها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا). بەمانایەکی تر بزووتنەوەی شعوبیەت وەڵامێک بوو بۆ ڕەتکردنەوەی عەقڵیەتو بیرۆکەی عەرەبچێتی کەئومەوییەکان دژ بەموسوڵمانە ناعەربەکان (مەوالیەکان) پیادەیان دەکرد. بەڵگەیەکی تریش ئەوەبوو کەئومەوییەکان کێشەیان ئەوە نەبوو کەئەم مەوالیانە بکەنە عەرەب، بەڵکو دەیان ویست بیانخەنە ژێر کۆنترۆڵی عەقڵیەتی عەرەبچێتییەوە، واتە گرفتەکە ئەوە نەبوو، ئەو موسوڵمانەی کەلەڕەگەزی عەرەبی نەبوو بیکەن بەعەرەب، (وەکو ئەو سیاسەتە شۆڤێنییەی بەعس) لەکەرکوکو ناوچە ژێردەستەکانی پێشووی کوردستاندا پەیرەوی دەکرد، بەڵکو کێشە لەوەدا بوو کەئومەوییەکان لەبەر هەستو دەمارگیری عەرەبچێتی خۆیان، ئامادەنەبوون، مەوالیەکان تەنانەت لەڕیزی خۆیاندا قبوڵ بکەن، وەکو وجودێکی کۆمەڵایەتی لەکۆمەڵگەی ئیسلامی ئەو سەردەمەدا، هەروەها کارکردنی ئومەوییەکان کارکردن بوو لەسەر عەقڵیەتی قەومی عەرەبیو بەرز ڕاگرتنی ئەم ڕەگەزە بەسەر ڕەگەزەکانی تردا. چونکە لەلایەکی ترەوە سەرەتاکانی دەرکەوتنی دەنگی نارەزایی بەرووی دەسەلاتی خوارو خێچی ئومەوییەکاندا لەلایەن ئەم مەوالیانەوە، ئەوەبوو کەداوای پیادەکردنی بنەماکانی ئایینی ئیسلامیان دەکرد، دواتر کەزانیان مەسەلەکە عەقڵیەتی شۆڤێنی عەرەبیو عەرەبچێتی‌یە، ئامادە نەبوون، تاسەر ئەوە قبوڵ بکەنو کەوتنە بەرپەرچدانەوەی، تەنانەت زۆرێک لەگەورە نوسەرەکانی وەکو (ئیبن مەنزور و فەیروز ئابادی) بۆ بزووتنەوەی شعوبیەتو زاراوەکە، تەفسیرێکی زمانەوانی بۆ دەکەنو دووری دەخەنەوە لەچەمکە بنەرەتیەکە، لەکاتێکدا، (د. حسین عطوان)، لەتوێژینەوە زانستیەکەیدا بڕوای وایە کەئەو (بزووتنەوەیە لەحەقیقەتدا گوزارشت بوو لەهۆشیاری نەتەوەیی فارس بەتایبەتیو سەرجەم گەلانی موسوڵمانی ناعەرەب).

> **لەسەرەتادا تەعریب، خاڵی دەرچوونی پرۆسە ناسیۆنالیزمیە عەرەبییەکە نەبووە، هێندەی فیکری ناسیۆنالیزمی عەرەبی سەرچاوەی لەدایکبوونی عەقڵیەتی عەرەبچێتی بووەو لەوێشەوە، ئەم عەقڵیەتە پرۆسەی تەعریبی بەرهەم هێناوە. بەهەموو شێوازو جۆرەکانییەوە**

لێرەدا من مەبەستم تەسک کردنەوەی دەرگای فەلسەفەو مێژووی تەعریب نییە، هێندەی دەمەوێ سەرەتایەکی بابەتی وزانستی ببەخشمە ئەم مەسەلەیە، چونکە هەمیشە پرۆسەکانی وەکو (تەعریب، ڕاگواستن، بەبەعسی کردنو زۆر پرۆسەی دیکە) کەعەرەب پیادەی کردووە، بنەرەتەکەی ئەوە نەبووە کەتەعریب یاخود ڕاگواستن یان هەر سیاسەتێکی تری لەم جۆرە خۆیان لەئەساسەوە فەلسەفین، بەڵکو سەرچاوەو دایکی هەموو ئەم فەلسەفانە کەئێمە ناومان ناوە تەعریبو بەعەرەبکردن، بریتییە لە بیری قەومیو شۆڤێنیانەی ناسیۆنالیزمی عەرەبی.

دیارە من بۆیە ئەم سەرەتا بابەتییەش لەسەردەمی ئومەوییەوە دەست پێدەکەم، دەمەوێ بەچەند زنجیرە نوسینێکی زانستیو بەڵگەدار بەسەرچاوە ڕەسەنو گەورەکانی مێژووی ئیسلامو چەندین توێژینەوەی زانستی ئەم دەسپێکە زانستیە بخوڵقێنم، کەبۆخۆیان توێژینەوەیەکی نایابیان بەناوی (بزووتنەوەی شعوبیەت لەمێژووی ئیسلامدا) بەرهەم هێناو بڵاویش کراوەتەوە، وەکو کتێبێک، بۆیە من دەمەوێ لەو زنجیرە نوسینەدا ئەوە بسەلمێنم کە ئەسڵی ئەم کێشەیە دەچێتە سەر عەقڵیەتی عەرەبچێتیو دواجار پرۆسەی تەعریبمان بۆ بەرهەم دەهێنێ کەچەندین شێوازو میکانیزمو سیماو جۆر لەخۆدەگرێت، کەدەتوانین بەئاسانی ئەمە لەیەکتر جیا بکەینەوە کەپێیان دەوترێ (عەرەبچێتیوتەعریب)، بێگومان ئەو نوسینانەش بەبێ مەدح کردن، گەورەترین خزمەت بەبابەتی (هەڵوەشاندنەوەی تەعریب) دەکەن، کەبۆخۆی تراژیدیای مرۆییو نەتەوەیی گەورەی لەمێژووی ئێمەدا دروستکردووەو تا ڕۆژگاری ئەمڕۆش گیرۆدەی بووین، وەکو نەتەوەی کورد.

دواجار بەئومێدی دیداری ئەو نوسینانەو گفتوگۆی جدی لەسەریان.■

کەی فەندەمێنتالیستی مەسیحی سەدەکانی ناوەڕاست، دەبێتە ئەزموونی ئیسلامیە سەلەفیەکان؟!

هەورامان

ئاشکرایە بیرکردنەوەی سەلەفی داخراوو تەنها خۆ بەحەقیقەت زان، وابەستەو گرێدراو نییە بەبیروباوەڕی ئاینییەوە، بەڵکو لەهەمان کاتیشدا ئەم شێوازی بیرکردنەوەیە زادەی سەرجەم ئایدۆلۆژیا زەمینیە دۆگماکانیشە، کەتاکو ساتەوەختی ئێستاش لەجیهانی ئیسلامیدا بانگەشەکارو پەیڕەوی کەرانی درێژە بەمانەوەی دەدەن.

بەڵام ئەم گوتارە بەشێوەیەکی ڕاگوزەر دەخوازێ تیشک بخاتە سەر بیری سەلەفی لەفۆرمە ئاینییەکەیدا، بێگوما لەچرکەساتی ئێستادا بیری پەڕگیرو سەلەفی ئیسلامی خاوەنی هەژموونو دەسەڵاتی خۆیەتیو بەلایەنی کەمەوە مەترسییەکانی ئەم بیرکردنەوەیە بوونەتە جێگای گرنگی پێدانی بەشێکی فراوانی گۆی زەوی. چونکە بەدیاریکراوی پاش ڕووداوە تیرۆریستیەکانی ١١ی سێپتەمبەر، ئەو پەرچە کردارە توندوتیژانەی کەزادەی بیری توندڕەو داخراوی گرووپە فەندەمێنتالیستە ئیسلامیەکانە بووەتە ڤایرۆسێکی کوشندەو درمێکی مەترسیدار کەهەڕەشە لەکۆی دانیشتوانی گۆی زەوی دەکات، بەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەدا دەشێ ئاگاداری ئەوە بین، کە بیری سەلەفی لەفۆرمە ئاینییەکەیدا بەتەنیا زادەی جیهانی ئیسلامی نییە، بەڵکو لەڕابردووداو بەدیاریکراویش لەسەدەکانی ناوەڕاستدا جیهانی ڕۆژئاواش وەک جیهانی ئیسلامی لەسایەی ئەم جۆرە بیرکردنەوە ئاینییەی تەنها خۆ بەحەقیقەت زانەدا ژیاوە بەڵام ڕۆژئاواییەکان پاش ململانێیەکی درێژخایەنو بەرپاکردنی جەنگەفیکریو ئەقڵانیەکان بەهەوڵی دەیان بیرمەندو سەدان ڕووناکبیرو نوسەر ڕزگاری دەبێت لەپەتای فەندەمێنتالیستی مەسیحی، لێرەوە ناکرێ ڕۆژئاوا وەک دیاردەیەکی نامۆ تەماشای بیری ئوسوڵیو پەڕگیرو توندڕەوی گرووپە ئیسلامیەکانی جیهانی ئیسلامی بکات لەئێستادا، بەڵکو پێویستە ڕۆژئاوا کەمێک ئاوڕ لەڕابردوودی خۆی بداتەوەو تەماشای قەوارەی ئەو جەنگە سەختو دژوارە بکات کەبیرمەندو ڕووناکبیرەکانی لەهەدوو سەدەی هەژدەهەمو نۆزدەهەم دا لەدژی بیری سەلەفی مەسیحی بەرپایان کرد، دواجاریش پلە بەپلە توانیان مەزنترین سەرکەوتن لەمێژووی مرۆڤایەتیدا تۆمار بکەن، کەبریتی بوو لەسەرکەوتن بەسەر بیری تەنها خۆبەحەقیقەت زانی مەسیحیدا. بێگومان ئەم سەرکەوتنەی ئەوروپیەکان لەماوەیەکی کورتدا بەدەست نەهات، بەڵکو بەرئەنجامی ململانێیەکی درێژخایەن بوو کەپتر لەدوو سەدەی خایاند، لەکاتێکدا گەر بزانین مێژووی بەرپاکردنی جەنگ دژی سەلەفیەتی مەسیحی لەکۆتاییەکانی سەدەی حەڤدەهەمو بەدیاریکراویش لەساتەوەختی سەرهەڵدانی "سپینوزا"وە دەست پێ دەکات، تا چرکەساتی بەستنی کۆڕی کەنیسەی بەناوبانگ بەناوی ڤاتیکانی دووەمەوە لەنێوان ساڵانی ١٩٦٢-١٩٦٥ دا. بەم تێگەشتنە دەکرێ بڵێین هەڵوەشاندنەوەی بیری فەندەمێنتالیزمی ئیسلامی لەساتەوەختی ئێستادا بۆ خۆی، پرۆسەیەکی درێژخایەنەو ناکرێت لەماوەیەکی کورتدا بگەینە ئاستێکی یەکلاییکەرەوە لەچارەسەرکردنیدا. گەر بزانین لەساتەوەختی ئێستادا بیری تاریکو تەنها خۆ بەحەقیقەتزانی سەدەکانی ناوەڕاست، لەجیهانی ئیسلامیدا زاڵە بەسەر ئەقڵیەتی ملیۆنەها کەسدا. لێرەوە سەرەتایترین کارێک کە پێویستە بۆ هەڵوەشاندنەوەی بیری سەلەفی ئیسلامی ڕەچاو بکرێت، بریتیە لەخوێندنی مێژووی بەراوردکاری سەرجەم ئایینە جیاوازەکان. واتە پێویستە بواری پەروەردەو فێرکردنی وڵاتانی جیهانی ئیسلامی خوێندنی مێژووی بەراورد کاری سەرجەم ئاینە جیاوازەکان بخاتە ناو پرۆگرامی خوێندنەوە، لەهەموو خوێندنگا ناوەندی و دواناوەندیو هەتا لەزانکۆکانیشدا بخوێندرێ. چونکە خوێندنی مێژووی بەراوردکاری ئاینیەکان، نهێنی ڕێژەییبوونی هەمو کەلەپوورە ئاینیەکان ئاشکرا دەکاتو دەبێتە پاڵنەرێکیش بەرەو ڕازیبوون بەبیرۆکەی پێکەوەژیان لەجیاتی پێکدادان لەنێوان تەواوی کەلەپوورە ئایینیە جیاجیاکاندا بەدیوێکی تریشدا ئێمە لەڕێگای خوێندنی مێژووی بەراوردکاری ئاینەکانەوە، ئاشنای ئەزموونو هەوڵی سەرجەم ئاینەکان دەبین، کەدواجار ژمارەیەک هەوڵی جیدی جیاوازە بۆ گەیشتنی بەموقەدەس.

هەروەها فێری بڕواهێنانیش دەبین بەوەی کە ناکرێت هیچ یەکێک لەوکەلەپورە ئاینیە جیاوازانە هەوڵدان بۆ گەیشتن بەموقەدەس بەتەنیا بۆ خۆی پاوان بکات، یاخود بەردەوام خۆی وەک تاکە کەلەپورێکی ئایینی ڕاستو دروست بزانێو لەبەرامبەریشداکەلەپورە دینیەکانی تر بەلادەرو ساختەو زەندیقو.. هتد دابنێ.

لێرەوە هەموو ئەمە وامان لێدەکات، یاخود ناچارمان دەکات کەبیر لەخوێندنی هاوچەرخو مۆدێرن بکەینەوە بۆ ئایین. چونکە گەر فێرکردنی هاوچەرخو مۆدێرن بۆ ئایین، جێگە بەفێرکردنی تەقلیدیو ئوسوڵی بۆ ئایین لێژ نەکات، ئەستەمە بیر لەجێگیرکردنی چەمکی لێکبوردنو پێکەوە ژیان بکرێتەوە لەجیهانی ئیسلامیدا. دواجاریش ئەم هاوکێشەیە بەرەو ئەو تێگەشتنەمان دەبات کەململانێو جەنگ لەدژی بیری فەندەمێنتالیزمی ئیسلامی، بەپلەی یەکەم جەنگێکە بەئاراستەی خوێندنەوەیەکی وردی فیکری ڕۆشنگەریو نوێگەریدا هەنگاو دەنێت. کە هەرگیز بایەخی کەمتر نییە لەجەنگە سیاسیو سەربازییەکان. چونکە ئەم جۆرە جەنگە لەهەناوی خۆیدا هەڵگری ئومێدی سەرکەوتنی یەکجارەکی خوێندنەوەی ڕۆشنگەرانەیە بۆ ئاینی ئیسلام، بەسەر خوێندنەوەی سەلەفیانەو سونەتیانەدا بۆ هەمان ئایین، کەبەداخەوە ئەم جۆرە خوێندنەوەیە بۆ ئایین هۆشیاریو ئاگایی دەستە جەمعیانەی بەشێکی زۆری تاکە کەسەکانی جیهانی ئیسلامی داگیرکردووە. ئێمە دەزانین گروپە سەلەفیە توندڕەوە ئیسلامیەکانی وەک تالیبانو قاعیدەو هاوشێوەکانیان هەڵگری چ ئامانجگەلێکی دێوانەو نەهێشتنی هەمان ئەو شتانەش دەڵێن، کە لەڕابردوداو بەدیاریکراویش لەسەدەکانی ناوەڕاستدا، گروپە ئوسوڵیە مەسیحیەکانی ئەوروپا دەیانگوت، کە لەئێستادا ئەزموونی بیرکردنەوە بەسەرخۆدا داخراوەکەیان بووەتە بەشێک لەمێژووی تاریکو ناشیرینو لەکەداری ئەوروپاو خۆرئاوا، بەبێ ئەوەی گروپە فەندەمێنتالیستە ئیسلامیەکان لەئێستادا خوازیاری ئەوە بن بۆ چرکەساتێکی ڕاگوزەریش بێت لەئەزمونی تاڵو تاریک ئەم مەسیحیە سەلەفیانەی ئەوروپا ڕامێنن!.. لێرەوە دەشێ لەگەڵ نوسەرو ڕۆماننوسی ئیتالی "ئەمبرتۆئیکۆ"دا!.. هاوڕابین، کە لەبەرامبەر پەرەسەندنی بزوتنەوە ئوسوڵیە ئیسلامیەکاندا لەیەکێک لەوتارەکانیدا بانگەشەی موسڵمانەکان دەکات بۆ تەماشاکردنی ئەزموونی مەسیحییە سەلەفیەکانی ئەوروپا، چونکە گەر موسڵمانەکان ئەمەیان کرد ئەوا بەشێوەیەکی بەڵگە نەویست بۆیان ڕوون دەبێتەوە کە ئوسوڵیە مەسیحیەکانی ئەوروپاش بەهەمان ئەندازەی هێزی ئێستای گروپە ئوسوڵیە ئیسلامیەکان، بڕوایان وابوو کە بەتەنیا خۆیان خاوەنی حەقیقەتی یەزدانی ڕەهان.

لێرەوە تێدەگەین، کە لەتێڕوانینی بزوتنەوە فەندەمێنتالیستە ئیسلامیەکانی هەنووکەو فەندەمێنتالیستە مەسیحییەکانی ڕابردوودا ئیمانداری ڕاستەقینەی قبوڵکراو لای یەزدان یاخود ئیماندارێک کەلەڕۆژی دواییدا بە بەهەشت دەگات بریتیە لەتەنهاکەسێک، کەئینتمای بۆ مەزهەبو ئاینی "ئوسوڵیەکان" هەیە.

هەر بەم تێڕوانینو تێگەشتنەوە، کەپێی وایە دواجار بەتەنها خۆی خاوەنی حەقیقەتی یەزدانی ڕەهایە، (بن لادن)ی بەرپرسی قاعیدە لەکاسێتێکی دەنگی تازەدا، کەکەناڵی ئاسمانی "الجزیرە" بڵاوی کردەوە، بێ هیچ دوو دڵیەک فتوا دەدات هەرکەسێک بەشداری هەڵبژادرنەکانی عێراق بکات، کافرەو، ئەو حیزبە ئیسلامیانەش تەکفیر دەکات کەبەشداری هەڵبژاردنەکانی عێراق دەکەن، لەڕاڤەکردنێکی سادەدا، ئەم فتوای تەکفیر کردنەی "بن لادن" وا دەردەکەوێت کەبن لادن مەبەستی تەکفیرکردنی سەرجەم موسڵمانانی جیهان بێت، جگەلەو بەناو موسڵمانو موجاهیدانەی کەشوێن بیروباوەڕە پوچگەراو عەدەمیەکەی ئەوکەوتوون..■

قسەیەک لەسەر راگەیاندنی کوردی

هیوا عبدالله

لەهەموو جیۆگرافیای ئەم سەرزەمینەی ئێمە، هەڵمەتەکانی راگەیاندن خەریکە عەقڵیەتی خەڵک بۆ مەدەنیەت ئەگۆڕێو بەرەو شارستانیەت دەیپەرێنێتەوە هاوکات لەگەڵ سێ دەسەڵاتەکەی تردا دەم لەدیموکراسیو مافی مرۆڤ دەداتو داکۆکی لەهەموو رەنگو رەگەزە جیاکان دەکاتو لەگشت گۆشەو ئاراستەیەکەوە هۆشیاری دەخاتەوە.. کەچی لای ئێمە هێشتا گرۆگاڵە، رەنگینە وەک سەراب، بێ دەنگو تا ئەمرۆ ئەرکەکانی خۆی جێبەجێ نەکردووە.. چونکە پرۆسەکە بۆخۆیو ئالیەتی ئیشکردنی بێ سەرەوبەرەن.. یەکەم مرۆڤ کەراگەیاندنی خستە ناو ژیانەوە کەرۆلاڵ بوو، لەوێنەیەکی سەر دیواری ئەشکەوتێکەوە دەستی پێکرد بۆئەوەی دەوروبەرەکەی تێ بگەیەنێ کەخۆشیەکی لەدڵدایە، یان کارەساتێک بەرێوەیە، زۆرلەمکارەی وردبووەوە، زۆر راماو تاهاتەگۆ.. ئەمە دەوامی کرد بووە گەورەترین رێگا بۆ پرۆسەی هۆشیارکردنەوە تا ئەمرۆی (گلۆباڵ)و (نێت) ئیش بەراگەیاندن دەکات یان باشترە بڵێین ژیانی مرۆڤی بەپەینکەیەکی شیاوتر دارشتوتەوە.. بەدەرلەوەی هەر لەناو پێکدادانی کەلتوری میللەتاندا بەهۆی شۆرشی پەیوەندییەکان، نەیهێشتووە لەئافاتی پوکانەوە یان ئاڵوگۆر کەلتورەکەی لەدەست بدات، واتە لەو دنیا بچووک بوونەوەیەدا چاوی هەمیشە کراوەیەو هیچ لەنەریتی سەدان ساڵەی لەکیس نەداوە.. ببینن جەرمان وەک خۆی سلاڤیو ئەسکەندناڤیو فەرەنگی هەروەهاو بەهەمان شێوە، لەگەڵ تێکەڵ بوونی هەموو ئەو نەتەوەو میللەتانەی دنیا کەلەزێدی ئەواندا دەژین بەتایبەتی بەهۆی مەسەلە رامیاریو ئابوورییەکانەوە.. یان وەکو نەژاد تێکەڵ بەمیللەتانی تر بوون لەرێی خۆشەویستیو خێزان دروست کردنەوە.. بەدەر لەوەی ئێستای مۆدێرنەی ئەوان چ وەک تێکستە ئەدەبییەکان و دنیای رۆمانسیەت، چ وەکو هەر دارشتەیەکی تری هونەری بەخواستنی کەلتوری میللەتان هەموو نمایشەکانی پێ جوان دەکەن.. رەنگە دەرهێنەرێکی ئەڵمانی سروتەکانی (چایخەف)ی پێ جوانتر بێت لەدنیاکەی (برێخت)، یان ئینگلیزێک شێوازی نواندنی (مۆلێر) بەدەوڵەمەندتر بزانێ لەوەی (شکسپیر)، هونەرێکی نوێ ئەدەنە بینەر بێئەوەی نەئەڵمانییەکە نە ئینگلیزەکە هیچ کامێکیان لەبرێختو شکسپیر کەم بکەنەوە.. ئەم مەسەلەیەش هەموو هونەرەکانی تریشی گرتۆتەوە کەچی کەلتوری هەمووشیان پارێزراوە.. لای ئێمە بەو هەموو رەنگە جوانەی کە قەڵایەکی لەکەلتوری ئێمەی پێخوڵقاوە.. بەو هەموو قەڵەمو نووسەرو هونەرمەندو رووناکبیرەمانەوە، خەریکە کەلتورەکەمان لەگرێژەنە دەچێ رەنگە

لەداهاتوودا هەمان چارەنووسی (فینیقی)و یان بەدەردی عەرەبان کەلتورمان ببێتە خەرمانی بەربا.. هەموو ئەمانە ئافاتی راگەیاندنە.. راگەیاندنی کوردی.. گرفتەکەش نەبوونی سەنترالیزمەو راگەیاندن ئەتوانێ ببێتە سێبەری شەرو لەبناری ئەو پێکدادانەدا شتەکانی خۆی ئەڵێو (سبەینێ)ی مەبەست نییە، یان دەربەست نییە سۆرانییەک بەعەرەبی لەگەڵ کرمانجێک بدوێ، سنورلەت بکرێ، زادگا لەفەرهەنگی ئەلفو بێی کەسا نەمێنێ، زمان ناوو دەری هەڵبوەشێ گوێی لێ نییە..

پاشان بەشداری لەهەڵمەتی ماڵ چۆڵکردن کردووە، راستە وڵاتان دەرگای پەنابەرێتی بۆئەوانەی راو دەنرێن کردۆتەوە، یان بارودۆخی سیاسی ئاڵۆزو نالەبارە بۆیان.. بەڵام رەو لای ئێمەی کوردستانی باشوور بووە بە مۆدو باو.. سەدەها هەزار کەس هیچ حاڵەتێک پاڵی پێوەنەناون بۆ ئەوروپاو چوون.. یەکێ لەو هۆیانە بێگومان راگەیاندن بوو.. هەرگیز راگەیاندن بەخەیاڵیا نەهاتووە ئەو فیردەوسەی رۆژئاوا بۆ خەڵک لێکبداتەوە کەلەئەنجامی کۆمەڵێک شۆرشو قۆناغی جیاجیاو مەیلی وڵات ویستیو خیانەت نەکردن خولڵقاوە، ببینن چۆن ژاپۆن سیازوخاڵەکەی هێرۆشیماو ناکازاکی کردە وڵاتێک کەدڵت نایە تەماشای بکەیت یان هۆڵەندای دەریایەک کەچنگ چنگ بەخۆڵ پرکرایەوە.. راگەیاندنی کوردی لەبری ئەمانە، کامێرای دەبردە ناو (دیسکۆ تاک)ەکانەوە سیمای جوانترین ئافرەتو خۆشترین جەستەی رووت و دیمەنە دڵفرێنەکانی نیشانی خەڵک دەداو هانی دەدان برۆن یان بەشانازییەوە بەرهەمی سەقەتو ماڵ وێرانی هەندێ لەگۆرانی بێژەکان لەسەر سکرینی تەلەفیزیۆنەکان بڵاوەکردەوە کە ریتمو تێمپۆکانی بەسێکسی رۆژئاوایی تانو پۆ ئەدران.. راگەیاندن هەرگیز رێگری لەوە نەکردووە سروتی سۆفی بکرێتە ڤاڵسو پۆپ یان بەرهەمی میللی لەقەتارو لاوک و حەیران ببێتە بەزمی دانسی رۆژئاوا..

ئەم راگەیاندنەی ئێمە پێیەکی لێرەو ئەوی تری لەوێ خەونی بەدامەزراندنی ئۆرکێسترایەکەوە نەدیوە، بەفیلمو (سی دی)یش دوو بالیەو ئۆپێرایەکی نەهێناوەتەوە.. سەیرە سەروبنی زمانی زۆرێک لەوانە مەدەنیەت و شارستانیەت و مۆدێرنەو پۆستەکەیەتی گرفتەکەش زیاتر ئەوەیە دیموکراسیەت و مەدەنیەتی ئەوروپاو رۆژئاوا بەپەنجە مانگ نیشانی مرۆڤایەتی دەدەن کەچی هەر ئێمەو دوو سێ قەومی خەوتووی تر هەر تەنها پەنجەکە ئەبینین.. کەمێ مل لار ناکەینەوە تا

مانگ ببینین. یان بەلاسایش پرۆسێسی راگەیاندنی ئەوان نەگەیشتۆتە ئێمە تالە وردبوونەوەو هەنگاوە ئەکادیمستو زانستییەکانی کەمێ شارەزا بین.. تێبگەین کە راگەیاندن ژیانە.. یان ژیان خۆش و جوان ئاسان دەکات، قەت وەکو ئێمە لەسێبەری سیاسەتدا نابنە رۆژنامەنووس یان (میدیامان) ئەگەر بەدەیان ئەزموون و تێست و تاقیکردنەوە قاڵ نەکرێن..

گرنگترین بواری ژیان پەروەردەو فێرکردنە، هەموو دنیا، ئەمرۆ وەک نەریتی ساڵەهایەک بەر لەئێستا، باشترین کاری پەروەردەیی نەوەکانیان بەساناترین رێوشوێن جێبەجێ دەکەن و ئەوپەری هەوڵو تەقەلاکانیشیان شان بەشانی خوێندن دەروات.. کەچی لای ئێمەوە لە پەروەردەو فێرکردندا راگەیاندن هەر دیار نییە پرۆسەی خوێندن قوتابخانەیەک یان پۆلێکی ناخۆشی پڕ لەتەختەی رەقە.. باشە نەوەکان لێرەوە چاویان دەکرێتەوە، لەم قۆناغەدا فێرئەکرێن و پەروەردە دەبن، ئایا تەنها بەو ئەلفو بێ و دارکاریو چاوترسێن کردنە چاوەرێ ئەکرێ میللەتەکە نوێ بێتەوە، هوشیار ببێ، نیشتمان خوێندن و ئیشی خۆش بوێ!لێی رائەبینرێ نەبێتە پیاو خراپ و خائین..

پێشبینی زانستخوازی لێدەکرێ؟؟ جگەلەم نائامادەییەش هێشتا بەبەرنامەی گەورەکان منداڵ ئەخرێتە ناو ئەو تەنگەژەیەی کەمنداڵیی تیادا ون دەبێت.. بەریتمی گەورە گۆش دەکرێ.. تەنانەت ئەو تۆزە سروودو هۆنراوەیەی کەشاعیرە کۆنەکان وتویانە بەو شیرینییەی خۆی ناگاتە دەمی منداڵو دواجار بەرهەمە میللیەکانیش یان سەقەت دەکرێن یان وا پێشکەش دەکرێ کەمنداڵ هەست بەبوونی دیوارێک بکات لەنێوان خۆیو ئەو بەرهەمە.. ئیشی راگەیاندنە کەتەمەنەکانی منداڵ جیا بکاتەوە. لای راگەیاندنی کوردی منداڵ لە نۆ مانگییەوە تا دوانزە هەر منداڵە.. یەک مامەڵە دەکرێن.. زیاتر بەدبەختی منداڵ لەوەدایە کەهەر لەرێی راگەیاندنەوە فێری شەرەنگێزی دەکرێت.. یان کۆمەڵێک داوای قورسو سەیرو سەمەرەی یەک لەسەر یەکو زۆری لێدەکرێ کەناتوانێ هیچیان جێبەجێ بکات.. بەم پێیە ئەو منداڵەی بەبلیمەتی دەخرێتە بەر خوێندن تەمەڵ دەکرێو تینی خوێندنی

نامێنێ، منداڵەکان راست دەکەن کەدەڵێن (بەرئەبین) لەقوتابخانە نەک تەواو ئەبین یان دێینەوە..راگەیاندنی کوردی زۆر لەودیو پرۆسەی هۆشیارکردنەوەیە تاکی کورد ناخاتە بەردەم ئەرکەکانی.. بەمقۆمقۆی دیموکراسیەت ئێستا راگەیاندنی کوردی ترنجاوەتە ناو راگەیاندنی گەلانی تر، ئاگای لەمەودای مێژوویی و سەروەرییەکانی نییە، تەنها گەلێک کەلە رۆژهەڵاتی ناوەراستدا و سەرباری هەموو ئەو نەهامەتیو بارودۆخە نالەبارە، کوردە کەزمانی خۆی پاراستووە کەچی ئێستا هەنگاوەکان بۆنا بەردەوام بوونی ئەم مەسەلەیە گرنگ و مێژووییە دەچن.. لەبەردەم هەر کارەساتێکی گەورەی ئێمە راگەیاندن بێ ئاراستەو بێ وتن ناچێتە ناو مەسەلەکانەوە.. قەت قەت نەیتوانیوە شەقامی کوردی بەرجەستە بکات، لەرەهەندێکی وەکو زانکۆو پەیمانگەکاندا کە گەورەترین کەرەسەی وەرچەرخاندنی ئاراستەی کۆمەڵی تیادایە.. کە گەنجەکانێتی نەیتوانیوە بیانجوڵێنێ.. شانۆو بزووتنەوەی شانۆ رووەو ئاوابوون دەچێت، بێ دەنگە.. ئەرکی کۆکردنەوەی کەلەپەری هەر نەگرتۆتە خۆی، لەکاتێکدا ئەڵمانی پایەتەختی ئەوروپا بەو هەموو تواناو پێشکەوتنەوە تەنانەت (جوێن)ەکانیان کۆدەکەنەوەو چاپی دەکەن.

ئێستا دیمەنی راگەیاندنی کوردی لەمەرزێک دەچێ.. بەبڵاوکراوەی زۆرو بۆرو بێ سەمەرە.. وتاری مەعریفی لەکۆمەڵێک کەسی دیاریکراوەوە نەپەریوەتەوە بۆ ناو خەڵک.. جگەلەوەی بۆ ئێستای ئێمە ئاراستەکان گۆرینیان دەوێ.. کەچی ئێمە ئەو بابەتو باسو کتێبانە دەخوێنینەوە کەلەسەر رەفەکانی خۆی تۆزی سەدان ساڵیان لەسەر نیشتووە..

راگەیاندنی کوردی زۆر دەستەوستانە لەخوێندەوارکردنی خەڵکو رێگری ئەوانەشی پێناکرێ کەکەلەپەری کوردیو نەوەکان سەقەت دەکەن.. ئەگەر سانسۆر هەڵقوڵاوی حوکمە دیکتاتۆریەکان بێت بۆ رێگرتن لەچەکەرەو باڵاکردنی میللەتەکانی ژێردەستیان، دیوێکی تر لەسانسۆر خزمەتو خۆبەخاوەنی خۆکردنە... پایەکانی دیموکراسیش قەت ئەم تێکەڵو پێکەڵییەی بریار نەداوە.. مەبەست لەوەیە سەنترالیزمی راگەیاندنی کوردی بۆ باش بەرێوەبردنی رەوتی رۆژنامەگەری ئەبێ فلتەری هەبێ تا پوختو جوان لەپوتو ناشرین جیا بکاتەوە... رەنگە لە شارێکی وەکو لەندەن یان پاریس هێندەی سلێمانی گۆڤارو رۆژنامەی تیا دەرنەچێت، دوایی سەربەستی رادەربرینو ئازادی بڵاوکردنەوە، مانای ئەوە نییە هەر کەس بیەوێ رۆژنامەیەک یان گۆڤارێک دەربکات..■

جۆرەکانی (بادان)

(دەبێ هەر بایدەین .. دەنا....)

سەلام مستەفا

گۆرانی (بای دەدا.. بای دەدا.. لەگوڵو گوارە بای دەدا) ئەمە گۆرانییە.. زۆرجار لەگەڵیدا هەڵدەپەرینو سەما دەکەین.. پێی ئاشنایینو هەر چۆنێک بێت شتێکی سادەیە.. بەڵام ئاخۆ هەر لەگۆرانیدا (بادان) دەوری خۆی دەبینێ؟.. نەخێر زۆرمان لە(بادان) هەیە.. کەواتە (بادان)ەکان چین؟

سەری بەلوعەکە بادە.. بەسەری باوکت دوای دوو رۆژ هەر لە (سێ)ی شەودا دێتەوە.. دایک بۆڵەبۆڵیەتی .. ئەوە کەیفی خۆیەتی.. مانگی چوار جار دەیگۆرێ کێشە نییە موچەکەت زیادە!.. جا چی تێدایە لەگەڵ هاتنەوەی ئاودا کرمیش بوەرێ.. کرم وەک ئێمە پێویستی بەژیانە.. لەقوراویش تورە مەبە خۆئێمە هەر قوراو دەنۆشینو قوڕ دەگرینەوە.. گەر دەشتەوێ (عەریزە)یەکی نارەزایی بنوسیت ئەوا سەری قەڵەمەکەت بادە.. بایدە، بەسەری خۆت هەموو لێپرسراوێک خۆلرێژێکی زیادەی هەیە.. تۆ قەڵەم بادەدەی.. لەولا تۆشەوە سەدان قەڵەم بادەدرێ.. بۆ نان برینو ملپەراندنو ماستاوو ملحەقاتەکانی.. بەرامبەر بادانی هەر قەڵەمێک ناکرێ نارەزایی دەربری.. چونکە ئێمە زیندانێکی نوێمان هەیە.. زۆرجار شوێنە تایبەتەکانیش دەکرێنە زیندان.. جا بۆئەوەی ماوەی زیندانییەکەت بزانی سەری قورمیشی سەعاتەکەت بادە.. بایدە گەرچی ئێستا سەردەمی عەولەمەیەو باوی عەبا نەماوە.. بەڵام هەرچۆنێک بێت زۆرمان هەن کە (عەشایری)یەن لێدەخورنو سویسرییەکەیان هەر لەدەستدایە!.

تۆ مرۆڤێکی ئەم سەردەمەیت.. واتە دوای راپەرینو نێو کوردستانو دەڵێن شارەکەشت: (شارێکی سیاحی)یە.. یادو بۆنەو ئاهەنگو بیرەوەریو جەژنو لەدایک بوونو شتی ترت زۆرە.. دەکەواتە بایدە.. خوا نەیبرێ دەیان هۆڵت هەیە.. شەوانەی خێزانیت هەیە..

نێو فەرمانگەکانت هەیە..بایدە.. لەوەش زیز مەبە لەهەندێ هۆڵو شوێنی گشتیدا بڤەیە بچیتە ژوورەوە.. باخۆشیان لەناوەوە بایدەن تۆش لەدەرەوە بایدە.. براگیان خۆ پارەی تێناچێ هەمووی سمتێکەو بەس!.

هەموو شتەکان بادەدرێن.. بادان سەمامان پێدەبەخشێو بادان رەنجمان بەفیرۆ دەداو بادان لەرووناکیو تاریکیدا دەمانخاتە شکەوە!..

رادیۆو تەلەفزیۆنەکەت بادە بۆئەو هەواڵانەی کەسێکی نێو نیشتمان نەیوت ئۆخەی.. بایدە کە هەر بانگەوازی ئەوەت بۆ دەکات تابڵێی (بەڵێ) کەچی زۆربەمان هەر دەڵێین (نەخێر). بایدە قوربان هاوین هاتو هیچ پانکەیەک خولی نەخوارد.. زستان هاتو سەری هیچ زۆپەو چرایەک سوڕی نەخوارد.. پەنجەی بادان سەریشی هێنایە بادان!.. منداڵ لەیاری دەتۆرێو نەخۆشخانەش پزیشکێ خولی نەدیوە.. رشانەوەو تاوکۆکەش وان لەژوورەوە.. تۆش سەری شوشەیەک بادە کە دەمێکە ئێکسپایەرە!. بیاندەرێ وڵاتی قەزاو قەدەرە!!.

هەمووی بادەن.. شەربەت بادەن.. ئەمیان دینار.. ئەو دوو دینار.. کێ بەکێیە.. شارەوانی زەوی گەیاندە سورداشو زەویەک نەبوو بەخانوو.. بۆری بادەن.. شار هەمووی بوو بەقورستان جادەیەک پرنەکرایەوە.. باوەشێن کەن.. پانکەی بەردەم خەڵوز بادەن.. خوا نەیبرێ کارەبامان گەشاوەیە.

ئەوە خوێندکاری شارەکەم.. زۆر دەمێکە پرگاڵەکەی بادەداتو کوردستانی نەدۆزییەوە.. گۆشەیەکی شارەکەمی نەدۆزییەوە.. بەراستو چەپا دێو دەچێ.. ئێستاکەش خۆی نەدۆزییەوە.

هەمووبایدەن.. خوری بادەن.. بۆ جاجمێک بینێنە سەر دارەمەیتی.. بۆ لفکەیەک کە حەمامێک (٧) دینارت لێدەستێنێو ئەویتریان (١٥) دینار!.. محەلەبیو کاستەر بادەن.. بۆ فرێدانی بەردەمی نەخۆشخانەکانی شارم.. مەکینەی قیمەکان بادەن بۆ ئەو گۆشتەی حەوت سەد حکومەتی کوردییش نرختان دانابەزێنێ!.. مەکینەی ماستاوتان بادەن.. عەریف دەبێ بەنەقیبو خوشکەزایەک بەوەزیرو بێ شەهادە بەمودیرو.. کەس نەناسێکیش بەمووچەی چوار ئەوەندەی خانەدانێک.. دەی مەکینەکانتان بادەن.. ئەوتان پێشمەرگەی کۆن بووە بەبێ تەقەو..

ئەوتان تەنزیمی کۆن بووە لەهەندەران.. ئەوتان براکەی شەهیدە بەکارەباو ئەوتان شۆخەو پرچەکانی لەسمتیایە.. دەی ماستاوکەن.. بایدەن..بایدەن..تۆ سەرۆکەکەت لێدەبێتە نەهەنگو وڵاتی من دەریای نییە!.. ئەو لێی دەبێتە رووناکیو وڵاتم کارەبای نییە!! ئەم لێی دەبێتە تاکەکەس.. تاکەکەسیش کەسی نییە!!!

هەموو بایدەن.. کورسی کورسیو بابە خولیو مزراح بادەن.. ئەوانەی منداڵ دەکرۆژێ.. ئەو گیرفانە هەژارانەی بەچرکە خاڵی دەبنەوە.. بۆ باینادەن؟ خۆ حکومەت منداڵەکانی خۆش دەوێ.. کواکێ دەڵێ یارییەکان پارەیان دەوێ.. نەخێر بایدەن.. حکومەت باوکی منداڵە.. حکومەت دایکی منداڵە.. ئەو منداڵانەش کە دەگرین.. منداڵی ئەم هەرێمە نین!!.

هەموو بایدەن.. سەری پێکەکانتان بادەن.. جەژنو بۆنەو یادەکانو سەری ساڵە.. ئەو لەخۆشیو پێکەنینا

ئەم لەخەما سەری پێکەکانتان بادەن.. کێشەی ژنو کێشەی منداڵ سەری پێکت پێ بادەدا.. حکومەت تورت هەڵدەداو ترۆت دەکات.. سەری پێکت پێ بادەدا.. شارەوانییەو چاڵو چۆڵ، کارەباو ئاو.. ناو بازارەو گرانییە سەری پێکت پێ بادەدا.. علوج لەخوار بەنزینەوە.. بەنزین لەخوار ویژدانەوە.. سەری پێکت پێ بادەدا.. بایدە پێکی گرانبەها هۆڵت رازاوەی پڕ لەماچ..ئاساییەکامیان سەفتەکان هەڵرێژێ..ئاساییە کەچەڵ بەکەچەڵ پێکەنێت.. پاشماوەی دوای بادانەکان بەشی حەوت سەد هەژار دەکات.. تۆش بایدە پێکی هەژارت بەیەک دوو قاشە تورەوە ئەشکی چاوانت هەڵرێژە!..

هەموو بایدەن.. تۆش یانسیبەکەت بادە شارەوانی.. لەیەکەوە هەتا نەوەد نەخوێنەوارەکانیشی فێرکرد.. خێرەکەی بۆ ئاوەدانی شارەکەمە.. شەقامەکانت زۆر جوانن.. بایدە توخوا.. ئەوە سوێندی بەندەی خۆتە.. تا ئەو ئۆپڵە حەیاتە نەبەمەوە دەست لەم جەنگە هەڵناگرم!..

تۆش دومبەڵە نازدارەکە، قەفەزی تۆپەکان بادە.. ناشێ نوکتەی کابراکەت بیرچوو بێتەوە.. دە گوێ بگرە: ژنە زۆر زۆر شەری بەمێردەکەی فرۆشت هەر پێی دەوت توخوا ئیتر مەخۆرەوە.. دواجار کابرا سوێندێکی گەورەی پیاکێشا گەر ئەمجارە دومبەڵەکەم بۆ دەربچێ شەرت بێ ئیتر نەخۆمەوە.. شەوێک دومبەڵەی بۆ دەرچوو.. بەڵام چی بوو؟.. بوتڵی عەرەق!..

دەبا بایدەین.. لگاو بادەین.. دەبڵەکان بۆ ئێمە نییە..

ئێمە هەموو قومار دەکەین.. قومار دەکەین ئەو کاتانەی بۆ هەڵبژاردن دەنگ دەدەین.. ئەو کاتەی سەفەر دەکەین بۆ دەرەوەی شارەکەمان بە جادەی یەک سایدیدا.. ئەو کاتانەی قوراوی نێو بەلوعەکان هەڵدەلوشین..

دەبا بایدەین.. قۆچەکانی گەرەک بادەین.. خەریکە روو دەکەینەوە بۆ ساڵەکانی پێش حەفتا.. تاوانە لەدوای ئازادی.. ئەو گەرەکە چراخانو ئەم گەرەکیش لەقوڕو بۆگەنا بمرێ.

دەبا هەرچی هەیە بایدەین.. مشکیو جامانەکان بادەین.. بەرەنگی رەشو سوورەوە.. بەخێسەو شەر.. بەتەقەو لوورە لوورەوە.. بایدە جامانەکەی سەرت.. هەمووی چەند ساڵێکت ماوە.. مۆزەخانەی شارەکەشت هەر دەتوانێ دوو دانە بگرێتە ئامێز.. نەرێزت ماوە جامانە.. نەدێیتە ناو شیعرێکەوە.. نەهۆڵێک پێشوازیت دەکات.. کامە بێژەر جامانەی وا لەسەردایە.. کامە (تی ڤی) هەر هیچ نەبێ دەتنێتە تەنیشت عەرەبێ.. خەفەت مەخۆ.. برۆ بەدزی گەلەوە بەردەم ئاوێنەیەک بگرەو یەک دوو خولی پیادەو بایدە.. ئەوسا دەگری.. یان تێر تێر پێدەکەنی.. ئەمەیان قەدەغەنییە!. ئێمە هەر فێری بادانین.. دەستارەکانمان بادەدەین.. چونکە هەر ئێمە ناونراین (ساوەرخۆری نەگبەت!) بایدەدەینو سێ نان کرایە دوونانو خواش دەزانێ ئارد لەمەودوا چی ترمان بەسەر دەهێنێ.

شارەکەمان شاری گەشتەو بێ کارەبا.. کێ دەڵێ کەلوپەلی کارەبابییم سوتاوە؟.. نەخێر کارەبای ئەمرۆ هیچ ناسوتێنێ.. ئەو ملیۆنەها دەرنەفیزەی کەهێناویانەتە ئەم شارەشەوە بۆ جوانییە.. دەکەواتە هەتا ماوی هەر دەرنەفیزت بادە..! شکات لەهیچ کەسیش مەکەو یەخەی (١٠٢)ش مەگرەو تەلەفۆنەکەت بامەدە.. نانا بایدە.. بۆ حەریقو بۆ ئیسعافو بۆ ئاسایش زوو زوو بایدە دواتر تەنیا گۆرانی (رەنجی بێوەرم) فریات دەکەوێ!.

هەموو شتێ بادەن.. بەشێتیەوە بایدەن.. بەعەقڵەوە بایدەن.. سیاسەت بادە.. کورسی بادە.. تۆ هەر میللەتێکی گەورەی.. بەعەشقەوە سەرت بادە.. چاوت بادە.. شیعرو نامەو دەمو دەستو قاچت بادە..

تۆش هیلاکی ئەی حکومەت.. ئەوەندە ناچاری.. ئەوەندەش سەری دنیات لێ هاتۆتەوە یەک.. لەناچاریا هیچت بۆ نەماوەتەوە تەنها ئەوەندە نەبێت سەرت بادەی!!.■

جان ماری - لوکلیر
(١٦٩٧- ١٧٦٤)

ئامادەکردنی: باران

جان ماری - لوکلیر دانەرو یەکێک لەکەمانچەژەنە بەناوبانگەکانی مێژووی مۆسیقایە، سەرەتای ژیانی بەرلەوەی گرنگی بەسەماو ژەنینی کەمانچە بدات بەبەرگدروویی دەست پێدەکات، ئەم پیشەیەشی لەباوکیەوە بۆی ماوەتەوە. دوای ئەمە، سەفەر دەکات بۆ وڵاتی ئیتاڵیاو لە وڵاتی تورینۆ دەگیرسێتەوە.

لێرەشەوە، سەرچاوەی ژیانی، بەوانەکانی سەما، دابین دەکات. بۆ ئەوەی زیاتر پەرە بە بەهرەی بدات، پەیوەندی بە (سومیس) دەکات، لێرەوە دەروازەیەکی تر لەژیانی ئەم بەهرەمەندە دەست پێدەکات، چونکە پێگە راستەقینەکانی زانستی موزیکو ژەنینی کەمانچە، بەشێوەیەکی راستەقینەلەسەر دەستی (سومیس) فێردەبێت. دوای ئەمە واتا لەساڵی ١٧٢٨، جارێکی تریش دەگەرێتەوە پاریس، ئەم ویستگەیەشی ویستگەیەکی تێژرەو دەبێت لەژیانی جان ماری، چونکە ناوبانگی گەورە بەدەست دەهێنێت، وەک ژەنیارێکی ئێجگار بەتوانای کەمانچە، چ لەئاهەنگە تایبەت و ئاهەنگەکانی تری کۆشکی میرەکان، بۆیە هەرزوو لەتیپی کۆشکی میر، بەئەندام قبوڵ دەکرێت. دوای دوو ساڵ لەگەڵ ئەم تیپە، ئینجا دەستی لەکار کێشایەوەو سەفەر دەکات بۆ شامبیری و نزیک دەبێتەوە لەمیری ئیسپانیا.

دوای گەرانەوەیشی بۆ پاریسو دەست بەکاربوونی لەتیپی جرامونت، وەک ژەنیارێکی یەکەمی کەمانچە، بەداخەوە لەشەوی ٢٢-٢٣ی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٧٦٣ لە بارودۆخێکی نادیاردا، دەکوژرێت.

بێگومان لوکلیر، گەورەترین ژەنیاری کەمانچە بوو، لەسەدەی هەژدەهەمی فەرەنسادا. کەهەمیشە ویستوویەتی بەدانراوەکانی، شوێنێکی شایستە لەمێژووی موزیک بۆخۆی دەستەبەر بکات. ئەویش بەبەرجەستەکردنی هەردوو شێوازی میوزکی فەرەنسیو ئیتالیایی.

کارە هەرە گرنگەکانی لوکلیر:

لەشانۆدا: (ئۆپێرای ١٧٤٦) هەروەها (١١) کونشرتۆی کەمانچە، تاکە کونشرتۆیەکیش بۆفلوت. چەندین سوناتەی بەتەنیای کەمانچە، ئینجا (٤٩) سوناتای کەمانچە یاخود فلوت لەگەڵ باص کونتینیو.. هتد.

سەرچاوە/

اعلام الموسیقی الغربیة فی ثلاثة اجزاء (الجزء الثانی)■

خوێندنەوەیەک بۆ
Installation workshop
تاقیگەی هونەر - هونەر

هەڵبەست ئەحمەد

کاری هونەری ئینستەیشن کەپێویستییەکی ئەم قۆناغەی ئێستای هونەری شێوەکارییە، تاقیگەی هونەر - هونەر لەرێی (ۆرک شۆپ)ێکەوە لە(گەلەری ئارام) لەسلێمانی بەبەشداری (١٠) هونەرمەند کەپێکهاتبوون لە (رەهێڵ عەبدولجەبار، ئاڤان عومەر، رێبین مەجید، شێرکۆ عەباس، نەرمین مستەفا، نەورۆز مەحمود، سۆران رەفعەت، شیروان فاتح، زانا رەسوڵ، رۆژگار مەحمود)، بەسەرپەرشتی هونەرمەند (شیروان خان)و راڤەکردنی تێکستەکان (سامی حەمە موئمن)، پیشانیان داین ئەوەی ئێستا لەبەردەستماندایە ڤۆڵدەرەکەیەتی کەبەهۆی ئەوەوە هەوڵدەدەین کەمێک نزیک بینەوە لە ۆرک شۆپەکەو فۆرمو بیرۆکەی بەشێک لەکارە هونەرییەکان، ئەوەی کەجێگەی پرسیارە ئەمجارە (١٠) هونەرمەند کۆبونەتەوەو هەموویان کۆکن لەسەر ئەوەی کەدوور لەتابلۆ بەدوای ماتریاڵی تردا بگەرێنو ئەمەش وایکردووە چەندین ماتریاڵی جیاوازو چەندین بیرۆکەی جیاواز لەو ۆرک شۆپەدا ئامادەبێت کەتایبەتە بەهونەری شێوەکاری.

باڵەم سەرەتا سادەیەوە دەست پێبکەین، بینەری ئێمە بەبەردەوامی کاتێک دەچێتە گەلەرییەوە بەیادەوەری تابلۆوە دەچێتە ناوی، بینەرێک نییە لەسەر کاری هونەری، ڤیدۆ ئارتوو هونەری کۆنسێپ راهاتبێت، بەڵام ئەم ۆرک شۆپە راستەخۆ بینەر لەبەردەم ئەو پرسیارەدا رادەگرێ کەبەدەر لەتابلۆ هونەرێکی تر ئامادەیەو کەسی هونەرمەندیش ئازادە لەهەڵبژاردنی ماتریاڵدا، دیارە ئەمە لەخۆرا نەهاتووەو کاریگەری هەیە بۆ خولقاندنی ئەم شێوازە لەهونەری شێوەکاری، کەبەبرِوای من ئەو کرانەوەیەی جیهان بەروماندا ئەو تێکەڵاویی‌و نزیکبوونەوەی کلتورەکان کاریگەری بابەتیانەی داناوە لەناو هونەری شێوەکاری ئێمەداو ئەو راستیەش نمایش دەکات کەئەمرۆ قۆناغەکە گونجاوە بۆ هونەری تازە، بۆ هونەرێک بەدەر لەتابلۆو زەمینەیەک لەدایک بووە بۆکاری هونەرو ڤیدۆ ئارتو هونەری کۆنسێپو.. هتد.

ئەم ۆرک شۆپە بوێرییەکی پێوە دیارە کەهەر (١٠) هونەرمەندەکە ئازادانە کارە هونەرییەکەی خۆیان نمایش کردبوو، کەلە باکگراوندی هەموو بینراوێکدا بیرۆکە ئامادەیی هەبوو، هەریەکەیان بەتێکستی خۆیان باسی بیرۆکەی پشتی ماتریاڵەکە دەکەن، بۆ نمونە، هونەرمەند (رۆژگار مەحمود) لەرێی بینراوێکەوە کەسۆپایەکە باسی چەمکی جیاوازی پێکەوە ژیانو قبوڵکردن دەکات، (رۆژگار) بەم شێوەیە باس لەبیرۆکەی پشتی ماتریاڵی (سۆپا) دەکات؛ (بەدەر لەماناکانی گەرما با سەرنج لەرەهەندێکی تری سۆپا بدەین کاتێک دەبێتە ئەو ئامرازەی کەهەموان لەدەوری خۆی کۆدەکاتەوەو بەهەموو جیاوازییەکانیان یەکتر قبوڵ دەکەن). زۆر بەروونی رۆژگار لەرێی بینراوێکەوە کەسۆپایە باس لەیەکێک لەچەمکە هەر دیارەکانی ئەم قۆناغەی ئێستای بیری رۆژئاوا دەکات کەجیاوازیو قبوڵکردنی یەکترە، یەکێکی تر لەو فۆرمەی لە ۆرک شۆپەکەدا زۆر سەرنجمان رادەکێشێ کارە هونەرییەکەی هونەرمەند (نەرمین مستەفا)یە، نەرمین فۆرمەکەی لەشێوەی (شانە)یەکدا بەرجەستە بووەو بەڵام لەتێکستەکەی دەنووسێت: (ئەم دانراوە کەدەشێت لەفۆرمی شانەیەکدا بەرجەستە بووبێت بەهیچ جۆرێک قسەکردن نییە لەسەر شانە بەڵکو ئەوەی منی پەلکێش کرد بۆ بەرجەستەکردنی ئەم فۆرمە دۆخێکە خودی خۆم تیایدا دەژیم، ئەویش بەرجەستەکردنی فۆرمو پرۆسەی دووبارە بوونەوەیە، لەرێگەی دووبارەکردنەوەوە بروام وایە ئەوەی دەشێت بوترێت ناکرێت، ئەوەی دەشێت بکرێت....). هونەرمەند نەرمین مستەفا نایەوێت قسەلەسەر فۆرمی شانەیەک بکات کەلەواقیعدا دەبینرێ بەڵکو دەیەوێ باس لەدۆخێک بکات کەخۆی تێیدا دەژی، ئەو دۆخە هونەرمەند ناوی دەنێت فۆرمی پرۆسەی دووبارە بوونەوە دەکرێت بپرسین ئایا نەرمین مەبەستی لەو ماتریاڵەیە کەکەسی هونەرمەند رۆژانە بەری دەکەوێتو دووبارە دەبێتەوە لای لەژیانی واقیعی خۆیدا یاخود ئەو دووبارە بوونەوەیە ئەوەندە کاریگەری لەسەر هونەرمەند دروستکردووە کەتێکستەکەی بەکراوەیی بۆ خوێنەر بەجێدەهێڵێتو خوێنەر ئازاد دەکات لەتەواوکردنی تێکستەکەیدا.

گەر سەیری بینراوە هونەرییەکەی هونەرمەند (شیروان فاتح) بکەین کەخەڵوزە لەناو شوشەیەکدا دانراوەو شوشەکەش بەپێی ئەو قەبارەیە کەدیاریکراوە لە ۆرک شۆپەکەدا ئەبینرێو باس لەجیابوونەوەی جەستەو وزەی جوڵانو گواستنەوەی وزە بۆ فۆرمێکی تر دەکات، هەروەک لەتێکستەکەی شیرواندا هاتووە کەدەڵێ: (کۆتایی هاتنی ژیانو جیابوونەوەی نێوان جەستەو وزەی جوڵانو گواستنەوەی وزە بۆ فۆرمێکی تر، گۆرانێکە بەسەر پێکهاتەو سەرەنجام فۆرمی ماتریاڵێکدا دێت، ئەوەی دوێنێ ژیان بوو لەنێو ئەم هۆڵەدا ئێستە شتێکی دیکەیە).

بەگشتی ئەم ۆرک شۆپە کەئێستا ڤۆڵدەرەکەی کەوتۆتە بەردەستی بینەرو خوێنەری کورد، سەرەتایەکی بابەتیانەیە بۆ کاری هونەری تازەو هونەرمەند سامی حەمە موئمن لەپێشەکی ڤۆڵدەرەکەدا بۆمان دەنوسێت (دەمێکە هونەر لەم

کاری هونەرمەند رێبین مەجید

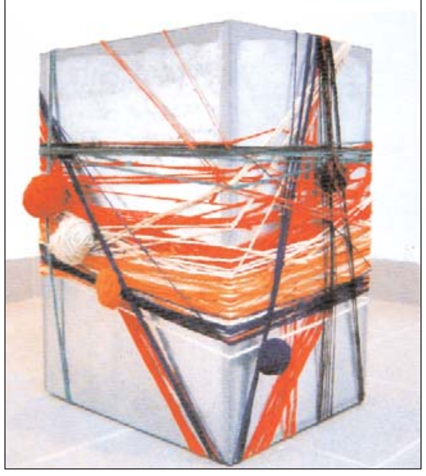

نیشتیمانەدا هەر لەسنووری تەکنیکو بەها ستاتیکییەکانی شێوەدا خول دەخواتو خۆی دەجوێتەوە، گەمەیەکە هەریەک لەهونەرمەندو هونەرخوازیشی وەرس کردووە. لەلایەکی ترەوە ئەم جوگرافیایە وەک هەموو جوگرافیاکانی دەرەوەی جوگرافیای هزری رۆژئاوا، دەمێک پێی دەڵێن خاوەنی هونەرێکی ئەتنیەو دەمێکی دی پێمان دەڵێن ئێوە خاوەن هونەرێکی پریمیتیڤن، دیارە ئەم بۆچوونەش لەخۆرا نییە ئێمە دەبێت کار بۆ دەرچوون لەوتەنگژەیە بکەین هەریەک لەکایەکانی هونەری ڤیدۆ ئارتو کۆنسێبتوالی تایپەکانی سەردەم بناسین).

هەر لەم تێکستەدا هونەرمەند سامی حەمە موئمن راڤەی کارە هونەرییەکانی هەر (١٠) هونەرمەندەکە دەکات.

لێرەوە پێویستە ئەو راستیە نمایش بکەین کەلە پێشەوە ئاماژەمان پێدان کە ئێستا دۆخێک هاتۆتە ئاراوە کە خوازیاری هێنانەکایەی کاری هونەری تازەیە بەڵام ئەم هونەرە پێویستە لەسەر بنەمایەکی زانستی بێتو لایەنی تیۆری ئەم هونەرە لەگەڵیدا گەشەی پێبدرێ، جێی ئاماژە پێکردنیشە کەبەهەوڵی هونەرمەند

کاری هونەرمەند ئاڤان عومەر

(شیروان خان) ئەم ۆرک شۆپە بۆ یەکەمین جار لەشاری سلێمانی لە(گەلەری ئارام) کرایەوەو جێی خۆیەتی ئاماژە بەو هەوڵەی دیسانەوە هونەرمەند (شیروان خان) بکەم، کەهەوڵی دا یەکێک لەهەرە رەخنەگرە هونەرییەکانی ئەڵمانیاو جیهان (مینکس) بهێنێتو وانە بڵێتەوە لەسەر هەریەک لەهونەرمەندە گەورەکانی جیهان (فرانس بکینو جۆزیف بویس کەبەدڵنیاییەوە وانەکانی ئەو پرۆفیسۆرە کاریگەری گەورەی لەسەر کارکردنو بیرکردنەوەی هونەرمەندە گەنجەکان دروستکرد، کەبۆخۆی ئەمەش ئەو راستییە دەسەلمێنێت کەئەم دۆخەی ئێستای هونەری شێوەکاری ئێمە دۆخێکە بەرەو هونەری تازە دەروات، هونەرێکە کە دەتوانێت ئاستی هونەری شێوەکاری ئێمە بباتە قۆناغێکی باشترەوە، ئەوەی جێگای تێرامانە، دەکرێت بپرسین ئایا ئێمە لەدوای ئەم ۆرک شۆپەوە، ئێمە لەدوای مینیکسەوە هونەرمەندەکانمان ئامادەییان تێدایە بەرەو رووی ئەو کارە هونەرییە نوێیانە ببنەوە بەدەر لەتابلۆو بەباکگراوندێکی رۆشنبیری هونەرییەوە رووبەرووی هونەرێکی مۆدێرن ببینەوەو دوور لەشێوازە تەقلیدیەکەی هونەر بینەر لەبەردەم ماتریاڵی نوێدا رابگرن وەک هەموو وڵاتانی پێشکەوتووی جیهان، ئێمە هونەری (ڤیدۆ ئارتو کۆنسێپ)مان هەبێت کەناکرێ ئەوەش فەرامۆش بکرێ کەبۆخۆی چەمکی جیهانگیری کاریگەری گەورەی لەسەر هونەریش داناوەو دەکرێت بڵێین ئەم هونەرە بەهۆی جیهانگیرییەوە دێتە ناو هونەری شێوەکارییەوەو بێگومان جیهانگیریش بەشێوەیەکی واگشتگیرو فراوان هەموو کایەکانی گرتۆتەوە، هیچ کایەیەک ناتوانێ دەرگا بەروویدا دابخا، بەخۆشحاڵیەوە چ لەرووی ئەو هەوڵانەی کەلە دەرەوەی وڵاتەوە نراون لەهەمان کاتیشدا جیهانگیری لەرێی باڵا دەستی خۆیەوە زیاتر ئەم هونەرەمان بۆ دێنێت.■

رەنگدانەوەی هونەری سەرەتایی لەهونەری نوێدا

ستار قادر

وەک ئاشکرایە مرۆڤی سەرەتایی سەرباقی دژواری ژیانی رۆژانەو سەرسام بوونی بەرامبەر دنیای دەرەوەی خۆی، لەو قۆناغە دژوارەدا چەندەها شاکاری نەمریان بەجێهێشتووە بەسەر دیواری ئەشکەوتە دێرینەکانەوە کە تا ئێستا مایەی سەرسورمانو پرسیارە؛ لەرووی شوێنی هەڵبژاردنی کارەکانیان هەروەها شێوازی کارکردنیان لەهەندێ وێنەیاندا رادەی دەبرینیان گەیشتۆتە (ئەبستراکت) کەلەمێژووی شارستانیەتیدا لەسەدەی بیستەمدا هونەرمەندان ئەو تواناو دەربرینەیان تیادا دەرکەوت. هەروەها لەرووی ئیشکردنیانەوە زۆربەی زۆری وێنەکان لەقوڵایی ئەشکەوتەکاندا دروستکراون ئەمیش ئەوە ئەسەلمێنێ کەهونەرمەندانی وێنەکێشی ئەو قۆناغەش کارە هونەرییەکانی لە (تەنهایی)دا خولقاندووە.

ئەگەرچی مرۆڤی سەرەتایی ئیشەکانی (کارە هونەرییەکانی) لەژێر کاریگەریتی ژیاریو ژیانی رۆژانەی بووە، بەڵام وێنەکان تەنها گێرانەوەیەکی چیرۆک ئامێزانەی رووداو و بەسەرهاتەکانی نییە، بەڵکو لەپێش هەر دیاردەیەکدا هێزە دەربرینخوازییەکەی دەبینرێ کەلەشێوەیەکی ئیستاتیکیدا هەستی پێدەکرێت لەو هێڵە جۆراوجۆرانەی کەسنووری هەر فیگەرێکی پێکێشاوە، ئەڵبەتە رۆڵی ئاگرو بەکارهێنانی ماتریالی (ئەصلی) وەک خوێنو رەنگی گژوگیاو ئێسقانی

سوتاو بەئاشکرا لەکارەکاندا دەردەکەوێت و ئاوێتەی کارە هونەرییەکان بوون.

لەگەڵ ئەو زەمەنە دوورو درێژەی لەنێوان ئەو کارە هونەرییانەو هونەری نوێدا هەیەو گرنگی تەواوی پێدەدرێت چەندەها هونەرمەندی هاوچەرخ بەئاشکرا میتۆدی هونەری سەرەتایی زاڵە بەسەر هونەرەکەیانەوەو ئیتر پێبزانن یان نا، ئەوەتا هونەرمەندێکی دیاری سەدەی رابردووی وەک (پۆل کلی) کەلەکارەکانیدا جێ پێی هونەرمەندانی قۆناغی سەرەتایی هەڵگرتووە لەشێوەی هونەرەکەیدا لەرووی کۆمپۆزەیشنو گوێ نەدانە پرسپێکتیفو سەربەستی تەواوی داوەتە خۆی لەئەنجامدانی وێنەکێشاندا. هەروەها ئەگەر سەرنج بدەینە کارە هونەرییەکانی هونەرمەندی شاعیری فەرەنسی (هەنری میشۆ)، ئەوا بەتەواوەتی کارە هونەرییەکانی (بەتایبەتی ئەو کارانەی کەبەمەرەکەبی چینی) کێشاونی، کەلەکاتی وێنەوکێشانیشدا چووەتە حاڵەتی لاشعوری تەواوەوە، بەهۆی کێشانی ماددەی بێهۆشکەر تا بەتەواوەتی هێزو توانستەکانی لاشعوری بخاتەکار لەکاتی ئەنجامدانی وێنەکانیدا وەک لەم تابلۆیەدا دێتە بەرچاو چەند پەڵە مەرەکەبو هێڵێکە بەڵام ئەچنەوە سەر هونەری سەرەتایی لەرووی تێکرژانی فیگەرو گوێنەدان بەبیرۆکەی سەرەکی تابلۆو هیچ حساب کردنێک لەرووی هونەری وێنەکێشانەوە جگەلەوەی لەژێر کاریگەری ئە هونەرە باڵایەدا خۆی بینیوەتەوە.

هەر لەمیانەی ئەو هونەرمەندانەی کاریگەرێتی ئەو هونەرەیان لەسەرە لەهەندێ کاری هونەری (جان دوبوفیە، جان بوفوتریە)دا، بەئاشکرا ئەو لێکچوونە دەبینرێ ئەگەرچی زۆربەی ئەو کارانەی دەچنە ئەو خانەیەوە کەبەرەنگی ئاوی کێشاونی، بەڵام بەسەربەستیەکی هونەری سەرەتایی ئاساو بەرۆحێکی منداڵ ئاسا. وەک ئاشکرایە ئەم دیاردەیە تەواو جووتە لەگەڵ ئەوەی کەهونەری سەرەتایی بەهونەری منداڵ بەراوورد بکرێتو بە ئەبستراکتی سیحری لەقەڵەم بدرێ، چونکە قۆناغی مرۆڤایەتی وەک قۆناغی منداڵی تاکەکەس وایە.

بەڵام سەبارەت بەهونەرمەندانی هاوچەرخ، ئەگەرچی هێزو توانستە لاشعوریو پەنهانییەکانیان خستۆتەکار بەڵام بەووشارییەکی تەواوەوە ئەم کارەیان ئەنجامداوە، بەڵام مرۆڤی سەرەتایی (ئەڵبەت هونەرمەندەکانیان) بەبێ ئەوەی ویستی خۆیان بێت، ئەم کارانەیان ئەنجامداوەو لەژێر کاریگەرێتی ناکاملیو سەرەتاییانەوە لەگشت بوارەکانی ژیانیاندا کەچی ئەمرۆ لەهەمان سەردەمدا وەک رۆشناییمان خستەسەر چەندەها هونەرمەند بەووشیارییەوە گەراونەتەوە سەرهەمان میتۆدی وێنەکێشانی هونەری سەرەتاییو ئەوەی لەم نێوەندەدا بەهای لەدەست دەچێ لەبەردەم کاری هونەریدا زەمەنە.■

خولی فوتبۆڵی یانەکانی کوردستان و چوار گۆشەی زێڕین

یانەی سلێمانی و یانەی سیروانی نوێ یاری کۆتایی ئەکەن
یانەی کۆیە سێیەم و یانەی پێشمەرگە چوارەمی کورستان بوون

پاش نیوەڕۆی ١ شەممە ٢٠٠٥/١/٢ لەیاریگای سلێمانی وبەئامادەبوونی جەماوەرێکی زۆرئەوچوار تیپەی کەمانەوە بۆ چوارگۆشەی زێڕینی "المربع الذهبی" یانەکانی کوردستان یارییان کرد، لەوڕۆژەدا سەعات "یەکو نیو" یانەی وەرزشی سلێمانی کە یەکەمی گروپەکەی خۆی بوو لەیانەی کۆیەی بردەوە کە دووەمی گروپەکەی خۆی بوو بەدوو گۆڵ بەرامبەر بەیەک گۆڵ بەمەیش یانەی سلێمانی مایەوە بۆ یاری کۆتایی، سەعات "سێونیویش" یانەی سیروانی نوێ کە یەکەمی گروپەکەی خۆی بوو لەگەڵ یانەی پێشمەرگە کەدووەمی گروپەکەی یارییان کردو دوای ئەوەی لەکاتی یارییەکەدا بەیەک گۆڵ بەرامبەر بوون، بەلێدانی پەنارتی یانەی سیروانی نوێ بە ٥ گۆڵ بەرامبەر بە ٤ گۆڵ یارییەکەی بردەوەو بەمەیش یانەی سلێمانی و سیروانی نوێ مانەوە بۆ یاری یەکەمی و دووەمی و کۆتایی خولەکە.

هەردوو تیپی یانەی پێشمەرگەو کۆیەیش مانەوە بۆ یاری سێیەمی و چوارەمی سەرجەم یانەکانی کوردستان.

کۆیە سێیەم و پێشمەرگە چوارەمی خولی فوتبۆڵی یانەکانی کوردستان بوون

سەعات (٢)ی پاش نیوەڕۆی ٤ شەممە ٢٠٠٥/١/٥ لەیاریگای سلێمانی هەردوو تیپی یانەی "کۆیەو پێشمەرگە" بەیەک گەیشتن، .. بۆ دیاریکردنی تیپی سێیەم و چوارەمی خولی فوتبۆڵی یانەکانی کوردستان، لەیارییەکی گەرمدا، دوای ئەوەی لەکاتی یاسایی یارییەکەدا بەگۆڵێک بەرامبەر بوون، بەلێدانی پەنارتی یارییەکە لەقازانجی کۆیە یەکلایی بووەوە بە ٨ گۆڵ بەرامبەر بە ٧ گۆڵ.

بەمەیش یانەی کۆیە سێیەم یانەی پێشمەرگە چوارەمی یانەکانی کوردستان بوو.

ئەمەو یاری کۆتاییش لەنێوان هەردوو یانەی سلێمانی و سیروانی نوێ یەکێتی ناوەندی فوتبۆڵی کوردستان کاتەکەی دیاری ئەکات.■

بۆ دەستپێکردنەوەی خولی یانە نایابەکانی عێراق
سیروانی نوێ لەمەشق و ڕاهێنان بەردەوامە

ئا: ئاکۆ

×هەرچەندە بەهۆی نائارامی هەندێ ناوچەو نەبونی ئاسایشی تەواوی هەندێ پارێزگاو شارەکانی عێراقەوە یەکێتی تۆپی پێی عێراق چالاکیەکانی بۆ کاتێکی نادیار ڕاگرتووە، بەڵام یانە وەرزشیەکان لەمەشق و ڕاهێنان بەردەوامن جەماوەری وەرزشیش بەتامەزرۆوە لەهەواڵی دەستپێکردنەوەی هەردوو خولی نایاب و پلەیەکی عێراق دەپرسێت.

سەبارەت بەئاستی یانەی سیروانی نوێ خۆئامادەکردن و ئامادەباشیان بۆ جەولەیەکی نوێی یاریەکان. لەنزیکەوە یاریدەدەری ڕاهێنەری یانەی سیروانی نوێ بەڕێز کاژاو کەمال عەزیزمان دواند.

چاودێر/تا چەند ئامادەن بۆ دەستپێکردنەوەی ململانێکانی ناوچەی هەرێمی کورستان. یا باکوری عێراقی خولی نایابی یانەکانی عێراق.

لەناو جەماوەری خۆماندایە. بەبردنەوە منافەسەی یانەکانی تر دەکەین بەدۆڕان زۆر دوادەکەوین. وەک پێشتریش وتم "قوە جویە" بەئێمە غەریب نیە چونکە یاریمان لەگەڵ کردون. جاری یەکەم یەکسان بوین ٢-٢ وە جاری دووەم ١-٢ دۆڕاوین. کەهیوادارم ئەم یاریە ببەینەوە.

چاودێر/ یەکەسانیتان لەگەڵ یانەی وەرزشی دهۆک لەناو یاریگاو جەماوەری خۆیدا. بردنەوەتان لەیانەی "پێرس" ئەنجامێکی گەورەو بەرچاو بوو بەڵام دۆڕاندنی ئێوە بەیانەی سلێمانی لەچیەوە بوو. لەئاستی نزمی تاکتیکی یاری زانەوە. یا بێ پلانی وەرزشی. یا لەنەبونی چانسی تەواو چونکە ئێوە توانیتان (٢) گۆڵ تۆمار بکەنەوە بەڵام داوەر فیکەی ئۆفسایدی بۆ هەردوو گۆڵە لێدا.

کاژاو: ئێمە وەک یانەی وەرزشی "سیروان" هەردەم لەخۆئامادەکردنداین چ لەخولی یانە نایابەکانی کوردستان چ لەخولی نایابەکانی عێراق. پێشتریش دوو "سەربازگەی مەشق"مان بەجیا لەهەردوو شارۆچکەی کۆیەو دووکان ئامادەکردبوو. وە ئەتوانم بڵێیم لەهەموو یانەکانی تری عێراق زیاتر مەشق و ڕاهێنان دەکەین ئێستاش لەڕاهێنان بەردەوامین. بۆ دەستپێکردنەوەی ململانێ لەگەڵ یانەکانی عێراق و کوردستان ئامادەین هەچ کاتێ دەست پێبکاتەوە.

چاودێر/ یاری ئەمجارەتان زۆر قورس و چارەنوس سازە. هەرچەندە لەناو یاریگای خۆتان دایە بەڵام (قوە جویە) یەکێکە لەیانە زۆر بەهێزەکانی سەر ئاستی عێراق - شکست با ڕەنگە یەکسانیشتان شوێن پێتان لەناوچەی مل ملانێکاندا پێ لەق بکات. بەر لەدەستپێکردنەوەی یاریەکان و بەر لەئەنجام دانی ئەم یاریە. پەیامتان چیەو تا چەند لەیانەکەتان ڕازین.

کاژاو: یاری ئەم جارەمان لەگەڵ یانەی "قوە جویە"یە گەر دەست پێ بکاتەوە یانەی "جەویە" بەلامانەوە غەریب نیە. پێشتر یاریمان لەگەڵ کردون. دەتوانین منافەسەیان بکەین. بەڵام بردنەوە بۆ ئێمە زۆر گرنگە. وەخاڵی حازر یەک خاڵ لەدوای یانەکانی خۆمانین بۆیە هەرچۆنێک بێ دەبێ ئەم یاریە ببەینەوە. چونکە

کاژاو: یەکەم یاری دەوری عێراق لەگەڵ یانەی دهۆک ئەنجامماندا لەیاریگای دهۆک. یارییەکی زۆر بەهێزبوو یانەی دهۆکیش یەکێکە لەهەرە یانە بەهێزەکانی عێراق. توانیمان یەکسان بین (١-١) سەرەڕای ئەوەی هەلی گۆڕکردنمان زۆر لەکیس چوو. بەتایبەت لەدەقیقەی (٨٨) یاریزان (محەمەد ئەکرەم فخری) گۆڵێکی ئاسانی لەکیس داین. یەکەم گۆڵیش ئێمە کردمان لەلایەن یاریزان (حەسەن عەلی)، وەبردنەوەمان لەیانەی پێرس بردنەوەیەکی گەورە بوو. چونکە بەو بردنەوەیە لەدوو یاریدا بوینە ٤ خاڵ.

یاریمان لەگەڵ یانەی سلێمانی یاریەکی زۆر بەهێزبوو چونکە منافەسەیەکی باش هەیە لەنێوانماندا و دوو یانەی بەهێزی شارەکەین. دۆڕاندن لەچەند ئاستێکدا بوو یەکەم. بێ شانسی یانەکەو بێ شانسی ڕاهێنەر. دووەم چەند یاریزانێکمان هەڵەیان کرد.

سێهەم ئێمە گۆڵمان هێنا گۆڵی یەکسانی و گۆڵی بردنەوە بەڵام یارمەتیدەری داوەر کردی بە "ئۆفساید".

چاودێر/سوپاس بۆ کاژاو کەمال عەزیز-ی ڕاهێنەری یانەی سیروانی نوێ

کاژاو: سوپاس بۆ ئێوەش■

پاشماوەی رەخنەو دیالۆگ

دەرچووە یەکێک لەبڕگەکانی بڕیارەکە دەڵێت ئەگەر بێت و شوناسی کوردی کەرکوک بشێوێ ئەم گرێبەستە هەڵدەوەشێتەوە، بۆ نمونە ئەوە بەڵگەیەکە کەپێویستە کورد ئیشی لەسەر بکات، جگە لەدەیان بەڵگەی ترکە لەسەر کەرکوک و خانەقین و ناوچەکانی تر هەیە، پێم وایە ئەوکاتەی کە یەکێک لەو ئەگەرانە ساغ دەبێتەوە، ئیتر هاوکێشە سیاسیەکانیش گۆڕانکاری بەسەردا دێت، ئەوکاتە بەدڵنیاییەوە ئەگەر گریمانەی دەوڵەتی کوردی دێتە پێشەوە، قسەی لێدەکرێت و پشتیوانی لێدەکرێ، ئەوکات سەرکردایەتی سیاسی کوردی بڕیاری دروستکردنی دەوڵەتی کوردی دەدات بەدڵنیاییەوە، ئەو دەوڵەتە کوردیە بەلای ئەو هاوپەیمانێتییە نێو دەوڵەتیەدایە کە دەیەوێت ڕۆژهەڵات بگۆڕێت، کەواتە تۆ دەتوانیت لەوەشدا پشتیوانی ئەوان بەدەست بهێنیو ئەو بەڵگانەی لەبەر دەستە ئەو ناوچانە بۆ خۆت یەکلا بکەیتەوە، بەڵام ئەوەشیان هەر ئەو کاتەو یەکسەر بتوانی ڕاستەوخۆ ئەو شتانەت دەست بکەوێتەوە، کەپێم وا نیە ئەوە لەئایندەیەکی وا نزیکدا ئەمە یەکلایی ببێتەوە.

چاودێر: م. پشکۆ تۆ دەڵێی مەترسی قەیرانی زیاتر دەکەم دوای هەڵبژاردن، ئێمە لەسێکوچکە (دەوڵەتێکی ناسیۆنالیستی عەرەبی کەسوریاو دەوڵەتێکی ئیسلامی و مەزهەبی کەئێرانەو، دەوڵەتێک کەهێشتا لەکەمالیزم ڕزگاری نەبووە، کەتورکیایە، قەیرانەکانی ناوعێراقیش زیاترمان لێ بئاڵۆزێ، لەولاوە سعودیەش هەیەکەخۆی سیاسەتی نادیموکراتی هەیە، باشە لەناو ئەم دۆخە ئاڵۆزەدا ئەم دەوڵەتە ئیقلیمانە چ فشارێکی بۆ دێنن بۆئەوەی نەک سەرکەوتنی دیکە بەدیبێن بەڵکە ئەوەی بەدیشمان هێناوە لەباری بەرن؟

م. پشکۆ: فشارەکان زۆرو گەورە دەبن، دیسان ئەوەمان بیر نەچێت ئەوەی ئەو گۆڕانکاریەی هێناوەتە ئاراوە، فاکتەری دەرەکیە، ئەم فاکتەرە دەرەکیە هاتۆتە ناو پرۆسەیەکەوە کە بەئاسانی ناتوانێت لێی دەرباز ببێت، خودی ئەم فاکتەرە دەیەوێت چواردەوریش بەجۆرێک لەجۆرەکان بگۆڕێت، لەبەرئەوە گەر توشی قەیرانێکی سیاسیش ببین، توشی فشارێکی سیاسیش ببین، ئەو فشارە کاتی دەبێت لەبەرئەوەی پرۆژەکەی ئێمە تارادەیەک لەکۆمەڵێ خاڵدا هاوبەشە لەگەڵ ئەو پرۆژەیەی فاکتەرە دەرەکیەکە هێناویەتە ناوچەکەوە، من پێم وا بێت هەم تورکیا کە دەوڵەتێکی بەشێوە دیموکراتی و بەناوەڕۆکی کەمالی و چەپێنەرو تا ئەو شوێنەی پەیوەندی بەکوردەوە هەبێت، شوێن و پێگەی جارانی نەماوە لەسیاسەتی ڕۆژئاوادا، ئەمریکاو ڕۆژئاوا بۆ خۆیان لێرەن، سوریا بۆ خۆی لەبەردەم کێشەدایە، جگە لەوەی بە مەڵبەندی تیرۆر ناوزەند دەکرێ، کێشەی لوبنان و ئیسرائیلی هەیە، بون بە بارگرانیەکی گەورە بەسەریەوە کەنەتوانێت بەشداری پرۆسەیە بکات کەفشار بێت بۆ سەر ئێمە، بۆیە ئەگەر لەئایندەدا فشارێکمان لەسەربێنن، وەکو وتم دەبێت قوربانی بۆ بدەین، دەبێ سەرکردایەتی سیاسی خۆی بۆ ئامادە بکات، چونکە لەوانەیە سبەینێ دەوڵەتی سەنتەر شتێک دەکات تۆ قبوڵی ناکەیت، کارتی فشار بەکاردێنی لەوانە گەمارۆی ئابوریت بخاتە سەر ڕەنگە ئەو مافانەی خۆت کەوەریدەگریت مانگێک یان دوو مانگ بوەستێت، دەبێ وەکو کورد خۆمان بۆ ئەو شتانە ئامادە بکەین.

چاودێر: کوردی تاراوگە بەگشتی چۆن دەڕواننە ئەم پرۆسەیەو مەسەلەی کوردو دەنگدان لەم هەڵبژاردنەدا؟

م.پشکۆ: ڕاستیەکەی کوردی تاراوگە بەگشتی، ئەو کوردانەی کەبڵێین لێرەوە ڕۆشتونەتە ئەوێ، چاویان بڕیوەتە ئەو دۆخە سیاسیەی لەعێراق و کوردستاندا هەیە، چارەنوسی ئەو پرۆسەیەی کەئێستاکە بەرەو ئەو ئاقارە دەڕوات کەدەکرێت هەموو خەڵک بەهیوا بێت بۆی، شتێک هەیە کەمن حەز دەکەم ڕەنگە لای ئێوەش ئەوە نەبێت کە خەڵکی کورد ئەوەی لەکوردستانی عێراقەوە ڕۆشتووە ڕاستیەکەی کەسیان خۆیان بەعێراقی نازانن، ئەو مەسەلەیە لای خەڵک سرپراوەتەوە، بۆ نمونە مەسەلەی هەڵبژارنی عێراق بۆ ئەوانە.

با بڵێم لەبەر خاتری کوردو لەبەر خاتری ئەو وەزعە سیاسیە نەبێت، هۆشیاری و کارئاسانی زۆری بۆ نەکرێت کەسی ناچێت بۆ دەنگ دان، چونکە خەڵک خۆی بەعێراقی نازانێت و خۆ بەکوردستانی دەزانێ.

چاودێر: بۆ ئێستا ئەندامانی حزبی شیوعی عێراق هەیە، ئەندامانی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراقی هەیە، کۆمەڵێک لەرەوت و حیزبە ئیسلامیەکان هەیە، ئەمان بەڕاستی ئەو شوناسەیان بەرنەداوە؟

م. پشکۆ: ئەگەر سەیری ئەو ژمارە زۆرە کوردە بکەین کە لەهەندەران دەژین، پێم وابێ ئەندامان و لایەنگرانی ئەو حیزبانەی کەتۆ باست کرد، یەک جار کەمە، من باسی جالیەیەکی گەورەی فراوانی کوردی دەکەم، کە من کەمو زۆر سەرو کارم لەگەڵیاندا هەیەو دەزانم وەزعەکە چۆنە، ڕاستیەکەی خەڵکێک کەلەوێیە هیوای ئەوەیە کەپرۆسەی سیاسی لەکوردستاندا بەرەو دەوڵەتێکی سەربەخۆی کوردی بڕوات، ئەوانە ئەوەندە تەئسیریان نییە لەسەرئەوەی کەباسی دەکەن.

چاودێر: کاک کاوە ئێوە لەکوردستانی نوێ چۆن دەڕواننە هەڵوێستەکانی کوردی تاراوگە کە ئەمساڵ لەچاو پێنج شەش ساڵ لەمەوبەر دڵسۆزیەکی زیاتر دەرکەوتووە، لەناو کوردەکانی ئەوێ، هۆشیاریەکی باشتر لەناو ئەواندا دەرکەوتووە، پەرۆشیەکی زیاتریان هەیە، هەست ناکەین ئەمڕۆ کێشەی نەتەوەی کورد تەقریبەن لەناوەوەو لەدەرەوە خەریکە خیتابێکی یەکگرتوی دەبێت و ئەو سەرئێشانەی کەجاران هەیبوو، لەناوەوەو لەدەرەوە خەریکە بەرکەنار ئەبن؟

کاوە محەمەد: بەحوکمی ئەو گۆڕانکاریانەی کە لەماوەی چەند ساڵی ڕابوردودا ڕوویانداوە هەم لەڕووی سیاسی هەم لەڕووی تەکنەلۆجی دەبێ هەردوو حاڵەتمان لەبەرچاو بێ، دەتوانین بڵێین پردی نێوان ئەو کوردانەی ناوەوەو دەرەوە بەهێز بووە بەحوکمی ئەوەی بارە سیاسیەکان زۆر بەخێرایی هاتونەتە پێشەوە بەتایبەتی ڕوخانی ڕژێمی (سەدام) و لەهەمان کاتیشدا پەیوەندی نێوان کوردی دەرەوەو ناوەوە لەڕێگای ئەنتەرنێت سەتەلایت و ئاگالێبونی هەردوولا لەگەڵ یەکتر، بۆیە تەماشا دەکەین ئەو پەیوەندیە پتەو بووە، بەڵام تەنها ئەو تێبینیەم هەیە کەمن بەشێوەیەکی گشتی کوردی دەرەوە ئەوپەڕی دڵسۆزیان هەیەو دەتوانم بڵێم لێیان دەڕژێت. بەڵام هەندێک جار تێبینی دەکەین لەهەندێ خەڵک لەوانەی کەرەئی خۆیان دەردەبڕن و دەنوسن، پێم وایە بەوردی واقیعی ئێرەیان نەخوێندۆتەوە، لەگەڵ ڕێزم بۆ هەر کەسێک کە ڕەئی خۆی دەڵێت، بەڵام بەباش ئەو خوێندنەوەیەیان نییە کەخۆیان لەناو ئەو واقیعەدا بن. پێویستە بەڕاستی پەیوەندی کوردەکانی دەرەوەو ناوەوە بەو ئاراستەیە بێت کە بتوانرێ هەردوولا، خزمەتی یەک بکەن. پێویستمان بەوەیە کە ئەو کوردانەی دەرەوە لەهەموو مەسەلە سیاسیەکان پشتیوانی ناوەوە بن چونکە چارەنوسی هەردوولامان بەیەکەوەیە.

چاودێر: کاک پشکۆ تۆ جیاوازییەک دەبینی لەنێوان بۆچوونی ڕووناکبیرانی دەرەوە لەگەڵ ناوەوە، خۆ ئێستا ئەو جیاوازیەی لەناو ڕووناکبیرانی ناوەوە بەرامبەر بەدەسەڵاتی کوردی هەیەو ڕۆژنامە ئەهلیەکان زۆرترن لەو جیاوازیانەی کە لەدەرەوەی وڵات هەیە، ئەمە دەوڵەمەندبونی پرۆسە دیموکراتیەکەیە یا لەواقع حاڵی نەبوونی ڕوناکبیرانی دەرەوەیە؟

م. پشکۆ: پێم وا نیە لەواقیع حاڵی نەبوونەوە بێت، ڕاستە مرۆڤ کە لەدەرەوە دەژی بەگشتی واقیعی سیاسی کوردستان تێدەگات، بەڵام ڕەنگە لایەنە وردەکانی تێنەگا، کەدێتەوەو لەگەڵ خەڵکدا مامەڵە دەکات، بەڵام من ئێستا ئەوە دەبینم جۆرێک لەنزیک بوونەوە هەیە، بەپێچەوانەوە جیاوازیەکان خەریکن کەمتر دەبنەوە.. چونکە ئەگەر ئێمە باس لە ڕوناکبیری بکەین لەمەسەلەی حیزب و پرۆسەی حیزبایەتی و سیاسەتی ئیلتیزام دابیبڕین، من هەست دەکەم لەکوردستاندا ئێستاکە بەپێچەوانەی پێنج ساڵی پێش ئێستا بزوتنەوەیەکی ڕوناکبیری سەربەخۆ کە نێوئاخنە بەکۆمەڵێک بیروڕای جدی لەسەر مەسەلە سیاسەکەو مەسەلەی چارەنوسی کورد پیاو هەستی پێدەکات، ئەوەش بەڵگەی ئەوەیە لەکوردستاندا ناڵێم قوڵ بوونەوەی پرۆسەی دیموکراسی دیارە، من پێموابێ ئێستا لەسەرەتای مەسەلە دیموکراتیەکانداین، بەڵام دەزانم مەسەلەی بەرفراوانی ئازادی سیاسی و ڕادەربڕین و بۆچوون کەئەمانە بۆ خۆیان ئەو فاکتەرە گرنگانەن کە لەئەنجامدا دەبنە هۆی دروست کردنی پرۆسەیەکی سیاسی، ئەوە زۆر گۆڕطانی بەسەردا هاتووە و جێگای بەرچاوە.

چاودێر: کاک کاوە بەکورتی دوا پرسیار بەدێڕێک دوو دێڕ وەڵامم بدەیتەوە، داوات چییە لەڕوناکبیران و کوردەکانی تاراوگە بەرامبەر بەم هەڵبژاردنە؟

کاوە محەمەد: من داوام ئەوەیە کەهەموو ڕوناکبیران، کەدەڵێم ڕوناکبیران، بەدڵنیاییەوە کاریگەری ڕوناکبیران دەزانم، خەڵک هان بدەن بۆئەوەی دەنگ بدەن، مەسەلەی دەنگ دان بۆ ئەمڕۆ و بۆ ئێمە مەسەلەیەکی زۆر چارەنوس سازە.. چونکە تەنها دەنگ دان نییە بەڵکو ئاماریشە، ئێمە لەو گەمە سیاسیەی کەپێشتر باسمان کرد پێویستە خەڵکەکەمان بچێت دەنگ بدات بۆ ئەوەی بتوانین قورسایی خۆمان بچەسپێنین.

چاودێر: م. پشکۆ دوا پرسیار لەبەڕێزت... داوات چییە لەسەرکردایەتی سیاسی حیزبەکان کەدەسەڵات دارن ئەمڕۆ لەکوردستاندا لەم هەڵبژاردنە چی بکەن باشە بەرامبەر بەکوردەکانی تاراوگە؟

م. پشکۆ: ڕاستیەکەی من پێم وابێ سەرکردایەتی سیاسی کورد دەکرێ زیاتر بایەخ بەڕاوبۆچوونی کوردانی دەرەوەی کوردستانی بدات و حساب بۆ بۆچوونەکانیان و نوسینەکانیان و دیارە ئەوانەی کەباشن و لەئاستی ئەوەدان کەواقیعە لێک بدەنەوەو دەیخوێننەوەو دەینووسن، پێم وایە یەکێک لەو مەسەلانەی کە کوردی تاراوگە نەختێک نیگەران کردووە ئەوەیە کە کوردێک کەخەڵکی کوردستانەو لەوێیە مافی ئەوەی نییە بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستانی دەنگ بدات، ئەوە یەکێکە لەو مەسەلانەی کەخەڵک وا لێدەکات کەبۆ عێراقیەکەش دەنگ نەدات.. من نازانم ئەوە چۆن تێپەڕیوە بەسەر سەرکردایەتی سیاسی کوردو چۆن وا بووە کەبەو بڕیاری مفەوەزەی ئەنجومەنی باڵای هەڵبژاردنەکان ئەوە بوون، بەڵام من پێم وایە سەرکردایەتی سیاسی کورد هەرچی دەکرێ زیاتر پەیوەندیەکانی خۆی پتەوتر بکات لەگەڵ ڕوناکبیران و خەڵک بەگشتی لەدەرەوە.

چاودێر: زۆر سوپاس بۆ هەردووکتان.■

ون بوون

پێناسەیەکی فەرماندەیی (گ، هـ ، پ ، ک)و مۆڵەتێکی شۆفێری ون بووە بەناوی (لوقمان حەمە تۆفیق صۆفی)یەوە، هەرکەسێک دۆزیەوە، بیگەڕێنێتەوە بۆ ڕۆژنامەی چاودێر لەگەڵ ڕێزدا■

ناونیشان
سلێمانی - شەقامی سالم
مەکتەبی رێکخراوە دیموکراتیەکان
تەلەفۆن: ٣١٢٧١٢٠ - ٣١٤٠٤١٦
E-mail
info_chawder@yahoo.com
info_obsever@yahoo.com
نرخی (٢٥٠) دینارە

THE OBSERVER

Aweekly Political, Educational & Social Press - Kurdistan - Iraq
No.: (13) 10-1-2005

خاوەنی ئیمتیازو بەڕێوەبەری بەرپرس
مەلا بەختیار

ستافی کارا
سامی هادی، جەمال حوسێن

نەخشەسازی: جەلیل حسێن – ئینتەرنێت: سۆران عەبدوڵڵا
پیتچنین: سۆران بورهان؛ تەها حەمە نوری؛ ئیبراهیم حسێن

ئابووری شەشەم
شەریک شعور

بۆی دێنم

ئەگەر مەسەلەکە تەعریبە حەیاتەکە بێتو مەبەست حەپەلوش کردنی حەقی کورد بێ لە شاری کەرکوک، ئەوە کەریش ئەزانێ کە ئەم بۆی دێنمە یەعنی عەرەبی بۆ دێنم عەرەبی نارەسەن. خۆ ئەگەر ئامانجیش رازی کردنی دلبەرخان بێت، ئەوا پەنجە بنێی بە دوگمەی هەر رادیۆیەکا یەکەمین شت گوێت بەو سرودە نیشتمانییە ئاو ئەدرێت کە ئەفەرموێ بۆی دێنم، بۆی دێنم لە گوڵو گوارەی بۆی دێنم. بۆی دێنمیش هەیە وەڵامی نامەی زەرقاوییەو پێی ئەڵێت بۆی دێنم، بۆی دێنم لە دەرو دراوسێکانەوە ریشی درێژ و عەقڵی تاشراوی بۆ دێنم. مادام هێشتاکونێ لە سەرەتای ساڵی نوێداینو ئەمیش عەینەن ساڵەکانی تر هەر تیکرار کردنەوەی هەقایەتی مێشێکە ئەوە ئەتوانیت بە کەمالی ئیسراحەت بڵێی بۆی دێنمەکە مەبەست لە بەنزینی قاچاخو لە وەسڵی بەتاڵو لە قائیمەی تەعیناتە. یەکێکیش لە ئیحتیمالە باریکەلەکان پێی وایە ئەم بۆی دێنمە بۆی دێنمێکی بەڵگەنامەیەو مەخسەدی کاکی گۆرانیبێژ ئەو خەریتەو مەریتانەیە کە بە عالەمی ئاشکرا ئەڵێن کوردستان لەم هەرێمە بەختەوەرەی ئێستامان زۆر گەورەترەو ئێمە موجامەلەتەن بۆ ئەمریکا باسی ناکەین. بۆی دێنمیش هەیە پەیوەندی هەیە بە ژیانی رۆژانەی خەڵکو بە معامەلەی قەتیس ماوەوەو رەنگە برای هونەرمەندمان (لەوانەیە خوشکیش بێت) مەبەستی لەو بۆی دێنمە بۆی دێنمی نامەی پشتگیری بێت یاخود هی تەزکییەی حزبی. ئەگەر ئاوڕێکیش لە دنیا پاکو بێگەردەکەی منالان بدەینەوە ئەبینین منالیش حەزی لەم گۆرانییە هەیە بەتایبەت ئەگەر بابانۆئیل بیلێتو لەگەڵیشیا بە کارتۆن دیاری هێنابێت. رێک عەینەن ئەو بابانۆئێلەی کن خۆمان کە لە مەکتەبەکەی بەکرەجۆ دەمانچەی بەسەر منالانا تەوزیع کردو یەکی دووصەدو پەنجا دیناریشی لێ سەندنو دانیشن بەخێر.

ئەلبومێکی نوێی (جینیفەر لۆپێز)

ئەکتەرو گۆرانی بێژی بەناوبانگ جینیفەر لۆپێز لەخۆ ئامادەکردندایە بۆ ئەلبومێکی نوێ بەناوی (لەدایکبوونەوە)، کەئارەزوومەندانی بەتاسەوە

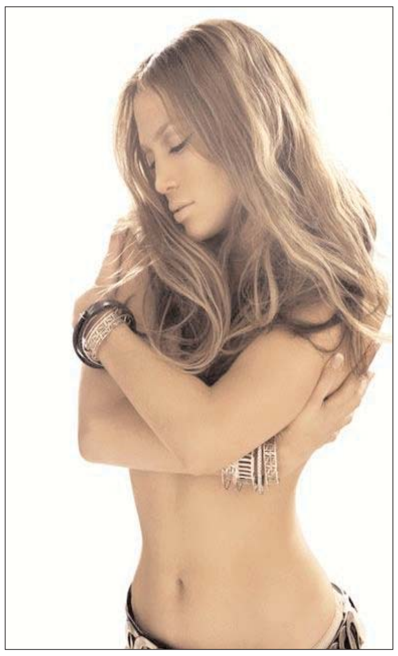

چاوەرێی ئەم ئەلبوومە دەکەن. پاش دابرانی بۆ ماوەیەک لەگۆرانیو سینەما، جینیفەر دەڵێت: هەست دەکەم تازە لەدایک بوومەتەوەو بەکەسێتییەکی تازەوە گەراومەتەوە. جینیفەر تائێستا زیاتر لە (٣٥) ملیۆن سی.دی لەئەلبومەکانی فرۆشراوە. بۆ ئامادەکردنی ئەم ئەلبومە (کۆرێ رونێ)ی مۆسیقار هاوکاری کردووە. یەکێک لەگۆرانییەکانی ئەم ئەلبوومە بەناوی (ئەوە منم) وەیە، کەهۆنراوەکە لەسەرەتادا بەزمانی ئیسپانی نوسراوە، لۆپێز دەڵێت: ئەم گۆرانییە جیا لەهەموو گۆرانییەکانی ترلەمنەوە نزیکەو شێوازێکی درامی هەیە.
چاوەروان دەکرێت ئەلبومەکە مانگی (٣) بکەوێتە بازارەوە.

ژینۆ

لێبوردن

خوێندنەوەی: حەمە هاشم

پیاوێک بەدەم ستایش کردنەوە، کبریائەکانی خۆی لەدەست دەدات، لەبەردەم پەیکەری زەبەلاحی ژندا دەچەمێتەوەو داوای لێبوردن دەکات، ژنێک کەرووبەرێکی گەورە داگیر دەکات لەناز، ئەم گوزارشتانە لەتابلۆی (دەمەوێ داوای لێبوردن بکەم)ی هونەرمەند (ئاری بابان)دا دێنە بەرچاو.. ئەم بەرهەمە هونەرییە لەدابەشکردنێکی تەکنیکیدا دەکرێت بەچەند رەگەزێکی ئەندازەی کە لە پانتاییە رەنگیەکاندا سێگۆشەیەک لەناوەڕاستی تابلۆکەدا دیارەو لەسەروشەوە لاکێشەیەک بەدرێژایەکەوە پانتاییەکی بۆ خۆی خەملاندووە، جگە لەوەی چەمانەوەو وەستانی کەسەکانیش شێوەی چەند کوتلەیەکی ئەندازەییان بەخشیوە بەکارە هونەرییەکە، ئەم فیگەرە ئەندازەییانە لەبینیندا تووشی نیگەرانیەکمان دەکات، چونکە هاوسەنگیەکانی دەکەوێتە لایەکی تابلۆکەو باستەکانی بەولایەدا خستووە، بۆیە هونەرمەند لەرێگای تۆخ کردنی رەنگەکانو دانانی فیگەرە سەرەکیەکانیەوە، دەیەوێت ئەو ناهاوسەنگیەمان بۆ چارەسەر بکات بەوەی کە قورسایی دەخاتە سەنتەری تابلۆکەی..
رەنگ لەم تابلۆیەدا دەبێتە رەگەزی سەرەکی دووهەم لەدوای هێڵ لەسەرەوە شەپۆلێک رەنگی ساردی وەک شین سەرنجمان رادەکێشێت، دواتر بەشێوەیەکی هارمۆنی رەنگەکان کاڵ دەبنەوەو خۆیان دەخزێننە کەنار (زەردو پرتەقاڵی) تاوای لێدێت تۆخ دەبنەوە بۆ قاوەییو رەش..
لەهەموو حاڵەتەکاندا هەست بەجۆرێک لە (کۆنتراست)بوون دەکەین، لەدانانی رەنگەکانی، کەوا پێدەچێت هونەرمەند مەبەستدارانە ئەم خواستەی هەبێو بیەوێ لەرێگای ئەم رەنگە ساردو گەرمانە تەعبیر لە رەگەزی (نێرو مێ) بکاتو هەستە فەرامۆشکراوەکانی نێواخنی ئەم دوو توخمە لەمرۆڤدا بخاتەروو..
ئەم تابلۆیە بەقەوارەی (٦٠×٨٠ سم)ەو بەرەنگی رۆنی ئەنجامدراوە، یەکێکە لەتەجرەبە نزیک لەسوریالیەکانی هونەرمەندی شێوەکار (ئاری بابان).■

ساڵی (٢٠٠٤) باشترین ساڵی سینەمای میسری

زۆرێک لەرەخنەگرانو سینەماکارانی وڵاتی میسر، گەشبینیو خۆشحاڵی خۆیان پیشاندا بەو ئاکامەی کەسینەمای میسری، لەساڵی رابردوودا بەدەستی هێناوە، دوای ئەوەی کەداهاتی لەو ساڵەدا بۆ یەکەمجار سەد ملیۆن جونەیهی تێپەراند، کەبەراوورده لە (١٥) میلۆن دۆلارو گەیشتە (١٥٠) ملیۆن جونەیە کەدەکاتەوە (١٧.٥) ملیۆن دۆلار.. سەرباری ئەوە کەسینەمای میسری توانی لەماوەی (١٠) ساڵی رابردوودا ئاستی بەرهەم هێنانی ساڵانەی بەرزبکاتەوە بۆ (٢٤) فیلم، دوای ئەوەی کەلەساڵانی نەوەدەکاندا دابەزیبوو بۆ خوار (٢٠) فیلم. زۆرێک لەرۆژنامەکانی میسر ئەم هەنگاوە گەورەیە لەبەرهەم هێنانو داهاتی گەورە دەگێرنەوە بۆ زیادبوونێکی بەرچاو لەژمارەی هۆڵەکانی پیشاندانی فیلم کەژمارەیان گەیشتە (٢٥٠) هۆڵ لەسەرتاسەری میسر کەساڵی پێشوو ژمارەیان (١٩٦) هۆڵ بوو■

کامۆ

ئەلپاچینۆ لە (بازرگانی ڤینیسیا)ی ولیەم شکسپیردا

واچاوەروان دەکرێت بەم نزیکانە لەهۆڵەکانی سینەمادا، تازەترین فیلمی ئەکتەری جیهانی بەناوبانگ (ئەلپاچینۆ) نمایش بکرێت.
فیلمەکە بەناوی (بازرگانی ڤینیسیا)وەیە، کەدەقێکی شانۆنوسی جیهانی بەناوبانگ (ولیەم شکسپیر)ە، ئەم فیلمە لەدەرهێنانی (میشیل راد فۆرد)و لەنواندنی ئەلپاچینۆ لەرۆڵی شایلۆک داو هەریەک لەئەکتەران (جێرمی ئیرۆنیس) لەرۆڵی ئەنتۆنیۆداو (جۆزیف فینیس) لەرۆڵی بەسانیۆو کچە ئەکتەر (لین کۆلنیس) لەرۆڵی پۆرشیادا. ماوەتەوە بڵێین ئەم فیلمە بەزمانی ئەو سەردەمەی ولیەم شکسپیر نمایش دەکرێتو چەندین لۆکەیشنێکی فیلمەکە هەریەک لەوڵاتانی (ئەمریکاو بەریتانیاو ئیتالیاو لۆکسمبۆرگ)، وێنە دەگیرێت.■

لەسایتی - ئەلپاچینۆ-وە (دەریا)

خەمۆکی پیاوان رووبەرووی هێدمەی دەماغ دەکاتەوە

باسێکی ئامادەکراوی پزیشکی کەلەم چەند رۆژەی رابردوودا بڵاوکرایەوە، وورییایی دا لەسەر ئەوەی کەحاڵەتی خەمۆکیو بەبن بەست گەیشتن (احباط) لای پیاوان ترسناکی گیان لەدەستدان بەهۆی هێدمەی دەماغەوە زۆرتر دەکات، توێژەرەوەکان بۆیان ئاشکرابووە کەئەو پیاوانەی رووبەرووی خەمۆکی توند هاتوونو دواتر گیانیان لەدەستداوە بەهۆی (جەڵتەی دەماغ)ەوە، رێژەیان دووئەوەندەی ئەو پیاوانەیە کە دووچاری مردن بوونەتەوە، بەڵام ئەو دیاردە سایکۆلۆژیەیان تێدا بەدی نەکراوە.. ئەو بەراووردەش هەر بەچەسپاوی ماوەتەوە لەکاتێکدا کەهۆکارەکانی تری (هێدمەی دەماغ)یش بەهەند وەرگیراوە لەبەرامبەر هۆکاری خەمۆکی لەسەر ئەو جۆرە هێدمەیە.. تا ئێستا توێژەرەوەکان بۆیان دەرنەکەوتووە کەئایا خەمۆکی راستەوخۆ (هێدمە) دروست دەکات یان رێخۆشکەرە بۆ توشبوونو دواتر کوشتنی توشبووەکە. بەڵام ئەوان پێیان وایە (هێدمەی بچوکو بێدەنگ) کەلەسەر چرپای نەخۆشی دەرناکەوێ هۆکارەکەی خەمۆکییە.. هەر ئەوەشە دواتر دەبێتە هێدمەیەکی گەورەو توشبووەکە لەئاکامیدا گیان لەدەست دەدات.■

لەئینتەرنێتەوە: رزگار

منداڵێک لەکارەساتی بومەلەرزەی ئاسیا، خەریکی پاڕانەوەو تەپڵ لێدانە بۆ دەریا.. بۆئەوەی جارێکی دی دەریا تووڕە نەبێتەوە.

سەری ساڵو منالانو هەڵپەرکێی کوردی

سەری ساڵی ئەمساڵیش، شاری سلێمانی، زۆرترو باشتر لە شارەکانی دیکەی کوردستان، خۆی بۆ نوێبوونەوەی ساڵ رازاندەوە. جگە لەجوانی شەقامەکان، تێکرا یانەکان ئاهەنگو میوانداریان سازکردبوو، هەتا بەرەبەیان بەخۆشیو بێ ناخۆشی، جەژنی سەری ساڵیان جوانترکرد.
لە تەلاری خێزانیو کۆمەڵایەتی سلێمانیدا (گردەکەی سەرچنار) بەرنامەیەکی تێروتەسەلیان بۆ پێشوازی ساڵی نوێ دارشتبوو. چەندین گۆرانی بێژ، بابەتی پێکەنینو خەڵات بەخشینو پرسیار لەژنو مێردکردن.. نیو سەعاتێکی بەرنامەکانیش بۆ زیاتر لەچل منالٔ دانرابوو. جەژنانەشیان پێ بەخشرا. لەگەڵ جەژنانەکەدا، سەرەتا موزیکایەکی رۆژئاوایی بۆ منالان لێدرا. بەمۆزیکە رۆژئاواییەکە هەندێکیان دەشنانەوە. بەڵام زۆر لەگەڵی نەگونجان. دوای ئەوە، موزیکایەکی هەڵپەرکێی کوردییان بۆلێدان، سەرجەم منالە جوانەکان لەگەڵ ئەم ئاوازە کوردییەدا کەوتنە حاڵو رەشبەڵەکێکی جوانیان سازدا. سەرچۆپی بەرنەدەکەوت.
لەرینەوە لەگەڵ ئاوازو بەرزکردنەوەی دەسماڵی رەنگاو رەنگو سازان لەگەڵ ئاوازدا، دیمەنێکی فۆلکلۆریو هەستێکی نەتەوەیی جوانی دەبەخشی. دەرکەوت، منالانی کورد.. چی دەیان بزوێنێو چ ئاوازێک.. مەستیان دەکات.■